

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Sveučilišni specijalistički studij Financije i bankarstvo

Tajana Pavić

**SREDSTVA OPERATIVNOG PROGRAMA
KONKURENTNOST I KOHEZIJA U FUNKCIJI RAZVOJA
JEDINICA PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

Specijalistički rad sveučilišnog studija

Osijek, 2025.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Sveučilišni specijalistički studij Financije i bankarstvo

Tajana Pavić

**SREDSTVA OPERATIVNOG PROGRAMA
KONKURENTNOST I KOHEZIJA U FUNKCIJI RAZVOJA
JEDINICA PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

Specijalistički rad sveučilišnog studija

JMBAG: 1345

e-mail:tajana.lovric@gmail.com

Mentor: izv. prof. dr. sc. Domagoj Karačić

Osijek, 2025.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics and Business in Osijek
University Specialist Study of Finance and Banking

Tajana Pavić

**FUNDS OF THE OPERATIONAL PROGRAM
COMPETITIVENESS AND COHESION IN THE
DEVELOPMENT FUNCTION OF LOCAL (REGIONAL) SELF-
GOVERNMENT UNITS IN THE REPUBLIC OF CROATIA**

final paper

Osijek, 2025.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je specijalistički rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na vlastitim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasna trajnom pohranjivanju i objavljivanju moga rada u Institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, Repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom Repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, NN 119/2022).
4. Izjavljujem da sam autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan s dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studentice: Tajana Pavić

JMBAG: 1345

OIB: 89957697268

e-mail za kontakt: tajana.lovric@gmail.com

Naziv studija: Sveučilišni specijalistički studij Financije i bankarstvo

Naslov rada: Sredstva Operativnog programa Konkurentnost i kohezija u funkciji razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj

Mentor rada: izv. prof. dr. sc. Domagoj Karačić

U Osijeku, 2025. godine

Potpis _____

Sredstva Operativnog programa Konkurentnost i kohezija u funkciji razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj

SAŽETAK

U ovom specijalističkom radu analiziran je teritorijalni ustroj i regionalni razvoj Republike Hrvatske, s posebnim naglaskom na korištenje sredstava iz Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.–2020. (OPKK) te nove financijske perspektive 2021.–2027. godine. U radu se razmatraju zakonodavni okvir, fiskalne strukture i izazovi s kojima se jedinice područne (regionalne) samouprave suočavaju u procesu upravljanja razvojnim potencijalima. Kroz detaljnu analizu regionalnih pokazatelja razvijenosti prikazan je utjecaj europskih fondova na uravnoteženje socioekonomskih razlika među regijama. Poseban fokus stavljen je na indekse razvijenosti i kohezijske politike koji omogućuju slabije razvijenim regijama povlačenje značajnih financijskih sredstava. U razdoblju 2014.–2020. Hrvatska je kroz OPKK koristila 8,6 milijardi eura, dok su projekti bili usmjereni na infrastrukturne projekte, zaštitu okoliša, energetske učinkovitost, poduzetništvo i socijalnu uključenost. Rad naglašava važnost prilagodbe sustava lokalne samouprave europskim zahtjevima i potrebu za kvalitetnim planiranjem te apsorpcijom sredstava. Zaključci rada ističu važnost racionalnog upravljanja dostupnim sredstvima, uz povećanje apsorpcijskog kapaciteta. Posebno su analizirane razlike u korištenju sredstava između urbanih i ruralnih regija te je zaključeno da su projekti značajno doprinijeli razvoju i poboljšanju životnog standarda. Prijedlozi za naredno razdoblje uključuju veći naglasak na jačanje kapaciteta lokalnih jedinica, digitalizaciju te održivi razvoj kroz zelenu i inovativnu transformaciju. Ovaj rad doprinosi boljem razumijevanju važnosti kohezijske politike kao ključnog instrumenta ravnomjernog razvoja Hrvatske.

Ključne riječi: fondovi Europske unije, jedinice područne (regionalne) samouprave, Operativni program Konkurentnost i kohezija, regionalni razvoj

Funds of the Operational program Competitiveness and cohesion in the development function of local (regional) self-government units in the Republic of Croatia

ABSTRACT

This specialist paper analyses the territorial organisation and regional development of the Republic of Croatia, with a particular emphasis on the use of funds from the Operational Programme Competitiveness and Cohesion 2014–2020 (OPCC) and the new financial perspectives for 2021–2027. The paper examines the legislative framework, fiscal structures and challenges faced by regional self-government units in the process of managing development potential. Through a detailed analysis of regional development indicators, the impact of European funds on balancing socio-economic differences between regions is presented. Special focus is placed on development indices and cohesion policies that enable less developed regions to withdraw significant financial resources. In the period 2014–2020, Croatia was allocated around 8.6 billion euros through OPCC, while the projects were focused on infrastructure projects, environmental protection, energy efficiency, entrepreneurship and social inclusion. The paper emphasises the importance of adapting the local self-government system to European requirements and the need for quality planning and absorption of funds. The conclusions of the paper emphasize the importance of rational management of available funds, while increasing absorption capacity. In particular, the differences in the use of funds between urban and rural regions were analysed, and it was concluded that the projects significantly contributed to the development and improvement of living standards. Proposals for the next period include greater emphasis on strengthening the capacities of local units, digitalization, and sustainable development through green and innovative transformation. This paper contributes to a better understanding of the importance of cohesion policy as a key instrument for the balanced development of Croatia.

Keywords: European Union funds, Operational Program Competitiveness and Cohesion, regional development, regional self-government units.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i problem istraživanja.....	1
1.2. Metodologija istraživanja	2
1.3. Ciljevi i hipoteze istraživanja	4
1.4. Pregled dosadašnjih istraživanja	5
1.5. Sadržaj i struktura rada.....	8
2. TERITORIJALNI USTROJ REPUBLIKE HRVATSKE I FINANCIRANJE TERITORIJALNOG RAZVOJA.....	9
2.1. Teritorijalno ustrojstvo Republike Hrvatske	9
2.2. Republika Hrvatska prema NUTS klasifikaciji.....	11
2.3. Financiranje jedinica područne (regionalne) samouprave	14
2.4. Regionalni razvoj Republike Hrvatske	17
2.5. Mjerenje razvoja indeksom razvijenosti regionalnih i lokalnih jedinica	19
3. EUROPSKA UNIJA I NJENI INSTRUMENTI	26
3.1. Povijesni pregled osnivanja Europske unije.....	26
3.2. Pravni okvir Europske unije	28
3.3. Ključne institucije Europske unije	29
3.4. Uloga i aktivnosti Europske unije	30
3.5. Proračun Europske unije	31
3.5.1. Prihodi proračuna	33
3.5.2. Rashodi proračuna Europske unije.....	34
3.6. Put Hrvatske prema Europskoj uniji	36
3.7. Kohezijska politika Europske unije i njeni instrumenti	40
3.7.1. Kohezijska politika kao instrument razvoja Republike Hrvatske	40
3.7.2. Programi u financijskim okvirima 2014.-2020. i 2021.-2027. godine.....	42
3.7.3. Budućnost kohezijske politike nakon 2027.....	54
4. UTJECAJ KORIŠTENJA SREDSTAVA FONDOVA EUROPSKE UNIJE NA RAZVOJ JEDINICA PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE...	57
4.1. Korištenje sredstava OPKK u JP(R)S	57

4.1.1.	Ulaganja na području Osječko-baranjske županije	59
4.1.2.	Ulaganja na području Zagrebačke županije	60
4.1.3.	Ulaganja na području Krapinsko - zagorske županije.....	60
4.1.4.	Ulaganja na području Sisačko - moslavačke županije	61
4.1.5.	Ulaganja na području Karlovačke županije	62
4.1.6.	Ulaganja na području Varaždinske županije	63
4.1.7.	Ulaganja na području Koprivničko - križevačke županije	64
4.1.8.	Ulaganja na području Bjelovarsko – bilogorske županije.....	65
4.1.9.	Ulaganja na području Primorsko – goranske županije.....	66
4.1.10.	Ulaganja na području Ličko – senjske županije.....	67
4.1.11.	Ulaganja na području Virovitičko - podravske županije.....	68
4.1.12.	Ulaganja na području Požeško – slavonske županije.....	69
4.1.13.	Ulaganja na području Brodsko – posavske županije.....	70
4.1.14.	Ulaganja na području Zadarske županije	71
4.1.15.	Ulaganja na području Šibensko - kninske županije	72
4.1.16.	Ulaganja na području Vukovarsko - srijemske županije.....	73
4.1.17.	Ulaganja na području Splitsko - dalmatinske županije	74
4.1.18.	Ulaganja na području Istarske županije	75
4.1.19.	Ulaganja na području Dubrovačko - neretvanske županije.....	76
4.1.20.	Ulaganja na području Međimurske županije.....	77
4.1.21.	Ulaganja na području Grada Zagreba.....	78
4.2.	Udio iskorištenosti PO OPKK prema području JP(R)S	79
4.2.1.	Prioritetna os 1 - Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija	79
4.2.2.	Prioritetna os 2 - Korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije	80
4.2.3.	Prioritetna os 3 - Poslovna konkurentnost.....	81
4.2.4.	Prioritetna os 4 - Promicanje EnU i OIE.....	82
4.2.5.	Prioritetna os 5 - Klimatske promjene i upravljanje rizicima	83
4.2.6.	Prioritetna os 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa	84
4.2.7.	Prioritetna os 7 - Povezanost i mobilnost.....	86
4.2.8.	Prioritetna os 8 - Socijalno uključivanje i zdravlje	87
4.2.9.	Prioritetna os 9 - Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje.....	88
4.2.10.	Prioritetna os 10 - Tehnička pomoć	89

4.2.11.	Prioritetna os 11 - Jačanje oporavka od krize u kontekstu pandemije covid-19 i priprema za zeleni, digitalni i otporni oporavak gospodarstva	90
4.2.12.	Prioritetna os 12 - Sanacija šteta od potresa.....	91
5.	RASPRAVA	94
6.	ZAKLJUČAK	97
	LITERATURA.....	100
	POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA.....	104

1. UVOD

Financijska sredstva, posebice ona iz Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.“ (OPKK) od iznimne su važnosti za razvoj svake teritorijalne jedinice u Republici Hrvatskoj (RH). U kontekstu kohezijske politike ta sredstva imaju posebni značaj za ujednačavanje regionalnog razvoja Republike Hrvatske. Alokacije namijenjene slabije razvijenim regijama trebale bi osigurati dosljedno postizanje preduvjeta da one u bržem razdoblju mogu dostići zaostatak odnosno osigurati da se postigne konvergencija. Posebice se to, u okviru ovoga rada, odnosi na jedinice područne (regionalne) samouprave (JP(R)S), čiji su vlastiti izvori financiranja vrlo ograničeni te postoji vrlo velika ovisnost o nacionalnom proračunu.

U tom kontekstu se u okviru ovoga rada vodi daljnja rasprava, a uvodni dio rada je koncipiran uzimajući u obzir: **1) predmet i problem istraživanja; 2) metodologiju istraživanja 3) cilj i hipoteze istraživanja 4) pregled dosadašnjih istraživanja i 5) sadržaj i strukturu rada.**

1.1. Predmet i problem istraživanja

Teritorijalno ustrojstvo Republike Hrvatske jedno je od ključnih pitanja za razumijevanje organizacije vlasti, regionalnog razvoja te društveno-ekonomskih dinamika unutar zemlje. Od osamostaljenja, Republika Hrvatska je prošla kroz niz reformi kojima je cilj bio uspostaviti sustav lokalne i regionalne samouprave koji odgovara specifičnim potrebama građana i omogućuje decentralizirano upravljanje. Prema važećim zakonskim okvirima, teritorijalni ustroj temelji se na jedinicama lokalne samouprave (općinama i gradovima) te jedinicama područne, odnosno regionalne, samouprave (županijama). Ovaj model organizacije vlasti osigurava okvir za donošenje odluka i pružanje javnih usluga, uz istovremeno osnaživanje demokratskih procesa na lokalnoj razini.

Kao članica Europske unije (EU), Republika Hrvatska je integrirala svoje regionalne politike u širi okvir europske kohezijske politike. NUTS klasifikacija prostornih jedinica omogućuje bolje planiranje i raspodjelu sredstava Europske unije, posebno u područjima s niskim indeksom razvijenosti. Cilj ovakve klasifikacije usmjeren je na smanjenje regionalnih nejednakosti i na stvaranje uvjeta za održivi razvoj kroz poticanje gospodarske aktivnosti, jačanje infrastrukture i podršku socijalnim programima. Ulazak Hrvatske u Europsku uniju otvorio je nove

moćnosti za regionalni razvoj, posebno kroz kohezijsku politiku i pristup značajnim finansijskim sredstvima. Operativni programi, posebice OPKK, pružaju podršku brojnim projektima za unapređenje infrastrukture, gospodarstva, obrazovanja i okoliša. Ipak, pokazalo se da apsorpcija ovih sredstava zahtijeva visok stupanj koordinacije između nacionalnih i lokalnih tijela, uz jačanje administrativnih kapaciteta i transparentnosti. Poseban izazov predstavlja i neujednačena razvijenost regija, što često otežava ravnopravnu distribuciju resursa i realizaciju strateških ciljeva. U sedmogodišnjem finansijskom razdoblju Republika Hrvatska ima pristup finansijskim sredstvima koja mogu, i trebala bi, značajno unaprijediti stanje u ruralnim, slabije razvijenim, depopuliranim i područjima s posebnim ograničenjima.

Ipak, unatoč mnogim prilikama, postoje i značajni izazovi. Regionalne razlike, nejednaka razvijenost infrastrukture te kapaciteti lokalnih jedinica vlasti za provođenje kompleksnih projekata često usporavaju ostvarivanje zacrtanih ciljeva. Financiranje jedinica lokalne i regionalne samouprave, kao i njihova sposobnost upravljanja proračunima, ključni su elementi u postizanju ravnoteže između lokalnih potreba i nacionalnih razvojnih strategija. Osim toga, administrativni kapaciteti i apsorpcija sredstava iz fondova Europske unije ostaju kritične točke, koje zahtijevaju kontinuirano unaprjeđenje.

Predmet istraživanja ovog rada je prikazati u kojoj mjeri su hrvatske regije uspjele koristiti dostupna sredstva fondova Europske unije, prije svega OPKK, i na taj način pokušale transformirati svoju ekonomsku, ali i opću društvenu komponentu razvoja. Prikazan je i objašnjen udio iskorištenosti dostupnih sredstava pojedine Prioritetne osi prema području jedinica područne (regionalne) samouprave.

1.2. Metodologija istraživanja

U kontekstu ovoga rada koristile su se sljedeće metode istraživanja: povijesna metoda te metoda komparacije i deskripcije, zatim analize i sinteze te apstrakcije. Usto, korištene su i metode konkretizacije te dokazivanja i opovrgavanja.

Za potrebe istraživanja postavljena su i istraživačka pitanja, putem kojih bi se trebalo opovrći ili potvrditi hipoteze rada, odnosno postavljaju se sljedeća istraživačka pitanja, a koja trebaju u okviru provedene analize pružiti vrijedne odgovore za donošenje relevantnih zaključaka:

- ☐ IP1. Jesu li se sredstva koristila u skladu sa Kohezijskom politikom?

☐ IP2. Jesu li i u kojoj mjeri te s kojim dosezima korištena sredstva kohezijske politike imala utjecaj na proračun JP(R)S?

☐ IP3. Jesu li se ulaganjem razvijala nerazvijena, ruralna područja ili pak razvijena, urbana područja?

☐ IP4. Je li se ulaganjima poboljšao životni standard stanovnika, uzimajući u obzir sektore u kojima su se provodili projekti na području JP(R)S?

☐ IP5. Jesu li Republika Hrvatska i jedinice područne (regionalne) samouprave učinkovito koristile raspoloživa sredstva iz OPKK 2014.-2020. godine temeljena na odrednicama Kohezijske politike te u kakvoj su situaciji po pitanju raspoloživih sredstava u financijskom razdoblju 2021.-2027. godine?

Potom su još postavljena tri cilja, a zatim i tri osnovne hipoteze, koji se obrazlažu u potpoglavlju 1.3. Cilj i hipoteze istraživanja.

U istraživanju se koriste sekundarni izvori podataka prikupljeni temeljem dostupnosti, relevantnosti i s obzirom na potrebnu strukturu podataka.

Razdoblje obuhvaćeno istraživanjem u ovom radu se odnosi na financijska razdoblja koja koreliraju s provedbom samih programa. Dan je presjek financijskog razdoblja 2014.-2020., s naznakom budućeg sedmogodišnjeg financijskog razdoblja i mogućnosti financiranja u 2021.-2027. kroz programe financiranja. Ipak, sam je fokus istraživanja na razdoblju od 2014.-2020. godine, budući da je ovo razdoblje identificirano kao najoptimalnije s obzirom na evidentno najintenzivnije i najsustavnije djelovanje nacionalnih institucija, ali i lokalne te regionalne samouprave na podizanju rasta i razvoja putem sredstava fondova Europske unije. Događa se to kroz razne vidove u poticanju razvoja poduzetništva, infrastrukture, obrazovanja, zdravstva i svih drugih ključnih sektora od utjecaja na rast i razvoj jedinica na lokalnoj razini te podizanja njihove apsorpcijske moći i konkurentskih prednosti, kao i jačanja njihovih institucija za buduće programsko razdoblje.

1.3. Ciljevi i hipoteze istraživanja

Ciljevi ovoga rada su istražiti povijesne, pravne i financijske aspekte teritorijalnog ustroja Hrvatske, kao i njegovu integraciju u europske standarde regionalnog razvoja, s fokusom na ulogu kohezijske politike kao instrumenta za smanjenje regionalnih razlika i unapređenje kvalitete života u svim dijelovima Hrvatske. Analizom postojećih problema i izazova daje se i pregled potencijalnih rješenja, koja mogu doprinijeti učinkovitijem korištenju resursa i poboljšanju održivog razvoja, a čime se otvara prostor za dublje razumijevanje kompleksnosti teritorijalnog razvoja kao i mogućnosti koje pruža kvalitetnija sinergija između lokalnih potreba i europskih ciljeva. Usto, ovaj rad istražuje i prikazuje kako i u kojoj mjeri su jedinice područne (regionalne) samouprave bile spremne na izazove koje im nosi OPKK, odnosno koliko su na svom teritorijalnom području uspješno „povukle“ sredstva kako bi razvijenost svoje regije podigle na višu razinu te time poboljšale društveni i ekonomski standard svojih stanovnika. Također, provedenim istraživanjem prikazuje se i apsorpcija financijskih sredstva OPKK na području jedinica područne (regionalne) samouprave Republike Hrvatske, a kroz istraživanje ciljeva prikazani su rezultati i dani relevantni zaključci u smislu potvrde ili opovrgavanja postavljenih hipoteza.

Postavljeni ciljevi u ovom radu su sljedeći:

- ☐ C1. Analizirati učinkovitost JP(R)S u povlačenju dostupnih sredstava na pojedinom području JP(R)S u okviru OPKK 2014.-2020.
- ☐ C2. Analizirati pojedinu Prioritetnu os na temelju raspoloživog iznosa i udio pojedine JP(R)S u njejoj apsorpciji.
- ☐ C3. Usporediti jesu li privatni ili javni korisnici sredstava Europske unije bolji u povlačenju dostupnih sredstava i, ako postoji razlika, ustanoviti zašto je tako, kao i prilike i izazove za iskorištavanje sredstava Europske unije pojedine skupine.

Također, ciljevi rada praćeni su hipotezama koje su ispitane u okviru istraživanja i čiji su rezultati prikazani u specijalističkom radu. Pritom su postavljene sljedeće hipoteze:

- ☐ H1. OPKK je utjecao na fiskalne kapacitete JP(R)S i time omogućio veće mogućnosti za javno (ali i privatno) financiranje te jasnije strateško pozicioniranje JP(R)S.

- H2. Apsorpcija sredstava OPKK u skladu je sa Kohezijskom politikom.
- H3. Učinkovito korištenje sredstava OPKK više je doprinijelo razvoju nerazvijenih i ruralnih područja od razvijenih i urbanih područja.

1.4. Pregled dosadašnjih istraživanja

Republika Hrvatska se, u kontekstu regionalnoga razvoja, promatra kroz 21 ustrojstvenu jedinicu - 20 županija i Grad Zagreb, a županije se često poistovjećuju s regijama. Kada se gleda kroz povijest vidljivo je da je Republika Hrvatska od svojih ranih dana imala jasno uspostavljene geografske i povijesne granice regija: Dalmaciju, Istru, Liku, Slavoniju itd., a one su još i danas duboko ukorijenjene u narodu, kroz geografska i dijalektalna obilježja, kao i socio-kulturološko nasljeđe, unatoč činjenici što u većini slučajeva nisu utjelovljene u pravim političko-upravnim i samoupravnim jedinicama (Škarica, 2024). No, ostajući pri definiciji regije koja bi trebala biti funkcionalna u pogledu izvršavanja svojih zadaća odnosno značajnih djelatnosti za regiju i stanovnike poput gospodarskog razvoja, prometne, kulturne i društvene infrastrukture, obrazovanja i sl. hrvatske županije u tom se kontekstu mogu držati regijama (Frajman, Drvenkar, 2010.; Škarica, 2024). Vodeći se tim regionalnim ustrojem, hrvatske se županije često smatraju istovjetnim regijama koje obavljaju u svom opsegu regionalno značajnih djelatnosti (obrazovanje, zdravstvo, gospodarski razvoj, prometna infrastruktura, društvene i kulturne institucije i dr.) (Koprić, 1997). Tako definirane hrvatske regije imaju velike razlike u razvijenosti, a iako „prava“ regionalizacija, koja podrazumijeva decentralizaciju u funkcionalnom i teritorijalnom pogledu, nije nikada do kraja provedena, ona ipak nije u potpunosti iščezla iz akademskog i političkog rakursa no još uvijek je očito da je strah od same pomisli na negativno poimanje regionalizacije, a koja se često promatra i u kontekstu separatizma, veći od želje da se ista zaista i dogodi te da hrvatske regije poprime obilježja kakva imaju druge europske zemlje, članice Europske unije (Škarica, 2024). S obzirom na ovakav ustroj jedan od temeljnih problema u postizanju ravnomjernog regionalnog razvoja neadekvatna je povezanost posjeda poduzeća, regije, županije ili države (Frajman-Jakšić, Drvenkar, 2010). Usto, Republika Hrvatska je relativno kasno donijela i pravni okvir za upravljanje regionalnim razvojem. Iako su postojale naznake regionalne politike, prve prave zakonske i strateške odredbe zaživjele su s početkom priprema za ulazak Hrvatske u Europsku uniju. Tada se pokazalo da su upravo županije unatoč svoj složenosti odnosa i oprečnosti od

samog njihova nastanka (uzrokovane smanjenom decentralizacijom), postale i ostale neizbježna sjecišta provedbe nacionalnih politika na lokalnoj razini i raspodjele financijskih sredstava lokalnim javnim institucijama u mnogim područjima politika (Škarica, 2024).

Činjenica da je hrvatska javna uprava gotovo u potpunosti centralizirana jasno je vidljiva i kada se govori o financijskim kapacitetima. Naime, udio rashoda na nižim razinama u rashodima opće države rijetko prelazi 15%, a pritom udio općinskih i županijskih proračuna u BDP-u iznosi oko 7%. Još je lošija slika kada se vidi da su u 2020. godini ukupni rashodi županija činili samo 15,7% ukupnih rashoda lokalne samouprave, što je 2,3% ukupnih javnih rashoda i 1,2% hrvatskog BDP-a (DZS, 2020).

Županije su vrlo ovisne i o dotacijama u tekućim i kapitalnim pomoćima iz državnog proračuna. Primjerice u 2020. ovaj izvor prihoda iznosio je 51,5% njihovih ukupnih prihoda, a kretale su se od 29,5 posto za Zagrebačku županiju do ogromnih 73,3 posto za Virovitičko-podravsku županiju, kao najslabije razvijenu (po indeksu razvijenosti) (DZS, 2020). Dočim su, primjerice, nacionalni transferi u općinske proračune u tom istom razdoblju iznosili tek 15,3% (DZS, 2020).

Dodatne otegotne okolnosti za funkcioniranje županija proizlaze i iz činjenice da one zapravo mogu vrlo malo utjecati na svoje porezne prihode, s obzirom da je njihov najvažniji porezni prihod porez na dohodak, koji dijele s lokalnom razinom. Usto, njihovi isključivi porezi su vrlo mali, oko 10% županijskih prihoda (tu spadaju oni od igara na sreću, nasljedstva i motornih vozila i plovila). Kao i porez na dohodak svi su njihovi elementi unaprijed propisani zakonom (Škarica, 2024). No, u tom se kontekstu postavlja pitanje bi li država selektivnim pristupom povećanju fiskalne autonomije mogla ubrzati rast i razvoj lokalnih i regionalnih jedinica ispodprosječne razvijenosti. Iako bi uvođenje ovakvog sustava, uz lokalne jedinice koje bi ga provodile i sustavno smanjivale porezno opterećenje, kratkoročno smanjilo njihove prihode, povećalo bi bazu poreznih obveznika povećanjem konkurentnosti i privlačenjem radne snage (domaće i strane) te stvorilo uvjete za dugoročno održiviji rast (Ileš, 2020).

Zaključno, zbog vrlo velikog broja jedinica u Republici Hrvatskoj samo je ubiranje otežano, nedovoljno kvalitetno te dovodi do nefunkcionalnog financiranja javnih potreba na lokalnoj i regionalnoj razini. Stoga je potrebno nastaviti traženje novih modela reguliranja financijskih odnosa između države i lokalnih jedinica, budući da provedena decentralizacija financiranja lokalne i područne (regionalne) samouprave nije dostatna (Marković, Matić, 2006).

U tom se kontekstu i rasprava unutar ovoga rada naslanja na nedostatne fiskalne kapacitete, koji se po ulasku u Europsku uniju i korištenjem instrumenata kohezijske politike koriste za namirivanje potreba, između ostalih i slabije razvijenih regija. Istraživanja tako ukazuju da su na specifičnim područjima, poput ruralnih, brdsko-planinskih i područja s geografskim ograničenjima ili potpomognutim područjima, koja su sva pod posebnom zaštitom države, izrazito negativna demografska i gospodarska kretanja, kao i kontinuirano zaostajanje u odnosu na ostala regionalna područja Hrvatske. Stoga je za njih nužno promisliti i implementirati integrirani sustav upravljanja za sljedeću razvojnu perspektivu, u skladu sa suvremenim promjenama regionalne i lokalne paradigme, a gdje bi ključni instrumenti svih aspekata ovakvog sustava trebali biti usmjereni na razvoj inovativnosti, razvoj ljudskih potencijala, kao i kreativne oblike umrežavanja poduzetnika. U tom procesu važno je uravnotežiti sustav poticaja poštujući kriterije produktivnosti, održivosti i pravednosti (Denona i sur., 2021).

Imajući na umu različite programe pomoći kojima se, jednom kada je ušla u Europsku uniju, Republika Hrvatska može koristiti, nesumnjivo je da njima nastoji unaprijediti razvoj svih svojih dijelova, a upravo tome i služe sredstva fondova Europske unije: smanjenje regionalnih razlika između država članica Europske unije, u vidu smanjivanja razlike siromaštva i bogatstva te poboljšavanja životnog standarda stanovništva. Za isto će biti nužno osigurati pretpostavke: postaviti prioritete financiranja te uspostaviti funkcionalan sustav upravljanja i kontrole za apsorpciju sredstava (Perović i sur., 2022). U tom smjeru idu i preporuke Maleković i sur. (2018) te Markuz (2022; 2024) koji apostrofiraju da je kohezijska politika moćan alat dan na raspolaganje javnim i privatnim sektorima za rješavanje ključnih izazova, ali da će samo poboljšanim politikama i boljim upravljanjem i procesima prilagodbe ta sredstva moći postići svoj pravi cilj (Maleković i sur., 2018; Markuz, 2022; 2024). Nužno je stoga osigurati i razvijati administrativne kapacitete te kreirati politike zadržavanja iskusnih državnih službenika u sustavu, uz fokus akcije na održivost rezultata u lokalnim i regionalnim jedinicama (Maleković i sur., 2018; Markuz, 2022).

Zadaća Republike Hrvatske je iskoristiti fondove Europske unije, a ovim će se radom pokazati u kolikoj su mjeri Republika Hrvatska i njene regionalne jedinice uspješno koristile raspoloživa sredstva.

1.5. Sadržaj i struktura rada

Rezultati istraživanja u ovome su radu prezentirani kroz šest povezanih poglavlja.

U *Uvodu* se objašnjavaju postavke samoga rada, uključujući predmet i problem istraživanja, metodološki pristup koji je korišten u radu, kao i cilj i hipoteze istraživanja. Usto, dan je i kratki pregled prethodnih istraživanja, u okviru uvodnoga je poglavlja prezentiran i sadržaj i sama struktura rada.

Teritorijalni ustroj Republike Hrvatske i financiranje teritorijalnog razvoja, drugo poglavlje rada, daje presjek samog ustroja Republike Hrvatske te mogućnosti vlastitih izvora financiranja teritorijalnih jedinica, a obrazlaže se i regionalno ustrojstvo Republike Hrvatske te nomenklature Europske unije i indeksa razvijenosti Republike Hrvatske. Usto, razlaže se i kohezijska politika kao instrument razvoja Republike Hrvatske.

U trećem poglavlju, pod nazivom *Europska unija i njeni instrumenti*, definirana je Europska unija i značaj njenog proračuna za države članice, a daje se i povijesni pregled samog nastanka ideje europskog jedinstva te hrvatskog puta prema Europskoj uniji. Pojašnjava se sama kohezijska politika i njeni najvažniji instrumenti te OPKK i PKK, a daje se i naznaka buduće kohezijske politike nakon 2027.

U četvrtom se poglavlju, *Utjecaj korištenja sredstava fondova Europske unije na razvoj jedinica područne (regionalne) samouprave*, opisuju i analiziraju korištenja sredstava OPKK po jedinicama područne (regionalne) samouprave, kao i udio iskorištenosti OPKK, kroz pojedine prioritetne osi u svakoj od županija.

U kontekstu koncepta rada drugo i treće poglavlje predstavljaju teorijsku podlogu, a četvrto opis istraživanja.

Peto poglavlje je *Rasprava*, kojim se interpretiraju rezultati istraživanja i odgovara na metodološke postavke rada.

Rad završava šestim poglavljem, *Zaključkom*, kojim se sumiraju konačna razmišljanja i zaključuje rasprava ovog rada.

Rad je opremljen popratnim popisom korištene *Literature* te *Popisom slika, tablica i grafikona*.

2. TERITORIJALNI USTROJ REPUBLIKE HRVATSKE I FINANCIRANJE TERITORIJALNOG RAZVOJA

2.1. Teritorijalno ustrojstvo Republike Hrvatske

Ustav Republike Hrvatske ukazuje da je državna vlast ustrojena prema načelu diobe vlasti te se dijeli na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu. Također, ograničena je Ustavom zajamčenim pravom građanima na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu. Postavljanjem temeljnog zakonodavnog okvira, u Republici Hrvatskoj je 1992. godine započela uspostava sadašnjeg sustava lokalne samouprave.

Teritorijalni ustroj kakav je danas poznat uspostavljen je 1993. godine, stupanjem na snagu Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi. Istim se uredio i samoupravni djelokrug te djelovanje i način financiranja teritorijalnih jedinica (JLPS-a), ali i izborni sustav. Tim su zakonom za jedinice lokalne samouprave definirane općine i gradovi (koji se također osnivaju zakonom, JLS), a jedinicama područne (regionalne) samouprave (JP(R)S) definirane su županije (MPU, 2023.).

Također, Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi propisao je i načine rada tijela JLP(R)S-a, kao i nadzor akata i druga pitanja od važnosti za njihovo neometano funkcioniranje (Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20). Zakonom je propisano da se općine osnivaju u pravilu za više naseljenih mjesta s jasnom prirodnom i gospodarskom povezanosti, kao i povezanošću njihovog stanovništva (članak 4., NN 33/01), dok se gradom smatra ona jedinica lokalne samouprave koja može biti središte županije, a isto tako imati više od 10.000 stanovnika i usto je određena povijesnim, prirodnim, društvenim i gospodarskim vezama. U sastavu su mu i prigradska naselja, koja su u vezi s njime dnevnim migracijama i potrebama koje kao lokalna cjelina za stanovništvo ista ispunjava (članak 5., NN 33/01). Županije se pak ustrojavaju za obavljanje prometnih, gospodarskih i društvenih djelatnosti, a kao i gradovi i općine povezane su i gospodarskim, društvenim, povijesnim i prirodnim kontekstom, ali za identificiranje i rješavanje izazova za pojedinu regiju ili područje (članak 6., NN 33/01).

Republika Hrvatska ima ukupno 576 JLP(R)S-a: 20 područnih (regionalnih) odnosno županija i Grad Zagreb, koji ima poseban status grada i županije te 127 gradova i 428 općina (MRRFEU, 2023).

Slika 2.1. Teritorijalni ustroj Republike Hrvatske

Izvor: MRRFEU

Tablica 2.1. Prikaz jedinica područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj

Administrativna razina					
Oznaka	Naziv	Površina		Broj stanovnika, 2023.**	
		km²	Udio u RH, %	Broj u tisućama	Udio u RH, %
Republika Hrvatska		56.591,95	-	3.861.967	-
Županije (20+1)	Bjelovarsko-bilogorska županija	2.640,31	4,7	98,994	2.6
	Virovitičko-podravska županija	2.024,21	3,6	68,035	1.8
	Požeško-slavonska županija	1.823,39	3,2	61,326	1.6
	Brodsko-posavska županija	2.029,5	3,6	127,019	3.3
	Osječko-baranjska županija	4.154,35	7,3	251,794	6.5
	Vukovarsko-srijemska županija	2.452,91	4,3	138,207	3.6
	Karlovačka županija	3.625,46	6,4	110,077	2.9
	Sisačko-moslavačka županija	4.467,57	7,9	135,184	3.5
	Primorsko goranska županija	3.587,51	6,3	264,886	6.9
	Ličko-senjska županija	5.352,84	9,5	42,827	1.1
	Zadarska županija	3.646,32	6,4	163,221	4.2
	Šibensko-kninska županija	2.983,89	5,3	95,591	2.5
	Splitsko-dalmatinska županija	4.539,71	8	427,261	11.1
	Istarska županija	2.812,96	5	201,031	5.2
	Dubrovačko-neretvanska županija	1.780,88	3,1	115,496	3.0
	Grad Zagreb	641,33	1,1	772,122	20.0
	Međimurska županija	729,25	1,3	105,010	2.7
	Varaždinska županija	1.261,49	2,2	158,952	4.1
	Koprivničko-križevačka županija	1.748,41	3,1	99,599	2.6
	Krapinsko-zagorska županija	1.229,31	2,2	119,234	3.1
	Zagrebačka županija	3.060,35	5,4	306,101	7.9
Gradovi (127)		21.512,28	38	1.999,381 (2022.)	51,9 (2022.)
Općine (428)		35.079,59	62	1.082,889 (2022.)	28,1 (2022.)

Izvor: Regionalni razvoj u Hrvatskoj, MRRFEU (2024).

Tablica 2.1 daje statistički prikaz jedinica područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj, zajedno sa njihovim nazivima, površinom i brojem stanovnika. Ove jedinice nadležne su za lokalnu upravu i samoupravu na određenom području te obavljaju različite upravne i izvršne funkcije u skladu sa zakonom. Kako je prikazano u tablici površinom najveća jedinica područne (regionalne) samouprave je Ličko-senjska županija, međutim Grad Zagreb kao ustrojstvena jedinica i kao glavni grad Republike Hrvatske broji najviše stanovnika.

2.2. Republika Hrvatska prema NUTS klasifikaciji

Zbog pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, u hrvatski statistički sustav, u prosincu 2013. godine službeno je uvedena Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica, Uredbom Komisije br. 1319/2013 o izmjeni priloga Uredbi (EZ) br. 1059/2003 Europskog parlamenta

iVijeća od 26. svibnja 2003. o uspostavi zajedničke klasifikacije prostornih jedinica za statistiku (NUTS) (DZS, 2023).

NUTS predstavlja višerazinsku klasifikaciju razvrstavanja na razini zemalja Europske unije, a prema broju stanovnika u pojedine NUTS razine. Prema Uredbi (EZ) br. 1059/2003 izmjene razvrstavanja pojedine NUTS regije moguće je u pravilu svake tri godine, ali poštujući temeljne kriterije razvrstavanja. No, ukoliko dolazi do značajnijih izmjena u administrativno-teritorijalnom ustroju pojedine države članice, izmjene NUTS regije moguće je i prije isteka od tri godine.

Državni zavod za statistiku (DZS), institucija odgovorna za NUTS klasifikaciju u Republici Hrvatskoj, 2012. godine je uputio prijedlog Eurostatu Hrvatske, koja će se dijeliti na dvije NUTS regije - Kontinentalnu Hrvatsku i Jadransku Hrvatsku. Ta podjela omogućila je bolje uvjete za korištenje sredstava Europske unije za gotovo cijelo područje Republike Hrvatske odnosno njezin veći dio. Kontinentalna Hrvatska, sa bruto domaćim proizvodom po stanovniku (od 2007.-2009. godine) od 64,1% prosjeka Europske unije, kao i Jadranska Hrvatska, sa 62,1% (dakle obje regije i cijela Republika Hrvatska), imaju, prema ovoj podjeli, status najslabije razvijenih regija u okviru Europske unije te mogu koristiti dostupna sredstva kohezijske politike (uglavnom iz fondova Europske unije za regionalni razvoj, kohezijskog i socijalnog fonda) po najpovoljnijim uvjetima (do 85%). Međutim, Zagreb kao glavni grad Republike Hrvatske, sa najvećim brojem stanovnika i BDP-om po glavi stanovnika koji je veći od ostatka regije, znatno utječe na slabije korištenje regionalnih potpora za područje NUTS regije Kontinentalna Hrvatska (IRMO, 2019.).

Slika 2.2. NUTS regije u Republici Hrvatskoj

Izvor: Prijedlog nove NUTS 2 klasifikacije u Republici Hrvatskoj, IRMO (2019)

S obzirom na to da NUTS 2 klasifikacije utječe na dostupnost sredstava iz fondova Europske unije (EFRR, ESF), odnosno na postotak sufinanciranja pojedinih projekata iz fondova Europske unije, isto uključuje i dostupnost sredstava iz OPKK i PKK, prikazano u Tablici 2.1.

Tablica 2.2. Stope sufinanciranja EFRR/ESF za 2014.-2020. i 2021.-2027.

	2014. – 2020.		2021. – 2027.	
NUTS 2 regije	BDP po stanovniku NUTS 2 regije u odnosu na EU-28	Maksimalna stopa sufinanciranja	BDP po stanovniku NUTS 2 regije u odnosu na EU-27	Maksimalna stopa sufinanciranja
Slabije razvijene regije	<75%	85%	<75%	70%
Tranzicijske regije	75-90%	60%	75-100%	55%
Razvijenije regije	>90%	50%	>100%	40%

Izvor: Uredba (EU) br. 1303/2013 Europskog parlamenta i Vijeća, Prijedlog Uredbe o fondovima 2021. – 2027.

Prijedlogom Uredbe o fondovima 2021.-2027. (2021.), EK smanjuje maksimalne stope sufinanciranja u odnosu na razdoblje od 2014.-2020. godine, što se pokazalo nepovoljnim za Republiku Hrvatsku budući će obje, kao i većina budućih NUTS 2 jedinica, imati status slabije razvijene regije i moći koristiti intenzitete potpora do maksimalno 70%, za razliku od prethodnog razdoblja, kada su isti iznosili do maksimalnih (izdašnih) 85%. Kako bi se omogućilo što bolje i učinkovitije korištenje dostupnih sredstava direktno povezanih sa NUTS 2 klasifikacijom Ministarstvo regionalnoga razvoja 2019. godine izradilo je Studiju pod nazivom *Prijedlog nove NUTS 2 klasifikacije u Republici Hrvatskoj* koja je imala za cilj utvrditi nekoliko novih prijedloga definiranja NUTS 2 statističkih regija u Republici Hrvatskoj, te kako bi se predložene izmjene NUTS klasifikacije uputile u redovnu proceduru prema Eurostatu, što je obveza svih zemalja članica EU (Uredba (EU) 2021/1060).

Republika Hrvatska tako prvenstveno zbog usklađivanja sa statističkim standardima Europske unije i učinkovitijeg korištenja sredstava iz fondova Europske unije, uvodi NUTS regije, čime je uskladila statističke standarde Europske unije, a što omogućava lakši pristup sredstvima iz EFRR-a i KF-a, lakše praćenje i analizu regionalnog razvoja, bolje raspodjele resursa koje će omogućiti preciznije ciljane investicije u infrastrukturu, gospodarstvo i socijalne programe te kako bi pružila temelje za razvoj strategija u područjima zapošljavanja, obrazovanja, zdravstva i drugih sektora. Prema tome, NUTS klasifikacija važna je kao kriterij za dodjelu sredstava Europske unije, jer regije koje imaju BDP ispod 75% prosjeka Europske unije mogu dobiti više

sredstava iz europskih sredstava za razvoj ravnomjernije teritorijalne politike, čime se omogućava državnim i lokalnim vlastima bolje upravljanje regionalnim razvojem te poboljšavanje analize i strateškog planiranja, što omogućuje preciznije podatke za donošenje odluka o javnim investicijama. Također, Republika Hrvatska je 2021. godine napravila reviziju svojih NUTS regija kako bi bolje iskoristila fondove Europske unije, podijelivši zemlju u tri NUTS 2 regije koju sada čine Panonska Hrvatska (najslabije razvijena, veći pristup fondovima Europske unije), Jadranska Hrvatska i grad Zagreb (najrazvijeniji, ima najmanji pristup fondovima Europske unije).

2.3. Financiranje jedinica područne (regionalne) samouprave

Financiranje i rad jedinica područne (regionalne) samouprave definiran je Zakonom o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 127/17, 138/20, 151/22, 114/23). Njime se uređuju svi izvori financijskih sredstava te financiranje iz njihovog samoupravnog djelokruga.

Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave donose proračune kojim se planiraju prihodi te utvrđuju rashodi JLP(R)S za proračunsku godinu. Proračun na lokalnoj i područnoj razini reguliran je Zakonom o proračunu (NN 144/21). Istim je uređeno kako se ima planirati proračun te u kojim se rokovima donosi i izvršava, kao i druge odredbe vezane uz zaduživanja, brigu o imovini i obvezama jedinica, a propisuje im i obavljanje nadzora, računovodstvene obveze, kao i načine upravljanja, a budući da sredstva lokalnih i područnih proračuna spadaju u javne financije (NN 144/21). Izvršno tijelo jedinice lokalne samouprave, sukladno članku 13. Zakona o proračunu (NN 144/21), odgovorno je za pravilno planiranje i izvršavanje proračuna. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave trebale bi planiranje svojih proračuna temeljiti prvenstveno na vlastitim pokazateljima - socijalnim, ekonomskim, gospodarskim okvirima i mogućnostima, uvažavajući Upute za izradu proračuna koje svake godine daje Ministarstvo financija. Vlastitim izvorima prihoda županija smatraju se prihodi od vlastite imovine, županijski porezi, u koje spadaju oni od nasljedstva i darova, na cestovna motorna vozila i plovila te na automate za zabavne igre. Usto, novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje (koje sami propišu) te drugi prihodi utvrđeni posebnim zakonom, također su vlastiti prihodi županija. U odnosu na županije, općine i gradovi, uz prihode od vlastite imovine, općinske/gradske poreze, novčane kazne i oduzetu imovinu, imaju pravo i na upravne i boravišne pristojbe, komunalne i druge naknade, poput onih za uporabu javnih površina (po

posebnom zakonu). Isto tako, općine i gradovi mogu, za razliku od županija, uvesti i druge poreze poput poreza na dohodak, potrošnju, kuće za odmor, na neobrađeno obradivo poljoprivredno zemljište, na neiskorištene poduzetničke nekretnine, kao i poreze na tvrtku ili naziv i na korištenje njihovih javnih površina (MPU).

Zajedničkim se porezima smatra porez na dohodak, a prihodi ubrani od njega dijele se između općina, gradova i županija i to tako da 74% dobiva općina/grad, 20% županija, a preostalih 6% jest udio za decentralizirane funkcije.

Zakonom o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (čl. 5.) se 6% za decentralizirane funkcije raspodjeljuje tako da 1,9% otpada na osnovno, a 1,3% na srednje školstvo, vatrogastvu i zdravstvu pripada po 1%, a 0,8% dodjeljuje se za socijalnu skrb – domove za starije osobe (NN 127/17, 138/20, 151/22, 114/23). Kako je vidljivo iz decentraliziranih, ali i iz vlastitih prihoda općina, gradova i županija teško je za očekivati da JLP(R)S-ovi mogu zadovoljavati osnovne potrebe, a kamoli obavljati sve svoje funkcije (Rašić, Starc, 2003). Usto, ulaskom u Europsku uniju od njih se očekuje uložiti i značajnija sredstva u pripremu projekata, koji će se financirati iz sredstava europskog proračuna. Sama činjenica da su izmjene Zakona o porezu na dohodak (NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22, 114/23 i 152/24) tijekom posljednjeg desetljeća bile brojne, ona ipak nisu ponudila kvalitetna rješenja. Zaključak ide u smjeru da bi se ovakvi procesi mogli okarakterizirati „puzećom decentralizacijom“, čiji se potencijalni uzrok jednim dijelom temelji na političkoj volji za decentralizacijom.

Značajniji se zaokret, ipak, dogodio zadnjom izmjenom Zakona o lokalnim porezima (NN 115/16, 101/17, 114/22, 114/23, 152/24) iz 2024. (na snazi od 1. siječnja 2025.), kojim se određuje da jedinice lokalne samouprave mogu same odlučiti o visini poreza na dohodak na svom području, u okviru zakonskih odredbi, a kako stoji u Tablici 2.3.

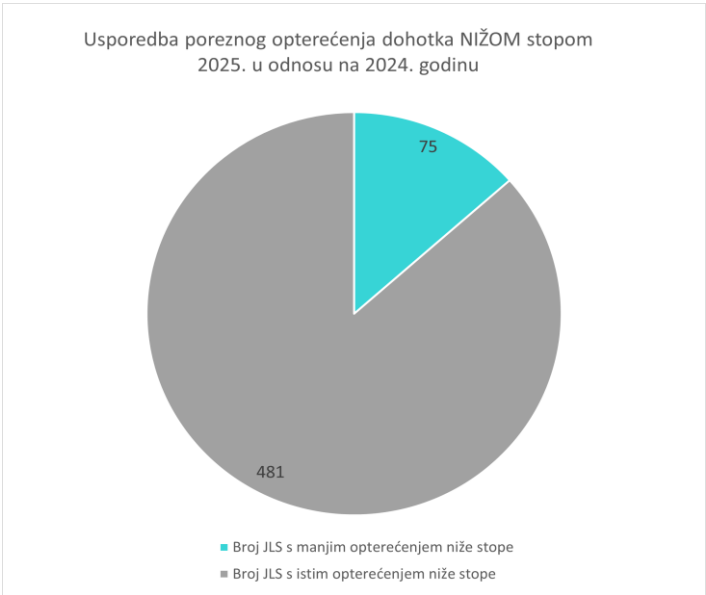
Tablica 2.3. Propisane granice visine poreznih stopa godišnjeg poreza na dohodak za 2025.

Razina jedinice lokalne samouprave	Niža stopa (%)	Viša stopa (%)
Općina	od 15% do 20%	od 25% do 30%
Grad	od 15% do 21%	od 25% do 31%
Veliki grad i sjedište županije	od 15% do 22%	od 25% do 32%
Grad Zagreb	od 15% do 23%	od 25% do 33%

Izvor: Porezna uprava MFIN-a

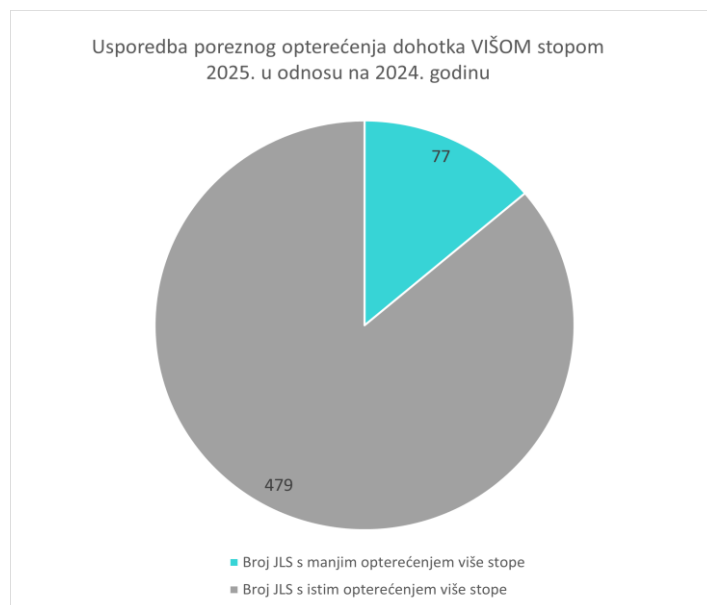
Prema podacima Porezne uprave Ministarstva financija Republike Hrvatske (PU MFIN) od ukupnog broja JLS-a odluku za 2025. godinu donijele su 82, a 474 nisu donijele takvu odluku. U slučaju kada odluka nije donesena, određeno je da se ima postupati da se primjeni niža od 20% te viša stopa od 30%. (PU MFIN).

Usporedba ove dvije stope pokazuje da je 13%, odnosno 75 JLS, propisalo manju stopu u odnosu na 2024. godinu, dok je 87% ili 481 JLS propisalo istu stopu u odnosu na 2024. godinu (Grafikon 2.1). Slična je situacija i sa promjenama kod više stope godišnjeg poreza na dohodak, gdje je 77 JLS (14%) propisalo manju stopu u odnosu na 2024. godinu, a 479 JLS (86%) istu stopu u odnosu na 2024. godinu (Grafikon 2.2.) (PU MFIN).

Grafikon 2.1. Usporedba poreznog opterećenja dohotka nižom stopom 2025. u odnosu na 2024.

Izvor: Odluke jedinica lokalne samouprave objavljene u Narodnim novinama (1. ožujka 2025.) prema PU MFIN-a.

Grafikon 2.2. Usporedba poreznog opterećenja dohotka višom stopom 2025. u odnosu na 2024.

Izvor: Odluke jedinica lokalne samouprave objavljene u Narodnim novinama (1. ožujka 2025.) prema PU MFIN-a.

U kontekstu recentnih izmjena može se zaključiti da se financijska decentralizacija događa, iako postepeno i djelomično te je još uvijek nedovoljna za ispunjenje svih potreba lokalnih jedinica. Usto se postavlja i pitanje te ostaje za vidjeti u kojoj je mjeri ona temelj stvarne želje političkog establišmenta, a u kojoj mjeri su ta poboljšanja politike Hrvatsku natjerala pravila Europske unije (Rašić, Starc, 2003). Stoga je sredstva od ovih prihoda nužno usmjeriti u, puno puta od stručnjaka i znanstvenika prepoznatu slabu točku lokalnih jedinica, kontinuiranu potrebu za ojačavanjem kapaciteta, koji bi na lokalnoj razini mogli brže realizirati projekte u kontekstu apsorpcije dostupnih sredstava Europske unije, a putem mogu zatim zadovoljiti nedostatne financijske kapacitete za provedbu svojih politika i izvršavanje svojih funkcija.

2.4. Regionalni razvoj Republike Hrvatske

Početkom 2000-ih godina započeli su prvi ozbiljni pokušaji decentralizacije. Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi iz 2001. godine (NN 33/01) značajno se mijenja uloga županija. One su prestale biti dekoncentrirane jedinice državne administracije i postale su isključivo jedinice regionalne samouprave, što je formalno označilo prekid subordinacije između razina vlasti. No, unatoč toj reformi, županije su i dalje ostale financijski ovisne o državi, što je značajno ograničavalo njihovu stvarnu autonomiju. Usto, Zakonom o financiranju

jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 107/01), trebalo je poboljšati fiskalnu situaciju županija, ali u praksi nije osigurao njihovu financijsku neovisnost. Još jedna važna promjena dogodila se 2005. godine, kada je uvedena nova kategorija „velikih gradova”, onih preko 35.000 stanovnika, kojima su dodijeljene pojedine županijske ovlasti, poput prostornog planiranja i upravljanja infrastrukturnim projektima. Ova promjena dovela je do asimetrične decentralizacije, jer su neki gradovi preuzeli ključne funkcije županija, dok su druge županije ostale bez dovoljno ovlasti za učinkovito upravljanje svojim područjem (Škarica, 2024).

Tijekom razdoblja od 2010. do 2015. godine u Hrvatskoj su se vodile brojne rasprave o potrebi teritorijalne reorganizacije. Vlada je 2010. godine donijela Smjernice za funkcionalnu decentralizaciju i teritorijalnu reorganizaciju, ali taj dokument nikada nije implementiran. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine otvorila se potreba za prilagodbom teritorijalne organizacije europskim standardima. To je dovelo do usklađivanja s NUTS klasifikacijom, što je rezultiralo u konačnici podjelom Hrvatske na tri NUTS 2 regije 2021. godine: Panonsku Hrvatsku, Jadransku Hrvatsku i Grad Zagreb. Ova podjela omogućila je pravedniju raspodjelu sredstava iz fondova Europske unije, ali nije imala značajan utjecaj na formalnu teritorijalnu strukturu zemlje. Iako su tijekom godina postojale inicijative za smanjenje broja županija ili uvođenje pravih regija, politička volja za takve reforme nikada nije bila dovoljno snažna da bi došlo do konkretnih promjena (Smjernice, 2010; Škarica, 2024).

Decentralizacija u Hrvatskoj bila je postupna i neujednačena, a najveći problem predstavljala je niska financijska autonomija županija. Administrativna decentralizacija provedena je prijenosom upravnih funkcija na niže razine vlasti, ali nije bila dosljedna. Najvažniji korak u tom procesu bio je prijenos ovlasti sa županija na državne upravne službe 2001. godine no decentralizacija nije provedena do kraja, pa su mnoge nadležnosti i dalje ostale pod kontrolom države. Funkcionalna decentralizacija, koja podrazumijeva prijenos konkretnih javnih usluga na lokalne i regionalne jedinice, bila je djelomično uspješna. Općine i gradovi preuzeli su odgovornost za komunalne usluge, obrazovanje, zdravstvo i socijalnu skrb, dok su županije ostale zadužene za infrastrukturne projekte i širu regionalnu politiku. Međutim, zbog nedostatka fiskalne autonomije, lokalne i regionalne jedinice često nisu bile u mogućnosti financirati preuzete funkcije, čime je stvarna decentralizacija ostala ograničena.

Unatoč više od trideset godina reformi, Republika Hrvatska nije uspjela provesti istinsku regionalizaciju. Iako je formalno provedena decentralizacija, županije su ostale financijski ovisne o središnjoj državi, a mnoge ovlasti i dalje su koncentrirane na nacionalnoj razini.

Ključni problemi s kojima se Republika Hrvatska suočava u procesu regionalnog razvoja su niska fiskalna autonomija županija, neravnomjerna raspodjela ovlasti između županija i velikih gradova te nedostatak jasne strategije za teritorijalnu reorganizaciju. Budućnost regionalnog razvoja ovisit će o političkoj volji za reformama i jačanju financijske neovisnosti županija, što bi omogućilo stvarnu decentralizaciju i ravnomjerniji razvoj svih dijelova zemlje (Škarica, 2024).

2.5. Mjerenje razvoja indeksom razvijenosti regionalnih i lokalnih jedinica

Nakon što se kroz kasne 90-te, odnosno u razdoblje od završetka rata do ranih 2000-ih godina, Republika Hrvatska intenzivno bavila financiranjem obnove ratom stradalih objekata građana, javne infrastrukture i gospodarstva, koncem 2000-ih godina se učvrstilo razmišljanje da je nužno započeti s mjerenjem efekata tih financiranja na razvoj jedinica lokalne i područne samouprave. Samo polazište onoga što se danas zove *indeksom razvijenosti* izvire iz prethodno donesenih zakonskih odredbi, a kojima su bila definirana područja posebne državne skrbi (Zakon o područjima posebne državne skrbi, NN 44/1996), otoka (Zakon o otocima, NN 34/1999), brdsko-planinskih područja (Zakon o brdsko-planinskim područjima, NN 12/2002) te obnove i razvoja grada Vukovara (Zakon o obnovi i razvoju grada Vukovara, NN 44/2001). Ovakvom klasifikacijom Republika Hrvatska je započela razvoj novoga modela, kojim će za posebna područja svoga teritorija osiguravati dodatna sredstva, razumijevajući da je njima potreban poseban status, a da bi se moglo bolje odgovoriti na povećane potrebe tih područja, ali i stoga što su to područja prepoznata od posebnog interesa države. Posebice se ovo odnosi na Zakon o PPDS-u iz 1996. godine, koji je na osnovu statusa okupiranosti područja tijekom rata i udaljenosti državne granice od rata, donio prvu razdiobu područja i modele pomoći u dvije skupine. Treća je skupina uvedena 2002. godine (NN 88/2002), izmjenom Zakona, a bazirala se na kriterijima ekonomske razvijenosti, strukturnih teškoća te na demografskom i posebnom kriteriju (uzima u obzir i granična područja i minimirana područja, koja se ne nalaze u prve dvije skupine) (NN, 88/2002, Denona i sur., 2017). Prema analizama Instituta za međunarodne odnose (2002. i 2005. godine) upravo je treća skupina ta koja se smatra početkom izrade indeksa razvijenosti, a s obzirom da je za njeno definiranje uzeto u obzir čak 11 pokazatelja: opće kretanje stanovništva i dohodak po stanovniku, stope nezaposlenosti i zaposlenosti, udio osoba koji ostvaruju prihode u cijeloj populaciji, stopa obrazovanosti, izvorni prihodi lokalnih jedinica po stanovniku, gustoća stanovništva, socijalna pomoć po stanovniku

te indeksi starenja stanovništva i vitalni indeks (IMO, 2002; 2005 prema Denona i sur., 2017). Usto, za posebne kriterije uzeti su pogranični položaj i postojanje minski sumnjivih područja.

U sljedećoj fazi prilagodbi regionalne politike i oblikovanju iste u koherentnu i jasnu polugu razvoja svih područja Republike Hrvatske, a pritom vodeći posebno računa o slabije razvijenim područjima za koje se kreiraju i posebne mjere i modeli financiranja, Republika Hrvatska se našla na svom putu pripreme za ulazak u integraciju Europske unije. Razumijevajući da je došlo vrijeme intenzivnijeg promišljanja regionalne politike, koja će dugo vremena biti u fokusu u razdoblju pridruživanja i ulaskom u Europsku uniju, Republika Hrvatska kreće u osnivanje resornog ministarstva - Ministarstva regionalnoga razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva (prednika sadašnjeg Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije), koje će nastaviti intenzivnije poduzimati konkretne mjere za kvalitetniju provedbu zacrtanu strateškim, pravnim i institucionalnim okvirom. Ministarstvo po prvi puta dobiva dedicerane timove stručnjaka, državnih službenika i dužnosnika, koji se trebaju baviti planiranjem, praćenjem i vrednovanjem provedbe zacrtanih politika te provedbom programa i projekata za područja koja su zakonom određena kao ona za koje država treba posebno skrbiti. Ovakve su prilagodbe rezultirale donošenjem Zakona o regionalnom razvoju 2009. godine (NN 153/2009) i Strategijom regionalnog razvoja 2010. godine, kojima je draftirani strateški i pravni te institucionalni okvir za upravljanje regionalnom politikom (barem naznake, budući da je Strategija donesena na razini Ministarstva, a nikad nije potvrđena u Hrvatskom saboru). Regionalna politika je, sukladno istima, trebala biti vođena u participativnom modelu lokalne i područne samouprave sa centralnom državnom razinom te na transparentnoj osnovi, solidarnosti i udruživanju financijskih sredstava za provedbu mjera. Od novina ovdje se već draftira i strateško planiranje kroz razvojne strategije na razini županija i na nacionalnoj razini te se definira ocjenjivanje i razvrstavanje jedinica prema stupnju razvijenosti. JP(R)S-i se razvrstavaju u četiri, a JLS-i u pet skupina, pri čemu status potpomognutih područja dobivaju jedinice područne samouprave s područja I. skupine po indeksu razvijenosti, a jedinice lokalne samouprave s područja I. i II. skupine.

Novim pristupima kreirani su posebni programi za potpomognuta područja poput najpopularnijeg Programa održivog razvoja lokalne zajednice, koji se do kraja 2017. godine mogao koristiti na području JLS-a s indeksom razvijenosti manjim od 100% (kroz koji se financiraju dogradnja, obnova ili izgradnja/rekonstrukcije socijalne, komunalne ili gospodarske infrastrukture), te od 2018. godine (kad je na snagu stupila izmjena indeksa razvijenosti na

svim potpomognutim područjima) i Programa podrške regionalnom razvoju (isto, samo za JLS koje nisu na potpomognutim područjima, ali zaostaju u razvoju odnosno imaju specifične poteškoće). Navedeni programi prvi puta su provedeni 2017. godine i tada su bili namijenjeni ispodprosječno razvijenim jedinicama koje nisu pripadale potpomognutim područjima prema tadašnjoj definiciji (jedinicama lokalne samouprave koje pripadaju u III. skupinu prema indeksu razvijenosti, jedinicama područne samouprave iz I. skupine ako se projekt provodi u jedinici lokalne samouprave iz III. skupine, te jedinicama područne (regionalne) samouprave iz II. skupine ako se projekt provodi u jedinici lokalne samouprave iz I., II. ili III. skupine). Od 2018. godine namijenjen je jedinicama s indeksom razvijenosti iznad 100% koje i dalje zaostaju za onim najrazvijenijima (jedinice lokalne samouprave iz V. i VI. skupine, županije iz I. i II. skupine ako provode projekt na području lokalnih jedinica iz V. i VI. skupine te županije iz III. skupine ako provode projekt na području potpomognute lokalne jedinice) (MRRFEU). Važnost je tih programa upravo u činjenici da su to bili prvi programi s državne razine koji su podupirali razvoj lokalne i područne samouprave pristupom „top down“ i „bottom up“, a kako će se uobičajeno provoditi projekti kada Republika Hrvatska uđe u Europsku uniju. Usto, programi su pripremljeni i po procedurama kakve će korisnici trebati provoditi u projektima Europske unije te se ocjenjivanje provodilo po unaprijed poznatim kriterijima i uvažujući novi indeks razvijenosti, kao i prvo ocjenjivanje i razvrstavanje JLP(R)S-a po metodologiji iz Uredbe 2010. godine (NN 63/10).

U skladu sa Zakonom iz 2009. godine razvrstavanja se obavljaju svake tri godine te su obavljena 2010. godine (NN 89/10) i 2013. godine (158/2013). Potonje je uključivalo tri važne izmjene: u izvorne prihode više se ne računaju oni od prodaje nefinancijske imovine (onemogućen utjecaj kratkoročnih izvora na veličinu indeksa razvijenosti), za 10% su se umanjile vrijednosti indeksa za I. i II. skupinu PPDS-a kojima indeks prelazi 75% (da se zadrže u potpomognutim područjima one ratom stradale JLS koje ne ostvaruju značajno viša odstupanja u socio-ekonomskoj razvijenosti od prosjeka države). Odnosilo se to na 25 JLS-a koje originalno nisu imale status potpomognutih područja (Perišić, Wagner, 2015).

Zakon o regionalnom razvoju (NN 147/2014) izmijenio je ocjenu i razvrstavanje s tri na svakih pet godina, a usto radi ujednačavanja prilika i boljeg korištenja indeksa razvijenosti uvelo se, umjesto PPDS-a potpomognuta područja, kao područja koja će se u budućnosti poticati državnim sredstvima koristeći indeks razvijenosti, kao i, ako je primjenjivo, uključiti ih kroz kriterije u ocjenu prilikom financiranja projekata iz fondova Europske unije (NN 147/2014).

Potreba za prilagodbu postojećeg indeksa razvijenosti bila je prepoznata od samih početaka upotrebe istoga te, kao što je vidljivo, isti se tijekom vremena mijenjao kroz neke postavke ili nadograđivao da bolje obuhvaća razvoj jedinica, koji treba mjeriti. Nova inicijativa pokrenuta je 2016. godine. Resorno je Ministarstvo (MRRFEU) ugovorilo izradu novog modela izračuna indeksa razvijenosti. Stručnu podlogu pripremio je Centar za lokalni ekonomski razvoj Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, a Vlada Republike Hrvatske donijela je Uredbu o indeksu razvijenosti (NN 131/17). Kroz nju se utvrđuje pokazatelje za izračun indeksa razvijenosti, kao i njihov izračun te izvore i način izračuna indeksa razvijenosti pojedine JLP(R)S (MRRFEU). Prema Uredbi o indeksu razvijenosti (NN 131/17) koriste se različiti pokazatelji za izračun razvijenosti. Ti su pokazatelji značajno proširili opseg u odnosu na prethodne, s obzirom na identificirane rizike da dotadašnji pokazatelji ne zahvaćaju dovoljno dobro postignuti napredak (ili ne ističu dovoljno nedostatke za buduće ciljne akcije) na nižim teritorijalnim razinama te se uz socioekonomske, obrazovne i zdravstvene aspekte sada promatraju i neki od ključnih pokazatelja poput bruto domaćeg proizvoda (BDP) po stanovniku, kao mjere ekonomske aktivnosti i bogatstva u regiji, stope zaposlenosti (postotka radno sposobnog zaposlenog stanovništva), stope nezaposlenosti (postotka radno sposobnog nezaposlenog stanovništva), kao i obrazovni pokazatelji (koji uključuju postotak stanovništva s visokom školskom diplomom ili diplomom sveučilišta), stopa smrtnosti dojenčadi (koja broji smrtnost slučajeva dojenčadi na 1.000 živorođenih) te očekivano trajanje života (kao prosječnu očekivanu dob koju osoba može očekivati da će doseći), uz pristup osnovnim uslugama, koje uključuju pristup vodi, sanitarnim prostorijama, električnoj energiji i drugim osnovnim infrastrukturnim uslugama (NN 131/17).

Ovi pokazatelji se koriste za procjenu i rangiranje razvijenosti regija, kako bi se identificirale one koje su manje razvijene i koje mogu biti prioritet za dodjelu sredstava i razvojne programe (NN 131/17). Modificirani pokazatelji, kao i bolje ponderiranje, odnosno promjene težišnih vrijednosti pokazatelja u strukturi kompozitnog indeksa, Izmjenama i dopunama Zakona iz 2017. godine, mijenjaju razvrstavanje jedinica u skupine po indeksu razvijenosti, sada se JLS dijele u osam, a JP(R)S u četiri skupine. Sukladno članku 34. i 35., Zakona o regionalnom razvoju republike Hrvatske (NN 147/14, 123/17 i 118/18) JLS koje bilježe indeks razvijenosti niži od prosječne vrijednosti (100%) dijele se u četiri jednake skupine odnosno četvrtine te tako nastaju I., II., III. i IV. skupina. One koje imaju vrijednost indeksa iznad 100% također se dijele u četiri jednake skupine i tako nastaju V., VI., VII. i posljednja, VIII., najrazvijenija skupina.

Jedinice područne (regionalne) samouprave s ispodprosječnim vrijednostima indeksa (manjima od 100%) dijele se u dvije jednakobrojne skupine - I. i II. Također, JLS s vrijednostima iznad prosjeka također se dijele u dvije skupine: III. i IV. Usto, u potpomognuta se područja svrstavaju sve one kojima je indeks razvijenosti ispod 100% (MRRFEU).

Zadnje provedeno ocjenjivanje i razvrstavanje JLP(R)S-a prema indeksu razvijenosti provedeno je 2023. godine, a Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (NN 3/2024) se primjenjuje od 13. siječnja 2024. (MRRFEU).

Tablica 2.4. Vrijednost indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti na županijskoj razini (razdoblje 2020.-2022.)

	Županija	Razvojna skupina	Indeks razvijenosti	Vrijednosti osnovnih pokazatelja za JLS						Vrijednosti standardiziranih pokazatelja za JLS					
				Prosječni dohodak po stanovniku	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva (2022./2012.)	Indeks starenja (2021.)	Stupanj obrazovanja (VSS, 20-65) (2021.)	Prosječni dohodak po stanovniku	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva (2022./2012.)	Indeks starenja (2021.)	Stupanj obrazovanja (VSS, 20-65) (2021.)
1	Grad Zagreb	4	120,517	58.518,45	7.904,94	0,0411	96,79	137,20	44,05	132,17	123,65	110,81	116,24	112,04	131,99
2	Zagrebačka	4	108,271	47.602,27	4.690,77	0,0392	94,97	141,50	23,68	113,39	102,67	111,40	112,73	110,04	100,76
3	Istarska	4	107,250	45.565,58	7.007,05	0,0396	94,83	183,40	26,85	109,88	117,78	111,28	112,46	90,55	105,62
4	Dubrovačko-neretvanska	4	105,303	39.860,30	5.435,14	0,0879	93,80	147,40	30,74	100,06	107,53	96,56	110,49	107,30	111,57
5	Zadarska	4	104,439	38.031,90	5.528,22	0,0552	93,69	159,80	26,05	96,92	108,13	106,51	110,27	101,53	104,38
6	Primorsko-goranska	3	103,860	46.523,16	6.904,53	0,0578	89,45	203,80	32,08	111,53	117,12	105,73	102,13	81,06	113,63
7	Varaždinska	3	103,030	41.611,49	3.616,38	0,0321	90,62	147,90	20,98	103,08	95,65	113,57	104,37	107,07	96,61
8	Splitsko-dalmatinska	3	102,102	37.925,38	4.764,72	0,1143	93,18	144,60	29,64	96,74	103,15	88,51	109,30	108,60	109,89
9	Međimurska	3	101,841	36.516,31	3.406,70	0,0442	92,24	130,50	19,43	94,31	94,29	109,86	107,50	115,16	94,24
10	Krapinsko-zagorska	3	101,297	41.501,53	3.191,10	0,0398	90,88	151,40	18,71	102,89	92,88	111,20	104,88	105,44	93,12
11	Koprivničko-križevačka	2	99,622	36.662,52	3.815,90	0,0427	87,21	151,70	19,81	94,56	96,96	110,32	97,83	105,30	94,81
12	Karlovačka	2	97,951	41.893,28	3.733,90	0,0595	87,48	188,60	21,83	103,56	96,42	105,20	98,34	88,13	97,91
13	Ličko-senjska	2	95,575	38.808,07	4.973,77	0,0824	85,79	198,60	20,83	98,25	104,51	98,24	95,09	83,48	96,38
14	Šibensko-kninska	2	95,396	37.343,92	4.752,99	0,0975	89,27	205,30	24,22	95,73	103,07	93,64	101,79	80,36	101,58
15	Osječko-baranjska	2	94,440	38.847,29	3.354,16	0,1278	84,06	161,10	22,70	98,32	93,94	84,41	91,77	100,92	99,25
16	Bjelovarsko-bilogorska	2	93,681	34.846,52	2.779,32	0,0871	84,94	161,80	16,98	91,44	90,19	96,81	93,47	100,60	90,48
17	Požeško-slavonska	1	92,990	34.550,30	2.446,73	0,0912	81,99	156,10	19,40	90,93	88,02	95,56	87,80	103,25	94,19
18	Sisačko-moslavačka	1	91,591	39.283,49	3.686,11	0,1185	81,09	184,50	18,25	99,07	96,11	87,22	86,08	90,04	92,43
19	Brodsko-posavska	1	90,913	33.310,43	2.441,10	0,1106	81,35	155,40	17,35	88,79	87,98	89,63	86,57	103,58	91,03
20	Vukovarsko-srijemska	1	90,843	34.197,61	2.655,28	0,1076	79,06	156,70	18,06	90,32	89,38	90,56	82,17	102,97	92,13
21	Virovitičko-podravska	1	89,745	32.877,03	2.836,15	0,1325	82,47	157,50	15,36	88,05	90,56	82,97	88,72	102,60	87,99

IZNADPROSJEČNO RAZVIJENE JEDINICE PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE

ISPODPROSJEČNO RAZVIJENE JEDINICE PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE (POTPOMOGNUTA PODRUČJA)

Izvor: MRRFEU

U odnosu na prethodno ocjenjivanje te novi model razvrstavanja, a kako pokazuje Tablica 2.4., JP(R)S koje se nalaze na potpomognutim područjima je jedanaest. U gornji dio ispodprosječnosti svrstane su Koprivničko-Križevačka, Karlovačka, Ličko-senjska i Šibensko-kninska županije (99-95%), u sredini te skupine su Osječko-baranjska, Sisačko-moslavačka, Bjelovarsko-bilogorska i Požeško-slavonska županija (94-90%), a na samome začelju po odstupanju u razvoju Vukovarsko-srijemska, Brodsko-posavska i Virovitičko-podravska županija. Ova potonja je od kada postoji mjerenje na samome začelju, a usto Vukovarsko-srijemska, unatoč izdašnim sredstvima i iz posebnog fonda još uvijek nije dosegla višu razinu razvoja. U tom kontekstu, bit će osobito zanimljivo vidjeti rezultate novog izračuna indeksa razvijenosti, osobito imajući na umu da su upravo županije koje se kontinuirano nalaze na začelju – Vukovarsko-srijemska, Brodsko-posavska i Virovitičko-podravska – u proteklom razdoblju povukle znatna sredstva u cilju smanjenja razvojnih razlika. Iako trenutni indeks razvijenosti pruža određeni okvir za usporedbu i strateško planiranje, njegov obuhvat i metodologija često su predmet rasprava. S jedne strane, indeks je koristan alat za usmjeravanje javnih politika, jer omogućuje identifikaciju područja koja zaostaju u razvoju te olakšava dodjelu sredstava na temelju objektivnih kriterija. S druge strane, kritičari upozoravaju da ne odražava u potpunosti kompleksnu i dinamičnu stvarnost lokalnih sredina, posebno jer se temelji na ograničenom broju pokazatelja koji ne zahvaćaju sve dimenzije kvalitete života ili potencijala za rast. Upravo zato sve se češće postavlja pitanje je li postojeći model potrebno revidirati ili čak razviti novi, precizniji indeks koji bi u većoj mjeri uzimao u obzir specifične razvojne izazove i prednosti pojedinih regija. Takav indeks mogao bi jedinicama područne i lokalne samouprave ponuditi kvalitetniju podlogu za planiranje ulaganja u sektore s visokom dodanom vrijednosti, čime bi se dugoročno potaknuli održivi rast, uravnotežen regionalni razvoj te poboljšala kvaliteta života i zadovoljstvo stanovnika.

3. EUROPSKA UNIJA I NJENI INSTRUMENTI

3.1. Povijesni pregled osnivanja Europske unije

Nekadašnji zajednički san pojedinih filozofa i vizionara postao je stvaran politički cilj. San o mirnim „Sjedinjenim Državama Europe“, kako ih je zamišljao Victor Hugo, koje bi bile nadahnute humanističkim idealima, uništen je sa dva rata koja su se na području europskog kontinenta dogodila u prvoj polovici 20-tog stoljeća (EK, 2023.).

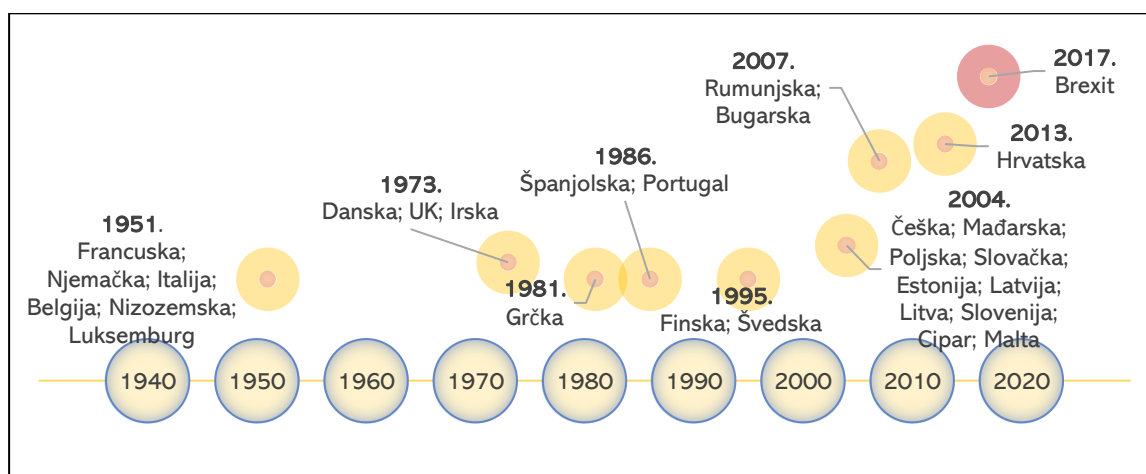
Zemlje i narodi koji su se nakon svega uspjele oduprijeti totalitarizmu tijekom rata, ipak su odlučile prekinuti rivalstvo te mržnju u Europi i stvoriti sve preduvjete za mir. Tako je iz ruševina II. Svjetskog rata niknula nova nada. Nekolicina vrhunskih političara vodećih zemalja na europskom kontinentu, Robert Schuman, Konrad Adenauer, Alcide De Gasperi i Winston Churchill, odlučila je svoje narode uvjeriti kako je došlo vrijeme da stupe u novo razdoblje nakon kojega će se stvoriti potpuno novi poredak, utemeljen na zajedničkim ugovorima i interesima za jamčenje vladavine prava i jednakosti svih država (EK, 2023).

Tako je Robert Schuman, francuski ministar vanjskih poslova, 1950. godine (9.5.) predložio osnivanje Zajednice za ugljen i čelik, na nagovor Jean Monneta, francuskog političara, koji je prema Markuz (2022) smatrao da će ovakva suradnja, najprije bazirana na ekonomskim interesima, ublažiti buduće tenzije i mogućnost novih skorih neprijateljstava (Markuz, 2022). Nakon toga, države koje su u prošlosti bile ratni neprijatelji, ove ratne sirovine pretvaraju u sredstva mira i pomirenja (EK, 2023).

Ideja o ujedinjenju pala je na plodno tlo posebice nakon pada Berlinskog zida i ujedinjenja Njemačke (1989. godine), a posebice raspadom Sovjetskog Saveza (1991. godine) i poretka kakav je egzistirao posljednjih gotovo pola stoljeća. Zemlje koje su desetljećima živjele kao iza „željezne zavjese“, odnosno države istočne i srednje Europe, bile su ponovno u mogućnosti u slobodi izabrati vlastiti sudbinu te su se mnoge od njih odlučile za budućnost u demokratskih i slobodnih europskih naroda (EK, 2023).

Nakon nekoliko valova pridruživanja, europskoj se obitelji 2004. godine pridružilo 10 novih članica, a Republika Hrvatska je 2013. godine postala punopravna članica Europske unije, kao zadnja zemlja koja je pristupila. Europska unija i dalje radi na procesu proširenja te je sedam zemalja u „čekaonici“ za mogućnost pristupanja no u kojoj će mjeri novonastale situacije i

omjeri snaga utjecati na novo skorije pristupanje ostaje za vidjeti (EK, 2023; Vlada Republike Hrvatske, 2023). Slika 3.1 pokazuje proširenje Europske unije, odnosno kako je od početnih pet osnivačica 1951. godine (Francuske, Njemačke, Italije, Belgije, Nizozemske i Luksemburga) proširenje išlo s Danskom, Ujedinjenim kraljevstvom i Irskom 1973. godine. Potom se 1981. godine priključila Grčka, 1986. godine Španjolska i Portugal, a devet godina kasnije (1995. godine) i Finska i Švedska. Za sljedeće proširenje trebalo je opet je ponovo devet godina, kada je, 2004. godine, u Europsku uniju primljen najveći broj članica, njih deset: Poljska, Češka, Estonija, Mađarska, Litva, Cipar, Slovačka, Latvija, Slovenija i Malta, a tri godine kasnije, 2007. godine i Rumunjska i Bugarska, dok je Republika Hrvatska ušla zadnja, 1.7.2013. godine.

Slika 3.1. Širenje Europske unije i BREXIT

Izvor: Sistematizacija autorice

Slika 3.1. usto prikazuje i prvo razdruživanje – Brexit. Naime, Velika Britanija je, nakon provedenog referenduma u ožujku 2017. godine, obavijestila Europsko vijeće o namjeri izlaska iz Europske unije, sukladno članku 50. Ugovora o Europskoj uniji. U lipnju 2017. godine tako su i započeli pregovori o istupanju (EK, 2023).

Kako bi postale članice Europske unije, države Europskog kontinenta trebaju podnijeti zahtjev za pridruživanje, a samo one zemlje čije se uređenje temelji na načelima demokracije, jednakosti, slobode, vladavini prava, poštivanju svakog ljudskog prava i dostojanstva te poštivanju prava manjina, slobodne su podnijeti zahtjev kako bi se pridružile Europskoj uniji te postale punopravne članice. Usto, da bi pojedina zemlja postala punopravna članica Europske unije, dužna je udovoljiti svim zahtjevima, odnosno kriterijima. Osnovna tri kriterija, poznatija

kao Kopenhaški kriteriji datiraju iz 1993. godine (Kopenhagen, 1993.), a potvrđeni su 1995. godine od Europskog vijeća u Madridu, gdje je donesen i četvrti kriterij (EK, 2023.).

Kopenhaški kriteriji su pravila koja su obvezna i svaka ih država mora ispuniti ako želi postati članicom Europske unije. Oni osiguravaju da nova članica bude politički stabilna, ekonomski jaka i sposobna funkcionirati unutar sustava Europske unije. To u praksi znači da se trebaju ispuniti sljedeći kriteriji:

- ✓ *Politički kriteriji* – Zemlja mora biti demokratska, što znači da vlast treba biti stabilna i poštivati ljudska prava. To uključuje slobodne izbore, neovisne sudove, slobodu medija i zaštitu manjinskih prava. Ukratko, država mora funkcionirati na način koji osigurava pravdu i jednakost za sve.
- ✓ *Ekonomski kriteriji* – Zemlja mora imati tržišno gospodarstvo, što znači da poduzetnici mogu slobodno poslovati, cijene se određuju prema ponudi i potražnji, a tvrtke mogu konkurirati na europskom tržištu. Također, država treba biti ekonomski stabilna, bez velikih kriza koje bi mogle utjecati na cijelu Uniju.
- ✓ *Pravni kriteriji* – Svaka zemlja koja želi ući u Europsku uniju mora prihvatiti pravila i zakone EU-a. To uključuje pravila o trgovini, zaštiti okoliša, pravima radnika i mnoge druge regulative koje osiguravaju da sve zemlje u Uniji funkcioniraju na isti način.
- ✓ *Administrativni kriterij* (tzv. Madridski kriterij) – Zemlja mora imati efikasnu državnu upravu, koja može provoditi europske zakone. To znači da javne institucije moraju biti dobro organizirane, službenici educirani, a birokracija brza i učinkovita.

Ukratko, Kopenhaški kriteriji osiguravaju da se svaka nova članica može ravnopravno nositi s izazovima EU-a, bez stvaranja problema sebi ili drugima. Zemlje koje žele ući u Europsku uniju moraju provesti puno reformi kako bi dokazale da su spremne za članstvo (MPU, 2023).

3.2. Pravni okvir Europske unije

Pravni okvir ili *pravna stečevina Zajednice* sadržava sva prava i obveze svih država članica, kao i institucija EU-a. Pravna stečevina sadrži niz dokumenata, političkih stajališta i deklaracija, te usto i sudske prakse Suda EZ-a te i neformalne prakse (EK, 2023).

Države članice dužne su prihvatiti pravnu stečevinu te je provesti i primijeniti kroz svoje nacionalno zakonodavstvo prije samog pridruživanja Europskoj uniji. Prilagodba nacionalnog zakonodavstva predstavlja pravi izazov za sve koji su uključeni u pravnu prilagodbu, obzirom

da preuzimanje zakonodavstva Europske unije i njegova primjena u nacionalnom zakonodavstvu mora odražavati sve tekuće promjene koje se događaju na cjelokupnoj razini Europske unije (EK, 2023).

Vladavina prava Europske unije temelji se na ugovorima koje su odobrile države članice demokratskim putem. Zakonodavstvom se provodi primjena politike Europske unije kroz primarno i sekundarno zakonodavstvo (EK, 2023).

Primarno zakonodavstvo – ugovori

Ugovori koji predstavljaju polazište za zakonodavstvo Europske unije poznati su pod nazivom primarni ugovori, odnosno primarno zakonodavstvo i smatraju se hijerarhijski najvišim izvorom prava u Europskoj uniji. Obuhvaćaju Osnivačke ugovore: Ugovor o Europskoj uniji, Ugovor o funkcioniranju Europske unije (UFEU) i Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju - Euratom (MPU, 2023). Tim se ugovorima utvrđuju nadležnosti između država članica i Europske unije, opisuju se ovlasti europskih institucija te se određuje pravni okvir u kojemu institucije Europske unije djeluju sa svrhom provedbe zajedničkih politika (MPU; EK, 2023). U primarno pravo se računaju i izmjene ugovora o EEU, svi protokoli priloženi osnivačkim ugovorim, a također i ugovori o pristupanju novih država Europske unije. Usto, ovdje spada i Povelja o temeljnim pravima, kao i opća pravna načela koje utvrđuje Sud Europske unije (EK, 2023).

Sekundarno zakonodavstvo

Sekundarno pravo Europske unije temeljeno je na ugovorima Europske unije. U odnosu na primarno, sukladno Ugovoru o osnivanju EZ-a, sastoji se od odluka, direktiva i uredbi, koje predstavljaju tri njegova glavna instrumenta (MPU, 2023).

3.3. Ključne institucije Europske unije

Europska unija nije savezna država niti je samo konfederacija država, već je ona po svojoj strukturi jedinstvena, a njezin sustav odlučivanja se neprestano razvija. Naime, njezini primarni ugovori, temelj su velikom broju sekundarnih akata (preporuka, uredbi, direktiva, odluka), koje donose pojedine institucije Europske unije, a od važnosti su za građane i njihovo svakodnevno funkcioniranje (IRMO, 2023).

Zakoni, zajedno sa općim politikama Europske unije, predstavljaju rezultate odluka koje zajednički donose *Vijeće Europske unije, Europski parlament i Europska komisija*. Međutim, ulogu u stvaranju zakona i politika Europske unije imaju i ostale institucija i tijela (IRMO, 2023).

Europski parlament, predstavničko tijelo građana Europske unije, koji njegove zastupnike biraju na demokratskim izborima, općim pravom glasa, svakih 5 godina. Parlament Europske unije skupa s Vijećem nadzire provedbu njegovih odluka i donosi zakone, dočim se njegov predsjednik bira na 2,5 godine (IRMO, 2023).

Europsko vijeće (*Vijeće Europske unije*) glavna je institucija Europske unije sastavljena od šefova država i/ili vlada zemalja članica. Vijeće je zaduženo za donošenje odluka od ključne važnosti (IRMO, 2023).

Europska komisija je provedbena (izvršna) institucija Europske unije, neovisna o bilo kojoj vladi Europske unije i jedina koja ima pravo predlagati nove zakone i propise, a ključna joj je uloga osiguravanja i pravilnog provođenja zacrtanih politika Europske unije. U Komisiju svaka država članica imenuje po jednog člana s mandatom na 5 godina (IRMO, 2023).

Osim ključnih institucija, koje imaju najvažniju ulogu u donošenju novih zakona, odluka i propisa tu su još i Vijeće (poznato kao Vijeće ministara), Sud Europske unije, Europska središnja banka, Revizorski sud, Europski gospodarski i socijalni odbor, Odbor regija, Europska investicijska banka i Europski ombudsman (Markuz, 2022: IRMO, 2023).

3.4. Uloga i aktivnosti Europske unije

Europska unija kao zajednica zemalja članica osnovana je s glavnim ciljem, a to je neprestano nadograđivanje i održavanje mira i to ne samo među članicama, već i sa susjednim zemljama. Usto, kontinuirano radi na ujedinjenju europskih država potičući njihovu suradnju u praktičnim sferama života bitnim za njihove građane, a istovremeno pružajući sigurnost. Također je važna njena uloga u promicanju gospodarske i društvene solidarnosti, očuvanju europskog identiteta i raznolikosti u globaliziranom svijetu te promicanju zajedničkih europskih u svim područjima ključnih politika za europske čelnike. Prema tome, Europska unija djeluje i na području inovacijskih politika, kojima se promiče primjena novih rješenja, u područjima klime i zaštite okoliša, istraživanja i energije te na području politike solidarnosti (poznate i pod zajedničkim nazivom kohezijske politike), kao i u regionalnim, poljoprivrednim i društvenim pitanjima

(Mintas-Hodak, 2011). Proračun Europske unije predstavlja oko 1,04% zbroja bruto nacionalnoga dohotka država članica, a financiranje predviđenih politika osigurava se kroz godišnji proračun, putem kojeg se osigurava i dodana vrijednost država članica, s obzirom da iste također planiraju budžete za zajedničko financiranje na njihovim nacionalnim razinama (EK, 2023).

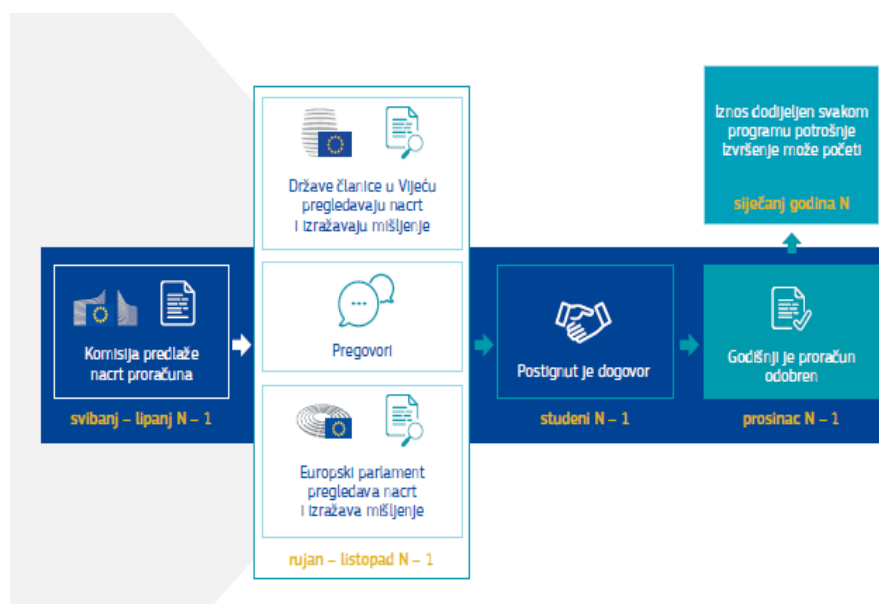
Strateškim programom Europske unije za razdoblje 2019.-2024. godine, donesenim u lipnju 2019. godine, utvrđeni su prioriteti koji će usmjeriti politička djelovanja u pojedina područja politike do 2024. godine, a trebali bi ponuditi odgovore na prisutne izazove sa kojima se nose Europska unija i njezini građani. Politički prioriteti Europske komisije, koji se utvrđuju prije petogodišnjeg mandata, rezultat su dijaloga svih dionika Europskog parlamenta, odnosno čelnika Europske unije, ministara država članica, institucija Europske unije i klubova zastupnika (EK, 2023). Strateškim su programom tako definirana četiri prioritetna područja (oblasti), usmjerena na rad institucija Europske unije tijekom petogodišnjeg razdoblja:

- ✓ **Održivi razvoj:** fokusiranje na postizanje održivog gospodarstva i njegova rasta usklađenog sa zaštitom okoliša i borbom protiv klimatskih promjena. To uključuje smanjenje emisija CO₂ i drugih stakleničkih plinova, očuvanje prirodnog kapitala te veće upotrebe i promoviranja OIE;
- ✓ **Sigurnost i migracije:** jačanje sigurnosti unutar Europske unije, borba protiv terorizma, organiziranog kriminala i kibernetičkih prijetnji. Također, usmjeravanje na upravljanje migracijama, integraciju migranata i zaštitu ljudskih prava;
- ✓ **Digitalna transformacija:** promicanje digitalne ekonomije, inovacija i tehnološkog napretka. To uključuje razvoj umjetne inteligencije, kibernetičku sigurnost, digitalne vještine i povezivanje digitalne infrastrukture u Europskoj uniji;
- ✓ **Jačanje uloge EU-a u svijetu:** povećanje globalne konkurentnosti Europske unije, jačanje vanjske politike i suradnje s drugim državama i organizacijama. Također, promicanje mira, sigurnosti, ljudskih prava i održivog razvoja na međunarodnoj razini (EK, 2023).

3.5. Proračun Europske unije

Posljednjih 60-tak godina zajedno sa proširenjem i izgradnjom Europske unije, postupno se mijenjao i sam proračun Europske unije. Proračun Europske unije jedan je od važnih dijelova

strukture Europske unije budući da služi prvenstveno za ulaganja u zemlje članice Europske unije, kao nadopuna nacionalnim proračunima kojima je za cilj poticati rast i razvoj Europske unije. On objedinjuje sva sredstva na razini Europske unije, i kao takav, omogućuje zemljama članicama učiniti više nego što bi mogle same iz svojih nacionalnih proračuna. Dugoročni proračun donosi se za sedmogodišnje razdoblje (aktualni proračun odnosi se na razdoblje 2021. – 2027. godine) i poznat je pod nazivom *višegodišnji financijski okvir (VFO)*. VFO definira maksimalne iznose za rashode, kako bi Europska unija mogla planirati svoje programe, odnosno svoja ulaganja unaprijed. Također, Europska unija svake godine donosi i godišnji proračun, u kojemu su utvrđeni prihodi i rashodi za financijsku godinu, a koji je u skladu sa aktualnim VFO-om (EK, 2023).

Slika 3.2. Prikaz donošenja proračuna Europske unije

Izvor: Europa u 12 lekcija

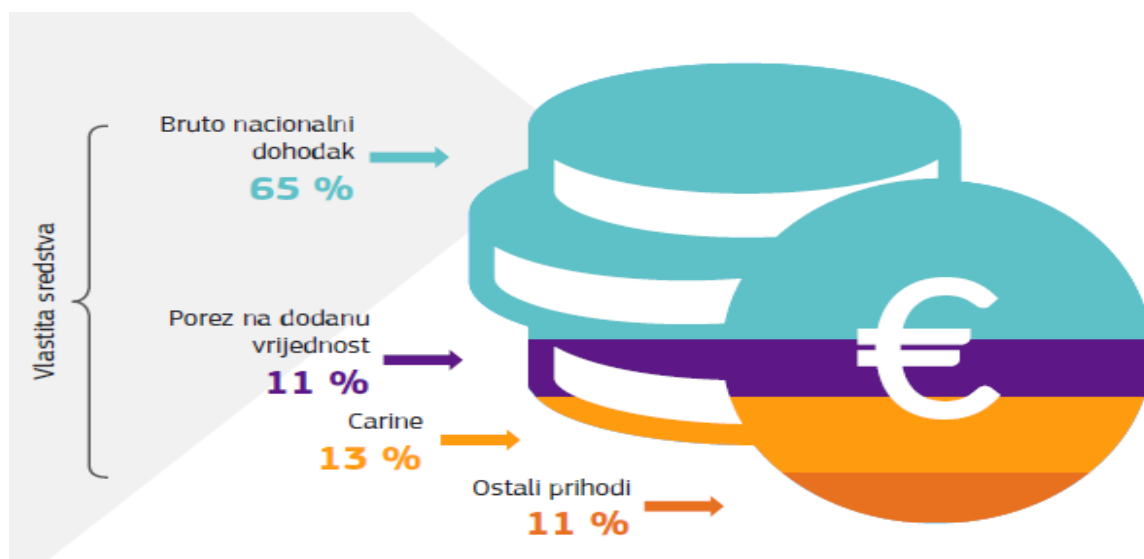
Proračun Europske unije, kao i svaki drugi, nužno treba imati balansiranu prihodovnu i rashodovnu stranu. Donose ga zajednički Komisija, Vijeće i Parlament. Odgovornost za upravljanje proračunom je na Europskoj komisiji, dok Europski parlament svake godine ocjenjuje izvršenje samoga proračuna za prethodnu godinu, na temelju preporuke Vijeća (EK, 2023).

3.5.1. Prihodi proračuna

Prilikom određivanja iznosa proračunskih sredstava države članice donose zajedničku odluku, pa, prema tome, nekoliko godina unaprijed, donose i odluke o načinu prikupljanja proračunskih sredstava. Glavni izvor prihoda Europske unije jesu doprinosi država članica (EK, 2023).

Izvori prihoda proračuna prikupljaju se od:

- ✓ udjela bruto nacionalnog dohotka (BND) svake zemlje u skladu s njezinom gospodarskom snagom;
- ✓ uvoznih carina na proizvode iz zemalja izvan Europske unije;
- ✓ malog udjela iznosa poreza na dodanu vrijednost naplaćenog u svakoj zemlji Europske unije;
- ✓ (od 2021. godine) novog doprinosa koji se temelji na količini neregistriranog plastičnog ambalažnog otpada u svakoj zemlji;
- ✓ ostalih prihoda, uključujući doprinose trećih zemalja određenim programima, zatezne kamate i novčane kazne, kao i moguće viškove iz prethodne godine (EK, 2023).

Slika 3.3. Izvori prihoda proračuna Europske unije,

Izvor: Europa u 12 lekcija

Prihodi Europske unije mogu varirati iz godine u godinu, ovisno o ekonomskim uvjetima, trgovinskim aktivnostima i drugim faktorima. Ti prihodi se koriste za financiranje različitih politika i programa Europske unije, poput poljoprivrede, sigurnosti, regionalnog razvoja,

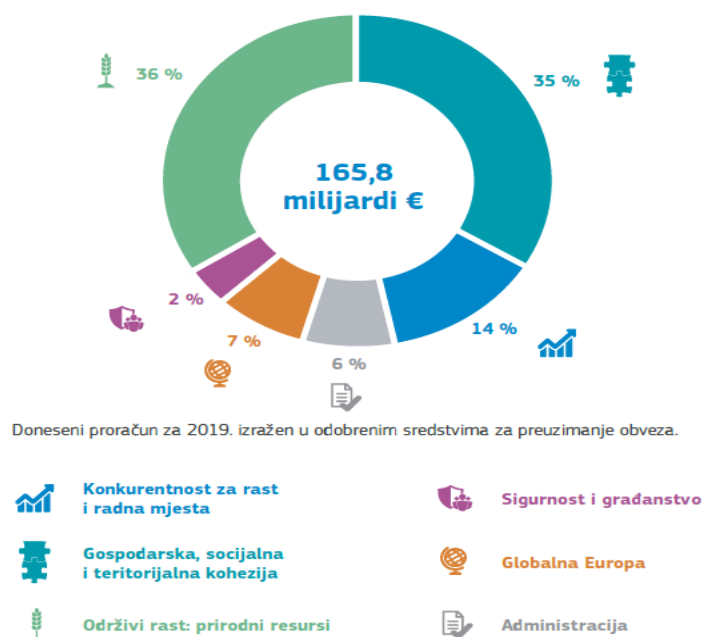
vanjske pomoći, istraživanja i inovacija i administrativnih troškova institucija Europske unije (Mintas-Hodak, 2011).

3.5.2. Rashodi proračuna Europske unije

Rashodi proračuna Europske unije podijeljeni su na *pet naslova* unutar proračuna Europske unije (EK, 2023). Najveći udio rashoda odnosi se na područje regionalnog razvoja, poljoprivrede i borbe protiv klimatskih promjena. Najmanji udio proračuna odnosi se na administrativne troškove. Rashodi proračuna Europske unije obuhvaćaju različite stavke i područja na koja se troši novac Europske unije, a neki od glavnih rashoda proračuna Europske unije uključuju:

- ✓ koheziju i regionalni razvoj: sredstva se koriste za podršku manje razvijenim regijama Europske unije u cilju smanjenja razlika u gospodarskom rastu između njih i ostalih područja. Ovo uključuje financiranje infrastrukturnih projekata, regionalnih programa i inicijativa za poticanje gospodarskog rasta i zapošljavanja;
- ✓ poljoprivredu i ruralni razvoj: sredstva se koriste za podršku poljoprivrednicima, ruralnim područjima i ruralnom razvoju. Ovo uključuje subvencije za poljoprivrednike, mjere za održavanje poljoprivredne proizvodnje, ruralni turizam i ruralne infrastrukturne projekte;
- ✓ obrazovanje, istraživanje i inovacije: sredstva se koriste za pomoć istraživanju, obrazovanju i inovacijama u Europskoj uniji. Ovo uključuje financiranje programa za razmjenu studenata, istraživačke projekte, poticanje poduzetništva i ulaganje u znanstvene i tehnološke inovacije;
- ✓ vanjska pomoć i suradnja: sredstva se koriste za podršku vanjskoj pomoći, razvojnoj pomoći i suradnji s drugim zemljama i regijama diljem svijeta. Ovo uključuje financiranje humanitarne pomoći, projekata razvoja, demokratizacije, mira i sigurnosti;
- ✓ administrativne troškove: dio proračuna Europske unije koristi se za pokrivanje administrativnih troškova institucija Europske unije, kao što su plaće osoblja, operativni troškovi i administrativne usluge.

Usto, prioriteti i raspodjela sredstava u proračunu Europske unije mogu se mijenjati iz godine u godinu, ovisno o političkim i gospodarskim potrebama i prioritetima Europske unije (Đurđević, 2004).

Slika 3.4. Prikaz rashoda proračuna Europske unije

Izvor: Europa u 12 lekcija

Obzirom na gospodarska i politička kretanja, Europska unija se suočava sa golemim izazovima koji se odnose na sigurnost i zaštitu za građane Unije, gospodarsku snagu, održivost i solidarnost, upravljanje migracijama pa sve do vanjskih izazova te humanitarne pomoći i razvoja iste. U svibnju 2018. godine od Europske komisije donesen je prijedlog dugoročnog proračuna, koji će se primjenjivati do 2027. godine (MRRFEU, 2023).

Slika 3.5. Prijedlog dugoročnog proračuna za razdoblje 2021.-2027. godine

Izvor: www.eufondovi.gov.hr

Kako bi bio učinkovit, proračun Europske unije treba biti moderan, jednostavan i fleksibilan pa Europska Komisija kontinuirano predlaže smanjivanje birokracija kako upravljačkih tijela, tako i onih za korisnike. Predlaže se da struktura proračuna bude jasnija i usklađenija sa prioritetima Europske unije te fleksibilnija unutar programa, ali i između samih programa, kako bi se sredstva na što učinkovitiji način mogla koristiti u slučaju nepredviđenih događaja, da bi se moglo upravljati krizama te odgovoriti na hitne situacije, osobito u području sigurnosti i migracije (EK, 2023).

3.6. Put Hrvatske prema Europskoj uniji

Formalno uspostavljanje odnosa između Europske Unije i Republike Hrvatske predstavlja međunarodno priznanje Republike Hrvatske nezavisnom i suverenom državom, 15. siječnja 1992. godine. Od tada pa sve do studenoga 2000. godine, kada su otvoreni pregovori između Hrvatske i Europske unije, Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, odnosi su se razvijali postupno. Svake godine, od 1992. godine do 2001. godine, Vijeće Europske unije bi odredilo Hrvatskoj trgovinske povlastice. Godine 1997. Vijeće Europske unije daje preporuke u smislu ekonomskih i političkih uvjeta koji mogu poboljšavati razvoj bilateralnih odnosa i utjecati na brže pridruživanje. Dana 26. svibnja 1999. godine Komisija predlaže *proces stabilizacije i pridruživanja* za 5 država jugoistočne Europe, uključujući Hrvatsku, a 10. lipnja 1999. godine usvaja se *Pakt o stabilnosti*, politički dokument za stabilizaciju u jugoistočnoj Europi putem približavanja država regije euroatlantskim strukturama te jačanje međusobne suradnje (MVEP, 2015).

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Republika Hrvatska potpisuje 29. listopada 2001. godine te postaje pridružena članica i potencijalni kandidat za članstvo u Europskoj uniji, s ciljem uspostave političkog dijaloga, usklađivanja zakonodavstva, promicanja gospodarskih odnosa, razvoja slobodne trgovine, osiguravanja regionalne suradnje te poticanja država na suradnju u različitim područjima (MVEP, 2015). Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju morao je proći ratifikaciju sa hrvatske strane od Hrvatskog sabora te sa strane Europske unije, Europskog parlamenta te parlamenata svih država članica. Nakon što je proveden postupak ratifikacije, Sporazum je stupio na snagu 1. veljače 2005. godine. Iako do 2003. godine Sporazum o stabilizaciji nije bio stupio na snagu, Republika Hrvatska je, u Ateni, 21. veljače 2003. godine podnijela zahtjev za članstvom Vijeću Europske unije preko države članice koja je u to vrijeme predsjedavala Vijećem (Grčka). Predaja zahtjeva za članstvom je za Republiku

Hrvatsku imala iznimno veliko značenje s obzirom na to da je u integriranju s ostatkom Europe kasnila čitavo desetljeće (MVEP, 2015)

Nakon podnesenog zahtjeva za članstvom, Vijeće Europske unije je 14. travnja 2003. godine naložilo Europskoj komisiji izradu mišljenja (franc. *avis*) po zahtjevu. EK je zatim Republici Hrvatskoj uputila tzv. *Upitnik* koji se odnosio na različita područja funkcioniranja države, institucija, ekonomije, gospodarstva itd. Nakon što je Republika Hrvatska ispunila i predala odgovore na sva pitanja, EK je, 20. travnja 2004. godine, donijela pozitivno mišljenje o zahtjevu Republike Hrvatske za članstvom (MVEP, 2015). Usto je donijela i tzv. Prijedlog Europskog partnerstva za Hrvatsku u kojem su bili navedeni kratkoročni i dugoročni ciljevi za pripremu Hrvatske za ulazak u članstvo Europske unije koje je Vijeće usvojilo 13. rujna 2004. godine. Ostvarenjem kriterija iz Partnerstva mjerio se napredak Hrvatske do usvajanja Pristupnog partnerstva iz 2006. godine, koje je Vijeće Europske unije usvojilo 20. veljače 2006. godine. Ovo partnerstvo je obuhvaćalo ispunjavanje kriterija za članstvo, reformu pravosuđa, borbu protiv korupcije, zaštitu manjina i rješavanje graničnih pitanja. Partnerstvo je doneseno kako bi obuhvatilo sve potrebne prioritete i ciljeve s obzirom na to da je Republika Hrvatska 3. listopada 2005. godine službeno otpočela pregovore s Europskom unijom (MVEP, 2015).

Kada je postala država kandidatkinja, Republika Hrvatska je imala na raspolaganju financijska sredstva te tehničku pomoć za ispunjenje uvjeta i reformi (pravnih, gospodarskih, institucionalnih) u okviru programa SAPARD, Phare i ISPA iz kojih joj je (2005. i 2006. godine) dodijeljeno ukupno 252 mil. eura (program Phare, 87 mil. eura za 2005. godinu i 80 mil. eura za 2006. godinu, program ISPA, 25 mil. eura za 2005. godinu i 35 mil. eura za 2006. godinu te program SAPARD, 25 mil. eura za 2006. godinu) (MVEP, 2015).

Republika Hrvatska je već od 2001. godine, i prije korištenja navedenih financijskih i tehničkih sredstava, bila korisnica programa pomoći Europske unije CARDS, koji obuhvaća države obuhvaćene Procesom stabilizacije i pridruživanja (MVEP, 2015). Za razdoblje od 2001. do 2004. godine Republika Hrvatska ima i CARDS u vrijednosti od 262 mil. eura. Nakon što je i službeno postala kandidatkinja, Republika Hrvatska više nije bila korisnica CARDS-a, već gore navedenih financijskih sredstava. Od 2007. godine Republika Hrvatska koristi IPA (engl. Instrument for Pre-Accession Assistance) koji je zamijenio dotadašnje fondove u prepristupnom razdoblju (MVEP, 2015).

Status države kandidatkinje Republika Hrvatska je dobila 3. listopada 2005. godine, što je bio iznimno važan korak na hrvatskom putu pristupanja Europskoj uniji. Pregovori između država članica Europske unije i Republike Hrvatske formalno su otpočeli odmah po dobivanju statusa kandidatkinje, a završili su pet i pol godina kasnije, 30. lipnja 2011. godine. Hrvatski sabor je 19. siječnja 2005. godine donio Deklaraciju o temeljnim načelima pregovora za punopravno članstvo Republike Hrvatske u Europskoj uniji i Odluku o osnivanju Nacionalnog odbora, radnog tijela Sabora za praćenje pregovora. Dana 14. listopada 2005. godine Hrvatski sabor donosi i Rezoluciju o strategijskim odrednicama pregovora (MVEP, 2015).

Pregovori između Republike Hrvatske i Europske unije tekli su u dvije faze. Prije otvaranja pojedinih poglavlja pregovora provodi se tzv. *analitički pregled i ocjena usklađenosti zakonodavstva* (engl. *screening*) tijekom kojeg se utvrđuje koja se područja trebaju prilagoditi europskom zakonodavstvu. Analitički pregled je završen 18. listopada 2006. godine. Nakon toga uslijedilo je pregovaranje o uvjetima prihvaćanja, promjene i provođenja pravne stečevine Europske unije po poglavljima. Pregovori između Republike Hrvatske i Europske unije zatvoreni su 30. lipnja 2011. godine, a obuhvaćali su 35 pregovaračkih poglavlja: sloboda kretanja roba; sloboda kretanja radnika; pravo poslovnog nastana i sloboda pružanja usluga; sloboda kretanja kapitala; javne nabave; pravo trgovačkih društava; pravo intelektualnog vlasništva; tržišno natjecanje; financijske usluge; informacijsko društvo i mediji; poljoprivreda i ruralni razvitak; sigurnost hrane; veterinarstvo i fitosanitarni nadzor; ribarstvo; prometna politika; energetika; porezi; ekonomska i monetarna politika; statistika; socijalna politika i zapošljavanje; poduzetništvo i industrijska politika; transeuropske mreže; regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata; pravosuđe i temeljna ljudska prava; pravda, sloboda i sigurnost; znanost i istraživanje; obrazovanje i kultura; okoliš; zaštita potrošača i zdravlja; carinska unija; vanjski odnosi; vanjska, sigurnosna i obrambena politika; financijski nadzor; financijske i proračunske odredbe; institucije i ostala pitanja (MVEP, 2015).

Republika Hrvatska je, da bi pregovori bili završeni do 30. lipnja 2011. godine, u prosincu 2009. godine uspostavila i radnu skupinu za izradu nacрта Ugovora o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji. Po završetku pregovora, a na temelju dogovorenog datuma pristupanja, za Republiku Hrvatsku je pripremljen financijski paket od 449,4 milijuna eura u 2013. godini iz strukturnih i kohezijskog fonda Europske unije. Financijskim okvirom od 2014. do 2020. godine za Hrvatsku je bilo namijenjeno 8,6 milijardi eura, a zajedno sa sredstvima iz

poljoprivrednog fonda te Fonda za pomorstvo i ribarstvo, više od 12 milijardi eura (MVEP, 2015).

Ugovor o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji potpisan je 9. prosinca 2011. godine u Bruxellesu. Potpisivanjem Ugovora Republika Hrvatska je postala članica pristupnica. Europski parlament je 1. prosinca 2011. godine dao pristanak pristupanju Republike Hrvatske, a 5. prosinca 2011. godine je pristupanje odobrilo Vijeće Europske unije. Da bi Ugovor mogao stupiti na snagu morale su ga ratificirati sve države članice Europske unije te građani Republike Hrvatske, na referendumu o pristupanju. Referendum je u Republici Hrvatskoj održan 22. siječnja 2012. godine, a građani su hrvatsko članstvo u Europsku uniju podržali sa 66,27% glasova. Hrvatski sabor je Ugovor ratificirao 9. ožujka 2012. godine, a države članice su Ugovor ratificirale tijekom 2012. godine i u prvoj polovici 2013. godine. Republika Hrvatska postala je punopravna, 28. članica Europske unije, 1. srpnja 2013. godine (MVEP, 2015).

Osim pretpristupnih fondova, koji su Republici Hrvatskoj bili na raspolaganju do ulaska u Europsku uniju, nakon što se pridružila velikoj europskoj obitelji, Republici Hrvatskoj su od tada na raspolaganju Operativni programi za proračunsko razdoblje od 2014.-2020. godine (Maletić, 2016), kao i aktualni za razdoblje od 2021.-2027. godine. Prema MRRFEU (2023) Operativni programi su plansko-programski dokumenti u kojima se detaljnije opisuju i razrađuju mjere i aktivnosti za učinkovitu provedbu i korištenje ESI fondova. Za razdoblje 2014.-2020. godine, Republika Hrvatska je pripremila dva operativna programa za provedbu Kohezijske politike (Kohezijska politika, 2011):

- ✓ **Operativni program „Konkurentnost i kohezija“ (OPKK) i**
- ✓ **Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali“ (OPLJP) (MRRFEU, 2023, Kohezijska politika, 2011).**

Vlada Republike Hrvatske je, na sjednici 05. studenoga 2020. godine, donijela Odluku o operativnim programima vezanim za Kohezijsku politiku za financijsko razdoblje Europske unije od 2021. – 2027. godine u Republici Hrvatskoj i tijelima zaduženima za njihovu pripremu (MRRFEU, 2023).

Prema MRRFEU (2023) u Republici Hrvatskoj za novi VFO utvrđeni su sljedeći programi u okviru Kohezijske politike (Kohezijska politika, 2021):

1. Program Konkurentnost i kohezija 2021.-2027. (PKK);
2. Program Učinkoviti ljudski potencijali 2021.– 2027. (PULJP) i

3. Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027. (ITP) (MRRFEU, 2023;, Kohezijska politika, 2021).

3.7. Kohezijska politika Europske unije i njeni instrumenti

Tijekom programskog razdoblja od 2021.–2027. godine kohezijska politika definira pet političkih ciljeva za EFRR, ESF+, KF i EFPR:

1. pametnija Europa — inovativna i pametna gospodarska preobrazba;
2. zelenija niskougljična Europa;
3. povezanija Europa — mobilnost i regionalna IKT povezanost;
4. Europa s istaknutijom socijalnom komponentom — provedba europskog stupa socijalnih prava;
5. Europa bliža građanima — održiv i integriran razvoj urbanih, ruralnih i obalnih područja putem lokalnih inicijativa.

U novom programskom razdoblju od 2021.–2027. godine, financiranje Unije odvijati će se u okviru „klasičnog” višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) i izvanrednog instrumenta za oporavak Next Generation EU (NGEU). Usto, u prosincu 2020. godine donesen je ReactEU, još jedan novi instrument, koji će djelovati kao dodatak kohezijskim programima za razdoblje od 2014.–2020. godine i dopunjavati dodijeljena sredstva za koheziju za razdoblje od 2021.–2027. godine. ReactEU podupirat će solidan oporavak najvažnijih sektora nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19. Njegova sredstva (do 2023. godine) iznose 47,5 milijardi EUR (Kohezijska politika 2021).

3.7.1. Kohezijska politika kao instrument razvoja Republike Hrvatske

Glavna investicijska politika Europske unije, Kohezijska politika, pruža pogodnosti za sve regije Europske unije, podupirući njihov gospodarski rast, poslovnu konkurentnost, otvaranje novih radnih mjesta te zaštitu okoliša i održivi razvoj. Kroz Kohezijsku politiku posebice se nastoji smanjiti razlike u stupnju razvoja pojedinih regija, poput ruralnih, s onih s prirodnim ili demografskim poteškoćama te područja zahvaćenih industrijskom tranzicijom. Smanjivanje razlika u stupnju razvoja Europska unija podupire upotrebom europskih i investicijskih fondova: Europskog socijalnog fonda (ESF), Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR),

Kohezijskog fonda (KF), Europskog fonda za poljoprivredu (EFPR) te Fonda za pravednu tranziciju (FTP) (Kohezijska politika, 2011; 2021).

Kohezijska politika Europske unije za programsko razdoblje od 2014. – 2020. godine donosi brojne novosti u odnosu na prethodna programska razdoblja, a kroz definiranje glavnih ciljeva daje smjernice za novu arhitekturu, u kojoj će naglasak biti na pametnom rastu odnosno gospodarstvu temeljenom na znanju i inovacijama, održivom rastu, koji će promicati zeleno gospodarstvo kroz učinkovito korištenje resursa te uključivom rastu s visokom stopom zaposlenosti i postizanja ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije (Kohezijska politika, 2011.).

Republika Hrvatska je usvajanjem zakonodavnog paketa u prosincu 2013. godine postavila temelje kohezijske politike koji bi trebali značajno pridonijeti ostvarenju ciljeva proklamiranih kroz Strategiju Europa 2020. Ulaskom u članstvo Europske unije, Republika Hrvatska se našla pred izazovima uklapanja u sustav planiranja i provedbe kohezijske politike, kao i u potrebi oblikovanja kvalitetnih projekata pogodnih za financiranje iz fondova Europske unije. Usto, izazovi izviru i iz postojećeg sustava regionalne samouprave kao i potrebe osiguravanja dovoljno financijskih sredstava za sufinanciranje vlastitog udjela u projektima (Đulabić, 2014; Kohezijska politika, 2011).

Republici Hrvatskoj je za poticanje vlastitog razvoja samo kroz OPKK na raspolaganju bilo oko 8,6 mlrd eura. Međutim, kada se tome dodaju i iznosi koje su subjekti u Republici Hrvatskoj bili dužni osigurati za vlastiti udio sufinanciranja projekata iznos uložених sredstava puno je veći. Stoga je ključni izazov s kojim se suočava Republika Hrvatska upravo učinkovita apsorpcija dodijeljenih alokacija sredstava Europske unije, u cilju ostvarenja zacrtanih ciljeva kohezijske politike. Također je pitanje hoće li, i u kojoj mjeri, sredstva biti kvalitetno utrošena za realizaciju svih odabranih projekata te jesu li zadani strateški ciljevi jasno definirani, a da bi u konačnici potaknuli brži rast i razvoj, ali i održivost resursa za bolji život građana. Time bi Republika Hrvatska dala doprinos u ispunjenju zadanih ciljeva Strategije 2020, a usto unaprijedila svoje razvojne potencijale i osigurala svojim stanovnicima bolje prilike i kvalitetniji život (Kohezijska politika, 2011).

3.7.2. Programi u financijskim okvirima 2014.-2020. i 2021.-2027. godine

3.7.2.1 Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.

Partnerski sporazum između Republike Hrvatske i Europske komisije, donesen 30. listopada 2014. godine, postavio je temelje za korištenje europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF) u razdoblju od 2014. do 2020. godine. Jedan od ključnih operativnih programa koji su odobrili Vlada Republike Hrvatske i Europska komisija bio je OPKK koji je službeno donesen 12. prosinca 2014. godine. Ukupan iznos sredstava dodijeljenih kroz ovaj program iznosio je 6,96 milijardi eura, čime je Republika Hrvatska dobila značajnu financijsku potporu za razvojne projekte. Europska komisija je OPKK uvrstila među prvih 50 od ukupno 2054 prijavljena operativna programa iz svih država članica Europske unije (MVP; MRRFEU, 2023; Kohezijska politika, 2011).

OPKK je služio kao glavni dokument za provođenje kohezijske politike Europske unije u Hrvatskoj. Njegov cilj bio je podržati ulaganja u razvoj infrastrukture, posebno u sektorima zaštite okoliša, energetike, prometa i informacijsko-komunikacijskih tehnologija (ICT), ali i poticati razvoj poduzetništva i istraživačkih djelatnosti. Sredstva su bila raspoređena iz dva glavna izvora: 4,7 milijardi eura iz EFRR te 2,13 milijardi eura iz Kohezijskog fonda (KF). Osim toga, Hrvatskoj je dodijeljeno i 132,55 milijuna eura iz EFRR-a u sklopu inicijative REACT-EU, što je dodatno povećalo raspoloživa sredstva. Kada se tome pridoda nacionalni doprinos od 1,192 milijarde eura, ukupna vrijednost OPKK-a dosegla je 8,156 milijardi eura (OPKK, 2014; MRRFEU, 2023, Kohezijska politika, 2011).

Za provedbu OPKK-a bilo je zaduženo Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU), u ulozi Upravljačkog tijela. Uz njega, pojedina sektorska ministarstva su djelovala kao Posrednička tijela razine 1, zadužena za nadzor i provođenje projekata unutar svojih resora, kako bi se osiguralo planiranje i učinkovito korištenje sredstava (Maletić, 2016, Uredba, 2014.).

Sredstva iz OPKK-a bila su podijeljena prema 12 prioriteta, pri čemu je svako područje ulaganja imalo unaprijed rezervirana bespovratna sredstva. Nakon odobrenja OPKK, dodijeljene su prve alokacije financijskih sredstava, a svaka prioriteta os imala je definirane pokazatelje koji su se trebali ostvariti kako bi se opravdala potrošnja sredstava. Cilj ovog sustava bio je osigurati učinkovitu apsorpciju financijskih sredstava i ostvarivanje konkretnih rezultata u različitim sektorima (OPKK, 2014).

Kroz ovaj program omogućena su ulaganja koja su poboljšala hrvatsku infrastrukturu, potaknula gospodarski razvoj i pridonijela rastu zaposlenosti. OPKK je tako postao jedan od ključnih instrumenata za ravnomjeran regionalni razvoj i povećanje konkurentnosti Hrvatske unutar Europske unije (OPKK, 2014).

Dodatno, OPKK je dokument kojeg je dozvoljeno izmijeniti, ukoliko postoji opravdana potreba i za što je nužno ishoditi suglasnost Europske komisije. Tako je OPKK u razdoblju od 2014. do 2023. godine imao 14 izmjena vezanih ili za dodavanje (uvođenje) novih prioriteta (PO11 i PO12) odnosno vezano uz područja ulaganja ili za vrijednosti prioriteta, odnosno realokaciju sredstava unutar samog operativnog programa, ali i izmjene vezane uz pokazatelje, koje je potrebno ostvariti ulaganjem u pojedinu prioritetnu os. Izmjene su bile uzrokovane prvenstveno COVID-19 pandemijom (PO11) te potresom, koji je pogodio područje Republike Hrvatske (PO12) (OPKK, 2014).

Tablica 3.1. Raspodjela sredstava EU-a po prioritetnim osima, nakon izmjena OPKK

Broj prioriteta	Prioritetna os	Alokacija ESIF (EUR)
1	Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija	689.353.884
2	Korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije	226.367.742
3	Poslovna konkurentnost	1.293.791.680
4	Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije	530.059.584
5	Klimatske promjene i upravljanje rizicima	209.131.628
6	Zaštita okoliša i održivost resursa	1.566.578.221
7	Povezanost i mobilnost	1.280.375.841
8	Socijalno uključivanje i zdravlje	396.769.249
9	Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje	304.914.791
10	Tehnička pomoć	236.112.612

11	Jačanje oporavka od krize u kontekstu pandemije COVID-19 i priprema za zeleni, digitalni i otporni oporavak gospodarstva	132.557.340
12	Sanacija šteta od potresa	97.800.000
Ukupno		6.963.812.572

Izvor: Sistematizacija autorice prema podacima iz OPKK (2014)

Dostupna financijska sredstva u okvirima OPKK predstavljaju uglavnom bespovratna sredstva (od engl. *grant*). To su sredstva sa unaprijed određenom namjenom i kao takva moraju se utrošiti i opravdati u točno određenom iznosu i roku te, ukoliko su pravilno utrošena, nije ih potrebno vraćati. Međutim, ukoliko se tijekom provedbe pojedinog projekta utvrde nepravilnosti, dodijeljena bespovratna sredstva mogu biti podvrgnuta korekcijama (u smislu sustezanja određenih iznosa) ili povratu od strane Korisnika projekta, a što propisuju Zajednička nacionalna pravila, koja detaljno upućuju na načine i uvjete korištenja sredstava za program. Također, dio sredstava iz OPKK predstavljaju i financijski instrumenti, povoljno kreditiranje iz fondova Europske unije, koje se može koristiti za pokrivanje vlastitog udjela u projektu, ali i za cjelokupnu investiciju, ukoliko se Korisnik odluči na takav način financiranja svoje investicije.

Svaka pojedina prioritetna os podijeljena je na investicijske prioritete i specifične ciljeve, koji jasnije definiraju mogućnosti i područja ulaganja (kao npr. socijalne usluge, energetska obnova višestambenih zgrada, zdravstvo, školstvo, komunalne djelatnosti, prirodna baština...) pa tako i same potencijalne prijavitelje odnosno Korisnike pojedinih ulaganja, bilo da se radi o privatnom ili javnom sektoru. Kada se govori o potencijalnim Korisnicima sredstava iz OPKK, oni su dužni, osim dodijeljenih bespovratnih sredstava, osigurati i vlastite udjele u financiranju pojedinog projekta. Postotak vlastitog udjela definiran je samim natječajem odnosno Uputama za prijavitelje, u kojima su jasno navedeni prihvatljivi Korisnici te svi uvjeti koje prijavitelj treba zadovoljiti da bi investicija bila odobrena za financiranje sredstvima OPKK (OPKK, 2014).

Tablica 3.2. Prikaz prioritetnih osi i specifičnih ciljeva OPKK 2014.-2020.

Prioritetna os	Specifični ciljevi
1. Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija	1a1: Povećana sposobnost istraživanja, razvoja i inovacija (IRI)
	1b1: Novi proizvodi i usluge kao rezultat djelatnosti istraživanja, razvoja i inovacija (IRI)
	1b2: Jačanje djelatnosti istraživanja, razvoja i inovacija (IRI) poslovnog sektora
2. Korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije	2a1: Razvoj infrastrukture širokopojasne mreže sljedeće generacije
	2c1: Povećanje korištenja IKT-a u komunikaciji između građana i javne uprave
3. Poslovna konkurentnost	3a1: Bolji pristup izvorima financiranja za male i srednje poduzetnike
	3a2: Omogućavanje povoljnog okruženja za razvoj poduzetništva
	3d1: Poboljšani razvoj i rast malih i srednjih poduzetnika
	3d2: Poboljšana inovativnost malih i srednjih poduzetnika
4. Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije	4b1: Povećanje energetske učinkovitosti i korištenja OIE u proizvodnim industrijama
	4b2: Povećanje energetske učinkovitosti i korištenja OIE u privatnom uslužnom sektoru
	4c1: Smanjenje energetske potrošnje u zgradama javnog sektora
	4c2: Smanjenje energetske potrošnje u stambenim zgradama
	4c3: Povećanje učinkovitosti sustava toplinarstva
	4c4: Povećanje učinkovitosti sustava javne rasvjete
	4d1: Pilot projekt uvođenja naprednih mreža

5. Klimatske promjene i upravljanje rizicima	5a1: Pобољшanje praćenja predviđanja i planiranja mjera prilagodbe klimatskim promjenama
	5b1: Jačanje sustava upravljanja katastrofama
6. Zaštita okoliša i održivost resursa	6c1: Povećanje zapošljavanja i turističkih izdataka kroz unaprjeđenje kulturne baštine
	6c2: Povećanje atraktivnosti edukativnog kapaciteta i održivog upravljanja prirodnom baštinom
	6e1: Pобољшanje sustava upravljanja i praćenja kvalitete zraka
	6e2: Obnova brownfield lokacija unutar ITU
	6i1: Smanjena količina otpada koji se odlaže na odlagališta
	6ii1: Pобољшanje javnog vodoopskrbnog sustava
	6ii2: Razvoj sustava sakupljanja i obrade otpadnih voda
	6iii1: Pобољшano znanje o stanju bioraznolikosti
	6iii2: Uspostava okvira za održivo upravljanje bioraznolikošću
	6iii3: Razminiranje, zaštita i obnova šuma i šumskog zemljišta
7. Povezanost i mobilnost	7a1: Unaprjeđenje cestovne TEN-T mreže i pristupa TEN-T cestovnoj mreži
	7b1: Pобољшanje cestovne sigurnosti
	7i1: Povećanje teretnog prometa na unutarnjim vodnim putovima
	7ii1: Povećanje dostupnosti otoka
	7ii2: Povećanje broja putnika u javnom prijevozu
	7ii3: Pобољшanje dostupnosti Dubrovnika zrakom
	7iii1: Povećanje uporabe i važnosti željezničke mreže
	9a1: Pобољшanje pristupa primarnoj i hitnoj zdravstvenoj zaštiti

8. Socijalno uključivanje i zdravlje	9a2: Poboljšanje učinkovitosti i dostupnosti bolničkog liječenja
	9a3: Promicanje socijalne uključenosti i smanjenje nejednakosti
	9a4: Provedba pilot aktivnosti za promociju socijalne uključenosti ratnih veterana i žrtava rata
	9a5: Jačanje kapaciteta sustava za borbu protiv COVID-19
	9b1: Održiva fizička, socijalna i gospodarska regeneracija
9. Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje	10a1: Razvoj digitalno zrelih škola
	10a2: Modernizacija i proširenje infrastrukture studentskog smještaja
	10a3: Povećanje relevantnosti strukovnog obrazovanja
10. Tehnička pomoć	TA1: Osiguranje odgovarajućih ljudskih resursa
	TA2: Podrška učinkovitoj provedbi, praćenju i evaluaciji
	TA3: Podrška informiranju javnosti i podizanju kapaciteta korisnika
11. Jačanje oporavka od krize u kontekstu pandemije COVID-19	13i1: Poboljšani razvoj i rast malih i srednjih poduzetnika pogođenih gospodarskom krizom u kontekstu pandemije COVID-19 u cilju prelaska na zeleno i digitalno gospodarstvo
12. Sanacija štete od potresa	9b2: Izgradnja novih/zamjenskih i obnova (rekonstrukcija) postojećih stambenih jedinica u državnom vlasništvu na potresom stradalim područjima

Izvor: Sistematizacija autorice prema MRRFEU

3.7.2.2 Program konkurentnost i kohezija 2021.-2027.

Program Konkurentnost i kohezija 2021.-2027. (PKK) najizdašniji je program kohezijske politike u razdoblju 2021.-2027. i izvor financiranja iz fondova Europske unije osmišljen za pomoć Hrvatskoj u ostvarivanju održivog gospodarskog rasta, smanjenju regionalnih nejednakosti i jačanju društvene kohezije. Program se temelji na pet glavnih ciljeva usklađenih s Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine (PKK, 2022).

U okviru PKK pet je prepoznatih glavnih ciljeva:

- ✓ Pametnija Europa sa ciljem transformacije hrvatskog gospodarstva u inovativniju i tehnološki napredniju ekonomiju značiti će ulaganje u istraživanje i razvoj, što će omogućiti stvaranje novih tehnologija i proizvoda. Također, ovaj cilj podrazumijeva poticanje digitalizacije malih i srednjih poduzeća, koja čine okosnicu hrvatskog gospodarstva. Usto, digitalna transformacija omogućuje poduzećima konkurentnost na globalnom tržištu, uz istovremeno povećanje efikasnosti poslovanja;
- ✓ Zelenija Europa sa ciljem ulaganja u projekte koji doprinose zaštiti okoliša i borbi protiv klimatskih promjena uključuju financiranje projekata za povećavanje energetske učinkovitosti, poput obnove zgrada da bi trošile manje energije, kao i projekte koji promiču korištenje obnovljivih izvora energije, poput vjetroelektrana i solarnih panela. Održiva mobilnost također je važan aspekt, a tu se sredstva ulažu u razvoj ekološki prihvatljivih sustava javnog prijevoza;
- ✓ Povezaniya Europa sa fokusom usmjerenim na poboljšanje prometne i digitalne infrastrukture. Poboljšanje prometne povezanosti unutar Hrvatske, kao i s ostatkom Europe, važno je za povećanje mobilnosti ljudi i roba, što je ključno za gospodarski rast. Digitalna infrastruktura, poput bržeg interneta i modernih komunikacijskih mreža, omogućuje bolje povezivanje ne samo unutar zemlje nego i na međunarodnoj razini;
- ✓ Društveno odgovornija Europa koja fokus stavlja na socijalnu uključenost, zdravlje i obrazovanje. Cilj je smanjiti društvene nejednakosti kroz ulaganja u socijalnu infrastrukturu, poput škola, bolnica i centara za socijalnu skrb. Ovi projekti trebaju osigurati ravnopravni pristup osnovnim uslugama za sve građane, neovisno o njihovom mjestu prebivališta. Program također podržava inicijative koje potiču zapošljavanje, posebno u slabije razvijenim regijama;
- ✓ Europa bliža građanima koja ima za cilj osnažiti lokalne zajednice kroz projekte koji direktno utječu na kvalitetu života građana što znači uključiti poticanje lokalnog razvoja i stvaranje uvjeta za bolji život na razini općina i gradova, kroz sudjelovanje građana u donošenju odluka i planiranju lokalnih projekata (PKK, 2022).

PKK, osim općih ciljeva, postavlja i šest ključnih prioriteta koji će biti fokus intervencija kroz korištenje sredstava iz EFRR-a i KF-a. Svaki od ovih prioriteta ima specifične ciljeve koji su usmjereni na različite aspekte gospodarskog, društvenog i ekološkog razvoja Hrvatske, a isti će se pomnije objasniti kroz opis svakog prioriteta i njegovih specifičnih ciljeva (PKK, 2022).

Prioritetne osi PKK

1. Jačanje gospodarstva ulaganjem u istraživanje i inovacije, podupiranjem poslovne konkurentnosti, digitalizacije i razvojem vještina za pametnu specijalizaciju

Ovaj prioritet se odnosi na poticanje inovacija i jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva kroz ulaganja u istraživanje i razvoj, digitalizaciju te razvoj vještina potrebnih za pametnu specijalizaciju. Uključuje specifične ciljeve:

- ✓ *Specifični cilj 1.i:* Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te prihvaćanje naprednih tehnologija
 - Cilj je povećati kapacitete za istraživanje i inovacije kroz podršku znanstvenim organizacijama i poticanje primjene novih tehnologija u gospodarstvu. Uključuje sinergijske programe s programom Obzor Europa, primijenjena istraživanja, podršku ranim fazama razvoja projekata, te izgradnju strateške infrastrukture.
- ✓ *Specifični cilj 1.ii:* Iskorištavanje koristi digitalizacije za građane, poduzeća, istraživačke organizacije i tijela javne vlasti
 - Cilj je omogućiti šire korištenje digitalnih rješenja kroz razvoj e-usluga, digitalizaciju javne uprave, te jačanje kapaciteta za kibernetičku sigurnost i digitalne inovacije.
- ✓ *Specifični cilj 1.iii:* Jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova i otvaranje radnih mjesta u njima
 - Ovaj cilj se fokusira na podršku malim i srednjim poduzećima (MSP-ovima) kroz povećanje produktivnosti, stvaranje novih radnih mjesta, te poticanje inovacija i održivog turizma.
- ✓ *Specifični cilj 1.iv:* Razvoj vještina za pametnu specijalizaciju, industrijsku tranziciju i poduzetništvo
 - Cilj je razviti vještine i kompetencije koje su ključne za prilagodbu gospodarstva modernim trendovima, uključujući industrijsku tranziciju i poduzetništvo (PKK, 2022).

2. Jačanje digitalne povezivosti

Cilj ovog prioriteta je unaprijediti digitalnu infrastrukturu Hrvatske, što je ključno za gospodarski rast i konkurentnost u digitalnom dobu. Uključuje specifični cilj:

- ✓ *Specifični cilj 1.v:* Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te prihvaćanje naprednih tehnologija
 - Ovaj cilj se fokusira na izgradnju širokopojsnih mreža velikog kapaciteta te povezivanje javnih ustanova na visokokvalitetne mreže u manje razvijenim područjima, čime se osigurava digitalna povezanost i smanjuje digitalni jaz (PKK, 2022).

3. Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije, prilagodbe na klimatske promjene, sprječavanje rizika, zaštita okoliša i održivosti resursa

Ovaj prioritet ima za cilj smanjenje energetske potrošnje i emisija, poticanje korištenja obnovljivih izvora energije, te povećanje otpornosti na klimatske promjene. Uključuje specifične ciljeve:

- ✓ *Specifični cilj 2.i:* Promicanje energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova
 - Cilj je poboljšati energetska učinkovitost zgrada i industrije, smanjiti emisije CO₂ te promovirati obnovu zgrada oštećenih potresom u skladu s principima održivosti.
- ✓ *Specifični cilj 2.ii:* Promicanje obnovljive energije
 - Fokus je na povećanju kapaciteta za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, poput solarne i geotermalne energije te podrška razvoju tehnologija koje smanjuju upotrebu fosilnih goriva.
- ✓ *Specifični cilj 2.iii:* Razvoj pametnih energetskih sustava, mreža i skladištenja izvan mreže TEN-E
 - Cilj je razviti sustave za pohranu energije i promicati upotrebu vodika kao alternativnog energetskog izvora.
- ✓ *specifični cilj 2.iv:* Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprečavanja rizika od katastrofa
 - Ovaj cilj se bavi jačanjem kapaciteta za upravljanje klimatskim rizicima i katastrofama, uključujući aktivnosti poput izgradnje infrastrukture otpornije na poplave i požare.
- ✓ *Specifični cilj 2.v:* Promicanje pristupa vodi i održivog upravljanja vodama

- Cilj je poboljšati infrastrukturu za vodoopskrbu i odvodnju te smanjiti gubitke vode kroz modernizaciju cjevovoda i postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda.
- ✓ *Specifični cilj 2.vi:* Promicanje prelaska na kružno i resursno učinkovito gospodarstvo
 - Cilj je podržati prelazak na kružno gospodarstvo kroz edukaciju, unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom i razvoj novih tehnologija za reciklažu i oporabu otpada.
- ✓ *Specifični cilj 2.vii:* Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture
 - Ovaj cilj se fokusira na poboljšanje upravljanja zaštićenim područjima i bioraznolikošću te promociju zelene infrastrukture u urbanim sredinama (PKK, 2022).

4. Razvoj održive intermodalne urbane mobilnosti, kao dio prijelaza na niskougljično gospodarstvo

Prioritet se odnosi na smanjenje emisija stakleničkih plinova kroz razvoj održive urbane mobilnosti i promociju čistih tehnologija u transportu. Uključuje specifične ciljeve:

- ✓ *Specifični cilj 2.viii:* Promicanje održive multimodalne gradske mobilnosti
 - Cilj je podržati infrastrukturu za čisti gradski prijevoz, uključujući ulaganja u tramvajske i željezničke linije te razvoj punionica za električna vozila i infrastrukture za alternativna goriva (PKK, 2022).

5. Razvoj održive, pametne i sigurne mobilnosti

Ovaj prioritet je usmjeren na razvoj i modernizaciju transportne infrastrukture, čime se osigurava povezanost unutar Hrvatske i prema drugim europskim zemljama. Uključuje specifične ciljeve:

- ✓ *Specifični cilj 3.i:* Razvoj pametne, sigurne, održive i intermodalne mreže TEN-T otporne na klimatske promjene
 - Cilj je modernizacija TEN-T željezničke i cestovne mreže, uključujući uklanjanje uskih grla i povećanje sigurnosti.
- ✓ *Specifični cilj 3.ii:* Razvoj i jačanje održive, pametne i intermodalne nacionalne, regionalne i lokalne mobilnosti

- Ovaj cilj obuhvaća poboljšanje pristupačnosti manjih regionalnih središta, ulaganja u sigurnosne mjere na prometnicama te modernizaciju luka i željeznica (PKK, 2022).

6. Jačanje zdravstvenog sustava, promicanje socijalnog uključivanja, obrazovanja i cjeloživotnog učenja

Ovaj prioritet ima za cilj unaprijediti pristup kvalitetnim zdravstvenim, obrazovnim i socijalnim uslugama za sve građane, s posebnim naglaskom na ranjive skupine. Uključuje specifične ciljeve:

- ✓ *Specifični cilj 4.ii:* Poboljšanje jednakog pristupa uključivim i kvalitetnim uslugama obrazovanja, osposobljavanja i cjeloživotnog učenja
 - Cilj je modernizacija obrazovnih ustanova, povećanje smještajnih kapaciteta za studente, te jačanje kapaciteta za obrazovanje na daljinu.
- ✓ *Specifični cilj 4.iii:* Promicanje socioekonomske uključenosti marginaliziranih zajednica
 - Ovaj cilj podržava izgradnju i modernizaciju socijalne infrastrukture te pružanje socijalnih usluga marginaliziranim skupinama.
- ✓ *Specifični cilj 4.v:* Osiguravanje jednakog pristupa zdravstvenoj skrbi i jačanje otpornosti zdravstvenog sustava
 - Cilj je unaprijediti primarnu zdravstvenu zaštitu, osigurati dostupnost specijalističke skrbi te jačanje hitnih medicinskih službi i telemedicinskih usluga.
- ✓ *Specifični cilj 4.vi:* Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju i socijalnoj uključenosti
 - Cilj je podržati obnovu kulturne i turističke infrastrukture, promovirati energetske učinkovit turizam i poticati lokalnu zajednicu na sudjelovanje u kulturnom životu (PKK, 2022).

PKK se financira iz dva glavna izvora, EFRR-a i KF-a. Sredstva iz ovih fondova usmjerena su prema projektima koji ispunjavaju ciljeve programa, a mogu ih koristiti različite organizacije, uključujući jedinice lokalne i regionalne samouprave, poduzeća, nevladine organizacije i znanstveno-istraživačke institucije (PKK, 2022). Očekuje se da će provedba PKK donijeti brojne koristi za Hrvatsku. To uključuje povećanje konkurentnosti gospodarstva, otvaranje novih radnih mjesta, smanjenje regionalnih razlika te poboljšanje kvalitete života svih građana.

Ulaganja u inovacije, digitalizaciju i zaštitu okoliša trebala bi pomoći Hrvatskoj da postane otpornija na ekonomske i klimatske izazove, čime bi se osigurao održiv razvoj zemlje.

Osim toga, podrška lokalnim zajednicama trebala bi dovesti do većeg sudjelovanja građana u donošenju odluka, čime se jača demokratski proces i osigurava da se sredstva koriste na način koji najbolje odgovara potrebama lokalnog stanovništva.

PKK predstavlja jedan od najvažnijih alata Hrvatske za postizanje održivog gospodarskog rasta i društvene kohezije u nadolazećim godinama, koristeći sredstva iz Europske unije za poticanje inovacija, ekološke održivosti i socijalne inkluzije.

Tablica 3.3. Raspodjela sredstava prema prioritetima u okviru Programa Konkurentnost i kohezija 2021.-2027.

Prioritet	Cilj politike	Alokacija (eur)
1. Jačanje gospodarstva ulaganjem u istraživanje i inovacije, podupiranjem poslovne konkurentnosti, digitalizacije i razvojem vještina za pametnu specijalizaciju	1. Pametnija Europa	1.197.631.697
2. Jačanje digitalne povezivosti	1. Pametnija Europa	51.750.000
3. Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije, prilagodbe na klimatske promjene, sprječavanje rizika, zaštita okoliša i održivosti resursa	2. Zelenija Europa	2.081.528.342
4. Razvoj održive intermodalne Urbane mobilnosti, kao dio prijelaza na niskougljično gospodarstvo	2. Zelenija Europa	213.371.257
5. Razvoj održive, pametne i sigurne mobilnosti	3. Povezaniya Europa	1.010.318.392
6. Jačanje zdravstvenog sustava, promicanje socijalnog uključivanja, obrazovanja i cjeloživotnog učenja	4. Uključiva Europa	648.432.406
	UKUPNO	5.203.032.094

Izvor: Sistematizacija autorice prema PKK 2021.-2027.(2022)

Natječaji za sredstva iz PKK su javni i transparentni, odnosno objavljuju se sukladno unaprijed poznatim kriterijima propisanim u svakom pojedinom natječaju (pozivu za iskaz interesa).

U tom kontekstu organizacija koja ispunjava uvjete može prijaviti projekt i dobiti financiranje, ukoliko projekt odgovara ciljevima programa i ispunjava i druge propisane uvjete poziva. Proces odabira projekata rigorozan je i temelji se na pregledu opsežne potporne dokumentacije te procjeni doprinosa ostvarivanju ciljeva Programa. Zajednička nacionalna pravila uređuju proceduru prijave, evaluacije, ugovaranja i provedbe. Svojevrsni je to pravilnik izrađen za potrebe sustava upravljanja i kontrole u provedbi projekata iz ESI fondova.

PKK, baš kao i OPKK, prati smjernice Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine. Ova strategija postavlja dugoročne ciljeve za gospodarski i društveni razvoj Hrvatske, a PKK pruža financijsku podršku za postizanje tih ciljeva. Na taj način, program doprinosi digitalnoj i zelenoj tranziciji Hrvatske, povećanju inovacijskog kapaciteta gospodarstva te jačanju socijalne uključenosti.

3.7.3. Budućnost kohezijske politike nakon 2027.

Kohezijska politika Europske unije od svojeg uvođenja predstavlja temeljni instrument za smanjenje regionalnih razlika i jačanje ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije unutar Unije. Nakon 2027. godine, očekuje se da će se kohezijska politika suočiti s novim izazovima i prilagoditi promjenjivim globalnim i unutarnjim okolnostima, a da bi mogla nastaviti ostvarivati svoje ciljeve u sve kompleksnijem okruženju.

Kohezijska politika, nakon 2027. godine, suočit će se s nizom izazova, što uključuje:

- ✓ *Klimatske promjene:* Očekuje se da će klimatske promjene biti jedan od najvećih izazova za Europsku uniju u narednim desetljećima. U okviru kohezijske politike, značajan dio sredstava bit će usmjeren prema projektima koji doprinose smanjenju emisija stakleničkih plinova, energetske učinkovitosti i prilagodbi na klimatske promjene. To će uključivati investicije u obnovljive izvore energije, pametne gradske infrastrukture, te projekte koji smanjuju utjecaj klimatskih promjena na ranjive zajednice.
- ✓ *Digitalna transformacija:* Digitalizacija će igrati ključnu ulogu u budućoj kohezijskoj politici. To uključuje ulaganja u digitalnu infrastrukturu, poput širokopojasnog interneta u ruralnim područjima, podršku za digitalnu transformaciju malih i srednjih poduzeća, te razvoj digitalnih vještina među

stanovništvom. Digitalna transformacija postat će bitan alat za jačanje konkurentnosti europskih regija.

- ✓ *Demografske promjene:* Europska unija se suočava s trendom starenja stanovništva, što nameće nove izazove za regionalni razvoj. Starosna struktura stanovništva u Europi se mijenja, s trendom starenja populacije i smanjenjem broja radno sposobnih ljudi. Kohezijska politika će morati odgovoriti na te promjene kroz programe koji podržavaju aktivno starenje, potiču mlade ljude da ostanu ili se presele u manje razvijene regije te kroz mjere koje olakšavaju integraciju migranata. Istovremeno, migracije će ostati važna tema. Kohezijska politika će morati odgovoriti na izazove integracije migranata u lokalne zajednice, posebno u regijama koje se suočavaju s demografskim padom. Podrška za obrazovanje, zapošljavanje i socijalnu inkluziju migranata bit će ključna za osiguranje dugoročne stabilnosti i rasta.
- ✓ *Ekonomska i socijalna otpornost:* Pandemija COVID-19 pokazala je koliko su regije unutar Europske unije ranjive na ekonomske šokove. Nakon 2027. godine, kohezijska politika će se usmjeriti na izgradnju otpornijih lokalnih gospodarstava koja mogu bolje odgovoriti na buduće krize, bilo da su one ekonomske, zdravstvene ili ekološke prirode (www.europa.eu).

Ključna promjena koja se očekuje nakon 2027. godine je povećana fleksibilnost u raspodjeli sredstava. Naime, Europska unija evolvirala kroz financijska razdoblja pa je od početne 2007. do 2013. godine (prve mini perspektive po ulasku Republike Hrvatske u Europsku uniju), kada je naglasak bio na čistoj apsorpciji sredstava, u razdoblju 2014.-2020. godine usmjerenost bila na praćenje u postizanju indikatora uspješnosti i koncentracije sredstava (odnosno *value for money*), uz preporuke za pojednostavljenja procedura i samog sustava, ali posebice sustava prema korisnicima. S obzirom na naučene lekcije (i zaključcima vrednovanja) za očekivati je da će Europska unija sve više prepoznavati specifične potrebe pojedinih regija i prilagoditi financijsku podršku kako bi se učinkovito odgovorilo na potrebe onih koji i nadalje najviše zaostaju za prosjekom Europske unije. Ova fleksibilnost omogućit će regijama da razviju vlastite strategije razvoja koje su u skladu s njihovim specifičnim izazovima i mogućnostima (www.europa.eu).

Novi financijski okviri mogli bi uključivati fleksibilnije modele financiranja, gdje bi regije mogle dobiti sredstva na temelju specifičnih performansi ili potreba. Naznake toga vidljive su

već i kroz povećani broj programa koji se u protekle dvije perspektive razvijaju upravo za specifična područja. Primjerice u razdoblju od 2014.-2020. godine Republika Hrvatska je imala pilot projekt za male gradove i urbana središta, kroz koji je integriranim pristupom utjecala na podizanje njihove regionalne konkurentnosti, boljih uvjeta građana i zadovoljavanja niza infrastrukturnih akcija. U razdoblju od 2021.-2027. godine, Republika Hrvatska je dodatno napredovala u kontekstu integriranih akcija te je razvila poseban integrirani pristup za urbana područja, ali i posebne intervencijske logike za otočki razvoj te razvoj potpomognutih područja. U svakom slučaju takve intervencije bi u budućnosti mogle dovesti i do uključivanja većeg stupnja decentralizacije, budući da jedinice lokalne i područne samouprave jačaju svoje provedbene i administrativne kapacitete, omogućujući regijama da same upravljaju većim dijelom sredstava u skladu s lokalnim prioritetima te tako ulijevaju povjerenje centralnoj državi o mogućnosti samostalnog upravljanja svojim razvojem i smanjene intervencije centralne države u tom pogledu. Na primjer, dok će ruralne regije možda trebati veću podršku za digitalnu infrastrukturu, urbane regije mogu tražiti više sredstava za projekte održive mobilnosti ili socijalne inkluzije, koje će bolje odražavati ritam života urbanih regija i potreba njihovih stanovnika.

Također, buduća kohezijska politika vjerojatno će biti značajnije orijentirana prema rezultatima, s naglaskom na postizanje konkretnih i mjerljivih ciljeva. To može uključivati strože uvjete za korištenje sredstava, s posebnim fokusom na osiguravanje da projekti donose stvarne i dugoročne koristi za zajednice.

Kohezijska politika Europske unije nakon 2027. godine suočit će se s nizom složenih izazova, ali i prilika za daljnji razvoj i prilagodbu. S naglaskom na zelenu i digitalnu tranziciju, otpornost regija, demografske promjene i integraciju s ostalim politikama Europske unije, kohezijska politika će ostati ključan alat za postizanje uravnoteženog i održivog razvoja unutar Unije. Uspjeh ove politike ovisit će o njezinoj sposobnosti prilagodbe promjenjivim uvjetima, osiguranju učinkovitog korištenja sredstava i doprinosa širim strateškim ciljevima Europske unije. No, u zahtjevnim će vremenima morati, poučena prethodnim krizama, pokazati da su značajna uložena sredstva Europske unije učinile otpornijom na buduće i sve češće ponavljajuće krize, ali i da je Europska unija postala boljim mjestom za život njenih građana (Markuz, 2022.).

4. UTJECAJ KORIŠTENJA SREDSTAVA FONDOVA EUROPSKE UNIJE NA RAZVOJ JEDINICA PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE

Dodjela sredstava iz fondova Europske unije ključna je za financiranje raznih projekata koji potiču gospodarski, društveni i okolišni razvoj. Fondovi Europske unije omogućuju realizaciju projekata koji pridonose rastu, zapošljavanju, inovacijama i održivom razvoju. Za uspješno povlačenje sredstava Europske unije potrebno je razumjeti osnovne principe same pripreme projekta za potrebe financiranja iz sredstava Europske unije, ali i postupka dodjele, uključujući transparentnost, poštenje, efikasnost i učinkovito korištenje dostupnih resursa. Usto je izuzetno važna i činjenica da svaki projekt koji se prijavljuje za financiranje iz izvora Europske unije, mora biti u skladu s ciljevima specifičnog programa iz kojeg se sredstva povlače, ali i da je nužno da je usklađen sa zakonodavnim i strateškim okvirom. U tom će se kontekstu sagledati na koji su način sredstava namijenjena za upravljanje putem OPKK polučila očekivane rezultate u perspektivi za razdoblje od 2014.-2020. godine. U narednim potpoglavljima sintetizira se analiza provedbe OPKK 2014.-2020. kroz njegovu financijsku apsorpciju, dok će se rezultati detaljno prikazati kroz svaku prioritetnu os i unutar svake regionalne jedinice (županije) odnosno prema lokaciji Korisnika.

4.1. Korištenje sredstava OPKK u JP(R)S

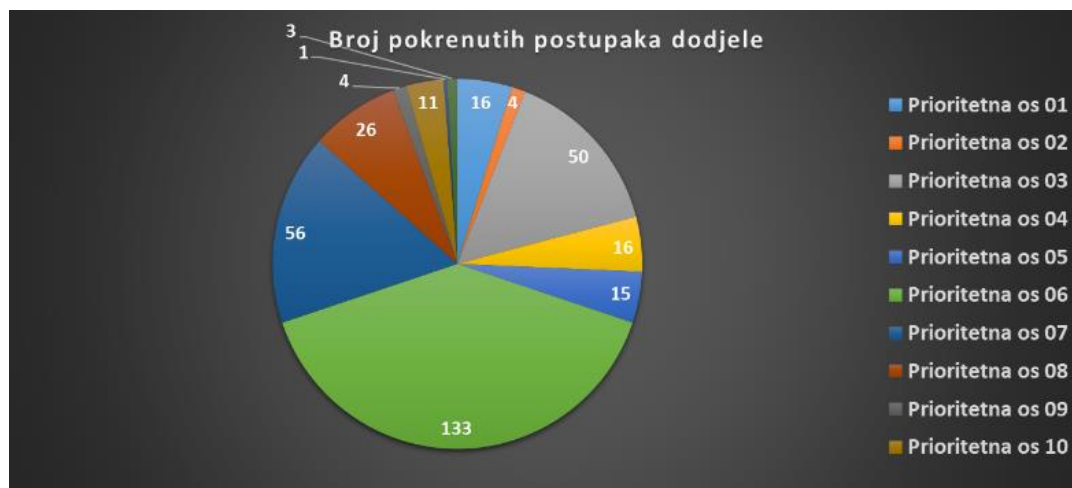
U okviru OPKK 2014.-2020., prema podacima MRRFEU, u razdoblju od 2014. do kraja 2023. godine, ukupno je objavljeno 335 postupaka, dodjele odnosno natječaja, kako je prikazano u Tablici 4.1.

Tablica 4.1. Broj postupaka dodjele i vrijednosti pokrenutih postupaka, prema PO

Prioritetna os	Broj pokrenutih postupaka dodjele	Vrijednost pokrenutih postupaka	Ukupna bespovratna sredstva
Prioritetna os 01	16	1.342.752.579	837.733.235
Prioritetna os 02	4	395.975.527	305.989.109
Prioritetna os 03	50	2.300.775.711	1.489.319.669
Prioritetna os 04	16	849.566.266	576.002.682
Prioritetna os 05	15	344.273.867	294.125.918
Prioritetna os 06	133	4.132.542.784	3.074.144.297
Prioritetna os 07	56	2.108.436.924	2.050.996.518
Prioritetna os 08	26	616.561.002	586.167.486
Prioritetna os 09	4	422.308.344	422.308.344
Prioritetna os 10	11	395.855.032	336.837.216
Prioritetna os 11	1	378.260.004	151.304.002
Prioritetna os 12	3	109.312.496	103.855.598
Ukupno	335	13.396.620.534,88	10.228.784.073,58

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Kako je prikazano u tablici 4.1., najveći broj postupaka dodjela objavljeno je u okviru Prioritetne osi 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, dok je najmanji broj postupaka dodjele u okviru Prioritetne osi 11 Jačanje oporavka od krize u kontekstu pandemije covid-19 i priprema za zeleni, digitalni i otporni oporavak gospodarstva.

Grafikon 4.1. Omjer broja pokrenutih postupaka dodjele bespovratnih sredstava, prema PO OPKK

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Isto kako je prikazano u Tablici 4.1., Grafikon 4.1., prikazuje omjer, odnosno udio raspisanih postupaka dodjele u okviru OPKK 2014.-2020. Grafikon slikovito prikazuje koliko je pojedina Prioritetna os rezervirala dostupna sredstva iz OPKK 2014.-2020. za svoje potrebe. Kako je

vidljivo iz Grafikona 4.1., Prioritetna os 7 - Povezanost i mobilnost druga je po redu u udjelu raspisanih postupaka dodjele.

4.1.1. Ulaganja na području Osječko-baranjske županije

Na području Osječko-baranjske županije (OBŽ), sa sjedištem u gradu Osijeku, u okviru OPKK za razdoblje od 2014.-2020. godine, a kako je prikazano u Tablici 4.2., završeno je ukupno 607 projekata kroz koje je uloženo 522.837.670 eura bespovratnih sredstava. Zajedno s vlastitim udjelom Korisnika ukupna uložena sredstva povećavaju se na 786.186.629 eura uložених na području OBŽ. Najveća ulaganja se bilježe u okviru PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 359.767.317 eura, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Razminiranje, obnova i zaštita šuma i šumskog zemljišta u zaštićenim i Natura 2000 područjima u dunavsko-dravskoj regiji – Naturavita“, ukupne vrijednosti 41,69 mil. eura bespovratnih sredstava (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.2. Pregled ulaganja u Osječko-baranjskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Osječko-baranjska	Prioritetna os 01	34.325.214	47.465.716	25
	Prioritetna os 02	2.574.855	7.194.460	1
	Prioritetna os 03	42.573.732	76.609.757	264
	Prioritetna os 04	41.654.748	79.277.289	164
	Prioritetna os 05	1.919.073	2.329.301	5
	Prioritetna os 06	239.628.973	359.767.317	73
	Prioritetna os 07	76.299.743	108.486.207	17
	Prioritetna os 08	42.452.488	51.194.184	37
	Prioritetna os 09	27.566.300	32.564.365	4
	Prioritetna os 10	10.869.945	12.788.170	7
	Prioritetna os 11	2.972.600	8.509.863	10
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		522.837.670	786.186.629	607

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Budući da je PO 12 namijenjena za izgradnju zamjenskih objekata i obnovu kuća pod upravljanjem Ministarstva prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine, a za zbrinjavanje korisnika državne imovine i to stradalih u razornom potresu koji je u prosincu 2020. pogodio područje Sisačko-moslavačke i dijela Karlovačke županije, u svim ostalim županijama na mjestu PO 12 će biti zabilježena 0.

Najveća ulaganja zabilježena su u javnom sektoru i to ulaganja u zdravstvenu infrastrukturu, školstvo i vodno-komunalnu infrastrukturu.

4.1.2. Ulaganja na području Zagrebačke županije

Na području Zagrebačke županije (ZZ), sa sjedištem u gradu Zagrebu, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 683.966.049 eura bespovratnih sredstava, dok sa vlastitim udjelom korisnika ukupni iznos ulaganja iznosi 1,23 mlrd. eura, a kako je vidljivo u Tablici 4.3. Najveća ulaganja se bilježe u okviru PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 433,21 mil eura, međutim projekt najveće vrijednosti se nalazi u području prometa odnosno PO 7 Promet i mobilnost pod nazivom „Modernizacija i elektrifikacija željezničke pruge Zaprešić – Čakovec (R201) na dionici Zaprešić (isključivo) – Zabok (uključivo)“, ukupne vrijednosti 69,31 mil eura (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.3. Pregled ulaganja u Zagrebačkoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Zagrebačka	Prioritetna os 01	59.760.995	122.711.016	30
	Prioritetna os 02	12.670.672	28.894.060	3
	Prioritetna os 03	67.044.720	160.064.298	393
	Prioritetna os 04	28.859.364	62.235.332	82
	Prioritetna os 05	0	0	0
	Prioritetna os 06	244.743.082	433.212.188	44
	Prioritetna os 07	237.764.584	347.059.564	13
	Prioritetna os 08	9.572.569	10.705.033	14
	Prioritetna os 09	3.981.684	6.615.141	1
	Prioritetna os 10	3.423.927	4.028.203	2
	Prioritetna os 11	16.144.452	52.315.272	30
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		683.966.049	1.227.840.107	612

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Najveća ulaganja zabilježena su u javnom sektoru, u zdravstvenu infrastrukturu, školstvo i vodno-komunalnu infrastrukturu. Međutim, bez obzira što su po iznosu najveća ulaganja zabilježena u javnom sektoru, najveći broj financiranih projekata zabilježen je u okviru PO 3 odnosno u privatnom, poduzetničkom, sektoru.

4.1.3. Ulaganja na području Krapinsko - zagorske županije

Na području Krapinsko – zagorske županije (KZZ), sa sjedištem u gradu Krapini, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 200.646.721 eura bespovratnih sredstava, sukladno Tablici 4.4.

Uz iznose vlastitih udjela pojedinih korisnika, vrijednost ulaganja doseže 327.282.431 eura. Najveća ulaganja se bilježe u okviru PO 7 – Povezanosti i mobilnost, u iznosu od 104,52 mil eura. Međutim projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Izgradnja sustava prikupljanja i odvodnje otpadnih voda sustava odvodnje Zabok i sustava odvodnje Zlatar“ nalazi se u okviru PO 6, ukupne vrijednosti 42,65 mil eura (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.4. Pregled ulaganja u Krapinsko-zagorskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Krapinsko- zagorska	Prioritetna os 01	628.968	1.528.764	1
	Prioritetna os 02	2.919.267	7.887.558	1
	Prioritetna os 03	20.479.403	49.500.776	150
	Prioritetna os 04	27.910.442	16.406.241	53
	Prioritetna os 05	0	0	0
	Prioritetna os 06	53.057.955	92.539.954	28
	Prioritetna os 07	70.371.134	104.521.535	2
	Prioritetna os 08	8.779.079	9.761.515	8
	Prioritetna os 09	3.981.684	9.176.293	1
	Prioritetna os 10	2.073.614	2.439.546	2
	Prioritetna os 11	10.445.175	33.520.249	21
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		200.646.721	327.282.431	267

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

PO 7 bilježi najveće vrijednosti ulaganja budući da projekt Zagrebačke županije prolazi kroz područje KZZ te se dio ulaganja odnosi i na njezino teritorijalno područje. U okvirima PO 5 i 12 izostala su ulaganja, dok istovremeno PO 3 bilježi najveći broj projekata.

4.1.4. Ulaganja na području Sisačko - moslavačke županije

Na području Sisačko - moslavačke županije (SMŽ), sa sjedištem u gradu Sisku, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 295.294.285 eura bespovratnih sredstava, kako je prikazano u Tablici 4.5. Kad se tom iznosu doda vlastite udjele korisnika ukupne vrijednosti ulaganja iznose 436.287.489 eura. Najveća ulaganja se bilježe u PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 173,27 mil eura, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Poboljšanje vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Petrinja“, ukupne vrijednosti 39,56 mil eura (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.5. Pregled ulaganja u Sisačko-moslavačkoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Sisačko- moslavačka	Prioritetna os 01	6.138.644	9.036.102	3
	Prioritetna os 02	0	0	0
	Prioritetna os 03	12.909.325	21.787.704	115
	Prioritetna os 04	16.623.091	30.903.537	78
	Prioritetna os 05	0	0	0
	Prioritetna os 06	100.116.449	173.265.429	39
	Prioritetna os 07	5.167.126	7.373.273	3
	Prioritetna os 08	40.873.897	63.439.850	161
	Prioritetna os 09	3.981.654	10.188.807	1
	Prioritetna os 10	4.687.709	5.514.952	2
	Prioritetna os 11	2.628.363	7.232.544	9
	Prioritetna os 12	102.168.027	107.545.291	3
Ukupno:		295.294.285	436.287.489	414

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Potres koji je pogodio sisačko i petrinjsko područje krajem prosinca 2020.godine i materijalna šteta koja je nastala, razlog je ulaganju iz PO 12 u iznosu od 107,55 mil eura, kako je vidljivo iz Tablice 4.5. Bespovratna sredstva iz te PO 12 odnose se na obnovu materijalne štete nastale na stambenim objektima u vlasništvu države na tom području. Također, vidljivo je i da se znatna ulaganja bilježe i u okviru PO 8 Socijalno uključivanje i zdravlje, kroz investicijski prioritet Pružanje podrške fizičkoj, gospodarskoj i socijalnoj obnovi ugroženih zajednica u urbanim i ruralnim područjima, a budući da je Grad Petrinja jedan od pilot područja za integrirane akcije malih gradova. Ulaganja u okvirima PO 2 i 5 su izostala, dok se u okvirima PO 3 bilježi najveći broj odobrenih projekata.

4.1.5. Ulaganja na području Karlovačke županije

Na području Karlovačke županije (KŽ), sa sjedištem u gradu Karlovcu, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je ukupno 571.492.978 eura bespovratnih sredstava, kako je prikazano u Tablici 4.6. Pritom su ukupna ulaganja veća ukoliko se pridodaju vrijednosti vlastitih udjela Korisnika te tada prelaze 857.485.465 eura. Najveća ulaganja se bilježe u okviru PO 7 – Povezanost i mobilnost, u iznosu od 469,84 mil eura, u okviru iste se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Rekonstrukcija postojećeg i izgradnja drugog kolosijeka na dionici Hrvatski Leskovac-Karlovac na željezničkoj pruzi M202 Zagreb Gk–Rijeka“, ukupne vrijednosti bespovratnih sredstava u iznosu od 306,97 mil eura (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.6. Pregled ulaganja u Karlovačkoj županiji prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Karlovačka	Prioritetna os 01	12.148.901	19.461.797	6
	Prioritetna os 02	0	0	0
	Prioritetna os 03	20.337.342	50.377.013	82
	Prioritetna os 04	22.391.305	34.200.387	39
	Prioritetna os 05	81.893.648	97.745.289	2
	Prioritetna os 06	97.847.264	150.135.872	34
	Prioritetna os 07	314.808.198	469.842.966	2
	Prioritetna os 08	10.340.556	11.540.164	7
	Prioritetna os 09	5.064.088	5.959.078	2
	Prioritetna os 10	2.245.306	2.642.609	3
	Prioritetna os 11	4.416.370	15.580.290	11
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		571.492.978	857.485.465	188

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Karlovačko područje ne bilježi ulaganja u PO 2. Kao i kod ostalih županija, najveći broj odobrenih projekata bilježi PO 3 odnosno privatni, poduzetnički sektor.

4.1.6. Ulaganja na području Varaždinske županije

Na području Varaždinske županije (VŽ), sa sjedištem u gradu Varaždinu, u okviru OPKK 2014.-2020., a kako pokazuje Tablica 4.7., uloženo je 219.378.278 eura bespovratnih sredstava. Zajedno s vlastitim udjelom korisnika iznosi ulaganja iznose ukupno 395.394.944. Najveća ulaganja se bilježe u okviru PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 170,49 mil eura, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda aglomeracije Varaždin“ ukupne vrijednosti 64,87 mil eura (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.7. Pregled ulaganja u Varaždinskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Varaždinska	Prioritetna os 01	7.014.551	14.290.771	8
	Prioritetna os 02	1.842.843	4.711.479	1
	Prioritetna os 03	29.390.342	77.196.168	189
	Prioritetna os 04	24.522.948	48.172.787	73
	Prioritetna os 05	340.486	413.276	1
	Prioritetna os 06	98.844.884	170.489.180	29
	Prioritetna os 07	0	0	0
	Prioritetna os 08	26.973.023	34.041.837	7
	Prioritetna os 09	23.403.709	28.683.658	3
	Prioritetna os 10	2.840.243	3.341.463	2
	Prioritetna os 11	4.205.246	14.054.325	9
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		219.378.275	395.394.944	322

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Prema podacima iz Tablice 4.7. vidljivo je kako je najveći broj projekata zabilježen u PO 3 odnosno, kod poduzetnika, ali da su ipak iznosom najveća ulaganja kroz PO 6 odnosno u javnom sektoru. Varaždinska županije nije zabilježila ulaganja u sektor prometa odnosno PO 7, dok PO 5 Klimatske promjene i upravljanje rizicima, bilježe najmanje vrijednosti ulaganja.

4.1.7. Ulaganja na području Koprivničko - križevačke županije

Na području Koprivničko - križevačke županije (KKŽ), sa sjedištem u gradu Koprivnici, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 356.928.017 eura bespovratnih sredstava, vidljivo iz Tablice 4.8. Međutim, s vlastitim udjelom korisnika ukupna vrijednost ulaganja na području županije iznosi 579.592.499 eura. Najveći iznos ulaganja bilježi se u PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, 240,86 mil eura, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Rekonstrukcija postojećeg i izgradnja drugog kolosijeka željezničke pruge na dionici Dugo Selo-Križevci 2. faza“, vrijednosti bespovratnih sredstava u iznosu od 144,39 mil eura (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.8. Pregled ulaganja u Koprivničko-križevačko županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Koprivničko- križevačka	Prioritetna os 01	6.467.849	12.628.966	5
	Prioritetna os 02	0	0	0
	Prioritetna os 03	16.292.535	35.020.806	110
	Prioritetna os 04	9.066.291	17.418.788	31
	Prioritetna os 05	0	0	0
	Prioritetna os 06	139.155.469	240.855.322	27
	Prioritetna os 07	161.668.360	235.662.840	2
	Prioritetna os 08	15.349.943	16.369.072	9
	Prioritetna os 09	3.386.820	3.984.542	1
	Prioritetna os 10	2.427.356	2.855.713	2
	Prioritetna os 11	3.113.394	14.796.450	6
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		356.928.017	579.592.499	193

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Na području KKŽ izostala su ulaganja u okvirima PO 2 i 5. Kao i kod većine županija, najveći broj provedenih projekata je u okviru PO 3, odnosno ulaganja privatnog, poduzetničkog, sektora međutim, ako se uzmu u obzir vrijednosti provedenih projekata, javni je sektor provodio projekte veće vrijednosti u odnosu na privatni sektor.

4.1.8. Ulaganja na području Bjelovarsko – bilogorske županije

Na području Bjelovarsko - bilogorske županije (BBŽ), sa sjedištem u gradu Bjelovaru, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 87.558.669 eura bespovratnih sredstava, a kako je vidljivo iz Tablice 4.9. s doprinosima korisnika ukupna vrijednost ulaganja prelazi 157.584.849 mil eura. Najveća se ulaganja bilježe u okviru PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 34,73 mil eura, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Poboljšanje vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Bjelovar“, ukupne vrijednosti 19,60 mil eura (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.9. Pregled ulaganja u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Bjelovarsko- bilogorska	Prioritetna os 01	929.655	2.392.863	2
	Prioritetna os 02	0	0	0
	Prioritetna os 03	15.026.699	30.475.582	90
	Prioritetna os 04	15.941.506	32.988.261	80
	Prioritetna os 05	0	0	0
	Prioritetna os 06	34.725.360	54.698.455	24
	Prioritetna os 07	767.519	902.964	1
	Prioritetna os 08	9.732.681	11.507.895	4
	Prioritetna os 09	3.765.080	4.429.501	1
	Prioritetna os 10	1.819.344	2.140.405	2
	Prioritetna os 11	4.850.825	18.048.923	8
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		87.558.669	157.584.849	212

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

U BBŽ su izostala ulaganja u području Informacijsko-komunikacijskih tehnologija, odnosno u PO 2 te u PO 5. Međutim, bez obzira što su najveća ulaganja zabilježena u javnom sektoru, u zdravstvenu infrastrukturu, školstvo, a posebno u vodno-komunalnu infrastrukturu, najveći broj projektnih prijava odnosno odobrenih projekata odnosi se na projekte iz privatnog sektora.

4.1.9. Ulaganja na području Primorsko – goranske županije

Na području Primorsko-goranske županije (PGŽ), sa sjedištem u gradu Rijeka, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 390.590.671 eura bespovratnih sredstava, sukladno Tablici 4.10. Uz dodana vlastita sredstva pojedinog korisnika ukupna ulaganja na području PGŽ iznose 1,088 mlrd eura. Najveća ulaganja se bilježe u okviru PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 653,83 mil eura, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Poboljšanje vodno-komunalne infrastrukture na području aglomeracije Rijeka“, ukupne vrijednosti 166,77 mil eura (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.10. Pregled ulaganja u Primorsko-goranskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Primorsko- goranska	Prioritetna os 01	23.601.801	37.522.017	15
	Prioritetna os 02	7.647.453	10.546.240	1
	Prioritetna os 03	44.294.916	93.359.956	306
	Prioritetna os 04	46.504.439	91.515.237	227
	Prioritetna os 05	302.969	396.050	1
	Prioritetna os 06	390.590.671	653.830.292	58
	Prioritetna os 07	98.679.200	140.077.695	10
	Prioritetna os 08	13.779.410	15.314.671	9
	Prioritetna os 09	23.692.424	27.876.404	2
	Prioritetna os 10	3.895.965	4.583.488	2
	Prioritetna os 11	3.928.288	13.077.437	9
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		656.917.536	1.088.099.487	640

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

PGŽ kroz PO 3 bilježi najveći broj provedenih projekata, a usto je i jedna od županija koja je povukla najviši iznos sredstava Europske unije iz OPKK, a ulaganja se većinom odnose na javni sektor, posebice vodno-komunalni.

4.1.10. Ulaganja na području Ličko – senjske županije

Na području Ličko - senjske županije (LSŽ), sa sjedištem u gradu Gospiću, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 108.189.893 eura bespovratnih sredstava, vidljivo je iz Tablice 4.11. Doda li se tome i vlastiti udio korisnika vrijednost ulaganja doseže 157.572.092 eura. Najveća ulaganja se bilježe u PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 93,55 mil eura, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Razminiranje i očuvanje šumskih ekosustava u zaštićenim i Natura 2000 područjima u Ličko-senjskoj i Zadarskoj županiji - Fearless Velebit“, ukupne vrijednosti 29,03 mil eura no treba uzeti u obzir činjenicu da se ovaj projekt provodi na području dvije susjedne županije (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.11. Pregled ulaganja u Ličko-senjskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Ličko-senjska	Prioritetna os 01	0	0	0
	Prioritetna os 02	9.966.336	13.002.427	1
	Prioritetna os 03	8.187.411	15.676.894	26
	Prioritetna os 04	3.163.514	6.108.519	13
	Prioritetna os 05	0	0	0
	Prioritetna os 06	65.194.761	93.554.211	22
	Prioritetna os 07	15.509.452	18.246.415	3
	Prioritetna os 08	2.840.046	3.342.544	2
	Prioritetna os 09	0	0	0
	Prioritetna os 10	1.104.787	1.299.750	2
	Prioritetna os 11	2.223.586	6.341.332	3
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		108.189.893	157.572.092	72

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Ulaganja u okvirima PO 1, 5 i 9 su izostala. Uspoređujući LSŽ sa ostalim županijama u Republici Hrvatskoj evidentno je da je to jedna od županija koja je povukla najmanje sredstava iz OPKK odnosno ima najmanji broj projekata financiranih iz OPKK, kao i najmanji iznos ulaganja. Međutim, kao i kod većine županija, i kod nje se najveći broj projekata bilježi u okviru PO 3 u ulaganjima privatnog, poduzetničkog, sektora.

4.1.11. Ulaganja na području Virovitičko - podravske županije

Na području Virovitičko - podravske županije (VPŽ), sa sjedištem u gradu Virovitici, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 143.778.184 eura bespovratnih sredstava, kako to pokazuje Tablica 4.12. Visina ulaganja zajedno sa vlastitim udjelom korisnika iznosi 219.930.150 eura. Najveća ulaganja se bilježe u okviru PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 154,23 mil eura, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Poboljšanje vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Slatina“, ukupne vrijednosti 20,25 mil eura (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.12. Pregled ulaganja u Virovitičko-podravskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Virovitičko- podravska	Prioritetna os 01	3.126.252	4.148.798	2
	Prioritetna os 02	4.743.515	6.709.467	1
	Prioritetna os 03	9.558.373	19.773.342	53
	Prioritetna os 04	9.140.039	16.985.968	56
	Prioritetna os 05	0	0	0
	Prioritetna os 06	101.902.435	154.231.400	26
	Prioritetna os 07	746.605	878.359	1
	Prioritetna os 08	8.917.461	10.064.388	5
	Prioritetna os 09	2.089.807	2.571.355	1
	Prioritetna os 10	3.295.770	3.877.376	5
	Prioritetna os 11	257.927	689.697	2
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		143.778.184	219.930.150	152

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Na području VPŽ nema zabilježenih ulaganja u okviru PO 5 Klimatske promjene i upravljanje rizicima, a isto tako to je jedna od županija na čijem području je zabilježeno najmanje odobrenih projekata, dok se najveći broj projektnih prijava nalazi u okviru PO 4 Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije.

4.1.12. Ulaganja na području Požeško – slavonske županije

Na području Požeško – slavonske županije (PSŽ), sa sjedištem u gradu Požegi, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je ukupno 153.894.573 eura bespovratnih sredstava, a kako je vidljivo iz Tablice 4.13. Ukoliko se dodaju i vlastiti udjeli korisnika ukupna ulaganja iznose 228.197.006 eura. Najveća ulaganja se bilježe u okviru PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 122.500.595 eura, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Poboljšanje vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Lipik-Pakrac“, ukupne vrijednosti 20,13 mil eura bespovratnih sredstava (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.13. Pregled ulaganja u Požeško-slavonskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Požeško-slavonska	Prioritetna os 01	16.283.081	32.848.557	5
	Prioritetna os 02	0	0	0
	Prioritetna os 03	22.980.544	13.817.352	82
	Prioritetna os 04	17.747.163	31.518.049	101
	Prioritetna os 05	0	0	0
	Prioritetna os 06	76.835.447	122.500.595	22
	Prioritetna os 07	0	0	0
	Prioritetna os 08	6.179.438	7.145.021	4
	Prioritetna os 09	7.668.811	10.168.174	2
	Prioritetna os 10	4.510.761	5.306.824	7
	Prioritetna os 11	1.689.328	4.892.434	3
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		153.894.573	228.197.006	226

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Područje PSŽ je bez ulaganja kroz PO 2, PO 5 i PO 7, a bilježi najviše projekata iz područja energetike, odnosno energetske obnove kako javnog sektora tako privatnog, što ju čini različitom od drugih županija, gdje uglavnom prednjače projekti iz PO 3.

4.1.13. Ulaganja na području Brodsko – posavske županije

Na području Brodsko – posavske županije (BPŽ), sa sjedištem u gradu Slavonskom Brodu, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 151.354.010 eura bespovratnih sredstava, kako je vidljivo u Tablici 4.14. Uz vlastiti udio Korisnika ulaganja prelaze iznos od 227.361.060 eura. Najveća ulaganja se bilježe u okviru PO 5 – Klimatske promjene i upravljanje rizicima, u iznosu od 42.388.167 eura bespovratnih sredstava, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Modernizacija lijevoobalnih savskih nasipa od Račinovaca do Nove Gradiške“, ukupne vrijednosti 41,71 mil eura bespovratnih sredstava (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.14. Pregled ulaganja u Brodsko-posavskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Brodsko-posavska	Prioritetna os 01	10.654.183	16.184.401	2
	Prioritetna os 02	2.398.637	6.268.463	1
	Prioritetna os 03	16.957.392	30.829.053	131
	Prioritetna os 04	21.368.867	40.323.095	83
	Prioritetna os 05	42.388.167	49.883.613	3
	Prioritetna os 06	28.424.501	41.551.822	28
	Prioritetna os 07	7.236.444	8.513.489	5
	Prioritetna os 08	9.009.042	10.335.487	5
	Prioritetna os 09	3.363.175	3.977.113	1
	Prioritetna os 10	4.961.727	5.837.329	7
	Prioritetna os 11	4.591.875	13.657.195	11
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		151.354.010	227.361.060	277

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Bez obzira što su najveća ulaganja u BPŽ zabilježena u javnom sektoru, posebice u vodno-komunalnu infrastrukturu, najveći broj odobrenih projekata odnosi se na projekte iz privatnog sektora.

4.1.14. Ulaganja na području Zadarske županije

Na području Zadarske županije (ZŽ), sa sjedištem u gradu Zadru, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 312.273.076 eura bespovratnih sredstava, a kako je prikazano u Tablici 4.15.. Pridodano, s vlastitim udjelom pojedinog korisnika, vrijednosti ulaganja penju se na 519.953.849 eura. Najveća ulaganja se bilježe u okviru PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 294,41 mil eura, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Izgradnja Centra za gospodarenje otpadom Biljane Donje“, ukupne vrijednosti 49,22 mil eura bespovratnih sredstava (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.15. Pregled ulaganja u Zadarskoj županiji, prema PO

	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Zadarska	Prioritetna os 01	8.320.571	28.218.668	3
	Prioritetna os 02	4.751.246	6.803.032	1
	Prioritetna os 03	23.122.741	39.856.017	65
	Prioritetna os 04	7.191.722	18.406.322	30
	Prioritetna os 05	383.379	458.758	1
	Prioritetna os 06	172.840.348	294.413.868	39
	Prioritetna os 07	35.497.446	44.990.168	8
	Prioritetna os 08	33.960.482	42.323.710	47
	Prioritetna os 09	15.760.022	20.452.857	3
	Prioritetna os 10	5.080.136	5.976.631	3
	Prioritetna os 11	5.364.983	18.053.818	7
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		312.273.076	519.953.849	207

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Bez obzira što se u ZZ najviši iznos ulaganja nalazi u okviru PO 6, najveći broj odobrenih projekata zabilježen je u okviru PO 3 Poslovna konkurentnost, osi prvenstveno namijenjenoj privatnom sektoru.

4.1.15. Ulaganja na području Šibensko - kninske županije

Na području Šibensko - kninske županije, sa sjedištem u gradu Šibeniku, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 191.189.268 eura bespovratnih sredstava, vidljivo u Tablici 4.16.. Ako se tom iznosu doda vlastiti udio pojedinog korisnika, vrijednosti ulaganja iznose 299.366.174 eura. Najveća ulaganja se bilježe u okviru PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 163,170 mil eura, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Sustav vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda aglomeracije Šibenik“, ukupne vrijednosti 36,10 mil eura bespovratnih sredstava (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.16. Pregled ulaganja u Šibensko-kninskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Šibensko-kninska	Prioritetna os 01	3.151.416	7.876.099	2
	Prioritetna os 02	0	0	0
	Prioritetna os 03	15.389.256	24.799.204	46
	Prioritetna os 04	8.135.225	18.745.283	24
	Prioritetna os 05	0	0	0
	Prioritetna os 06	102.061.481	163.170.400	34
	Prioritetna os 07	22.117.232	33.199.819	4
	Prioritetna os 08	24.645.386	30.389.398	58
	Prioritetna os 09	12.816.790	15.424.505	2
	Prioritetna os 10	1.729.893	2.035.569	2
	Prioritetna os 11	1.142.589	3.725.897	4
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		191.189.268	299.366.174	176

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

U okviru Prioritetnih osi 2 i 5 izostala su ulaganja. Najveći broj odobrenih projekata bilježi se u okviru Prioritetne osi 8 - Socijalno uključivanje i zdravlje, kroz investicijski prioritet Pružanje podrške fizičkoj, gospodarskoj i socijalnoj obnovi ugroženih zajednica u urbanim i ruralnim područjima, namijenjen za područje grada Knina.

4.1.16. Ulaganja na području Vukovarsko - srijemske županije

Na području Vukovarsko – srijemske županije (VSŽ), sa sjedištem u gradu Vinkovci, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 278.860.164 eura bespovratnih sredstava prema Tablici 4.17., a ukoliko se doda iznose vlastitih udjela korisnika, vrijednosti ulaganja dosežu iznos od 442.578.921 eura. Najveća ulaganja se bilježe u okviru Prioritetne osi 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 167,40 mil eura, međutim projekt najveće vrijednosti nalazi se u okviru Prioritetne osi 7 - Povezanost i mobilnost pod nazivom „Nadogradnja i elektrifikacija postojeće željezničke pruge od značaja za međunarodni promet M601 Vinkovci-Vukovar“, ukupne vrijednosti 54,75 mil eura bespovratnih sredstava (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.17. Pregled ulaganja u Vukovarsko-srijemskoj županiji, prema PO

	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Vukovarsko-srijemska	Prioritetna os 01	10.868.010	22.452.378	5
	Prioritetna os 02	3.952.434	9.699.869	1
	Prioritetna os 03	15.819.835	31.056.818	139
	Prioritetna os 04	14.009.299	25.570.978	68
	Prioritetna os 05	0	0	0
	Prioritetna os 06	108.258.651	167.403.688	29
	Prioritetna os 07	87.279.174	131.870.618	6
	Prioritetna os 08	24.321.356	30.817.912	32
	Prioritetna os 09	5.951.004	7.003.836	2
	Prioritetna os 10	4.567.283	5.373.274	10
	Prioritetna os 11	3.833.118	11.329.550	9
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		278.860.164	442.578.921	301

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Na području VSŽ izostala su ulaganja u PO 5, dok se najveći broj projektnih prijava nalazi u privatnom sektoru odnosno u PO 3 - Poslovna konkurentnost, iako i u ovoj županiji javni sektor ima značajnija ulaganja u odnosu na privatni.

4.1.17. Ulaganja na području Splitsko - dalmatinske županije

Na području Splitsko – dalmatinske županije (SDŽ), sa sjedištem u gradu Splitu, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 718.756.308 eura bespovratnih sredstava, sukladno Tablici 4.18. te ukoliko se doda vlastiti udio korisnika, iznos ulaganja iznosi 1.298.999.590 eura. Najveća ulaganja se bilježe u okviru PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 822,35 mil eura, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Poboljšanje vodno – komunalne infrastrukture aglomeracije Split – Solin“, ukupne vrijednosti 129,45 mil eura (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.18. Pregled ulaganja u Splitsko- dalmatinskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Splitsko- dalmatinska	Prioritetna os 01	59.641.137	108.567.737	29
	Prioritetna os 02	14.973.581	29.361.654	4
	Prioritetna os 03	48.638.510	114.771.401	293
	Prioritetna os 04	21.056.112	44.463.971	72
	Prioritetna os 05	705.188	865.618	2
	Prioritetna os 06	455.846.980	822.345.114	76
	Prioritetna os 07	75.959.954	104.830.646	17
	Prioritetna os 08	15.849.305	18.487.301	10
	Prioritetna os 09	11.942.265	25.416.056	3
	Prioritetna os 10	7.142.844	8.408.957	4
	Prioritetna os 11	7.000.432	21.481.135	17
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		718.756.308	1.298.999.590	527

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Ulaganjem u vodno-komunalnu infrastrukturu, javni sektor i u SDŽ bilježi najveća ulaganja, neovisno o tome što se u okvirima PO 3 - Poslovna konkurentnost bilježi najveći broj provedenih projekata.

4.1.18. Ulaganja na području Istarske županije

Na području Istarske županije (IŽ), sa sjedištem u gradu Pula, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 225.099.601 eura bespovratnih sredstava, kako je prikazano u Tablici 4.19.. Ukoliko se doda vlastiti udio korisnika, ukupna vrijednost provedenih ulaganja na području županije iznosi 418.905.063 eura. Najveća ulaganja se bilježe u PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 128,75 mil eura bespovratnih sredstava, u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Poboljšanje sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda u aglomeracijama Umag-Savudrija-Novigrad Istarski“, ukupne vrijednosti bespovratnih sredstava od 42,05 mil eura (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.19. Pregled ulaganja u Istarskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Istarska	Prioritetna os 01	12.398.493	25.469.000	15
	Prioritetna os 02	10.721.838	27.346.543	3
	Prioritetna os 03	27.374.819	63.523.660	191
	Prioritetna os 04	11.503.006	24.251.218	99
	Prioritetna os 05	765.460	914.889	2
	Prioritetna os 06	128.745.029	214.895.687	50
	Prioritetna os 07	7.370.693	12.378.715	3
	Prioritetna os 08	9.634.315	24.137.265	5
	Prioritetna os 09	10.019.212	11.897.793	2
	Prioritetna os 10	2.880.674	3.389.029	2
	Prioritetna os 11	3.686.062	10.701.264	7
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		225.099.601	418.905.063	379

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

PO 3, privatni sektor, bilježi najviše odobrenih projekata financiranih iz OPKK, međutim najviše financijskih sredstava ostvareno je kroz PO 06 - Zaštita okoliša i održivost resursa u iznosu od 214.895.687 eura bespovratnih sredstava.

4.1.19. Ulaganja na području Dubrovačko - neretvanske županije

Na području Dubrovačko – neretvanske županije (DNŽ), sa sjedištem u gradu Dubrovniku, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 745.157.812 eura bespovratnih sredstava, a s dodanim vlastitim udjelima korisnika vrijednost ulaganja na području DNŽ prelazi 1.219.456.106 eura, kako je vidljivo iz Tablice 4.20.. Najveća ulaganja se bilježe u PO 7 – Povezanost i mobilnost, u iznosu od 515.389.412 eura bespovratnih sredstava, u okviru koje se nalazi i projekt od najveće nacionalne vrijednosti i izrazitog značaja za Republiku Hrvatsku pod nazivom „Cestovna povezanost s Južnom Dalmacijom“, ukupne vrijednosti 534,07 mil eura, zajedno s pristupnim cestama (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.20. Pregled ulaganja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Dubrovačko- neretvanska	Prioritetna os 01	399.201	562.021	1
	Prioritetna os 02	4.727.116	12.308.565	1
	Prioritetna os 03	7.205.044	22.727.966	57
	Prioritetna os 04	6.388.383	12.968.812	21
	Prioritetna os 05	361.412	453.791	1
	Prioritetna os 06	176.688.817	314.802.002	37
	Prioritetna os 07	515.389.412	809.573.791	10
	Prioritetna os 08	8.435.215	10.189.220	3
	Prioritetna os 09	23.343.934	33.034.207	2
	Prioritetna os 10	2.081.140	2.448.400	2
	Prioritetna os 11	138.138	387.331	1
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		745.157.812	1.219.456.106	136

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Bez obzira što su najveća ulaganja zabilježena u javnom sektoru, posebice ulaganja u prometnu infrastrukturu, najveći broj odobrenih projekata odnosi se na projekte iz privatnog sektora.

4.1.20. Ulaganja na području Međimurske županije

Na području Međimurske županije (MŽ), sa sjedištem u gradu Čakovcu, u okviru OPKK 2014.-2020. uloženo je 144.436.458 eura bespovratnih sredstava, a kako je prikazano u Tablici 4.21.. Uz dodani iznos vlastitog udjela korisnika, ukupni iznos ulaganja prelazi 273.041.998 eura. Najveća ulaganja se bilježe u PO 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa, u iznosu od 92,32 mil eura, a u okviru koje se nalazi i projekt najveće vrijednosti pod nazivom „Sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda aglomeracije Donja Dubrava“, ukupne vrijednosti 41,32 mil eura bespovratnih sredstava (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.21. Pregled ulaganja u Međimurskoj županiji, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Međimurska	Prioritetna os 01	12.596.794	22.755.247	12
	Prioritetna os 02	3.197.430	7.905.315	1
	Prioritetna os 03	27.706.326	58.979.917	195
	Prioritetna os 04	18.030.250	34.100.702	57
	Prioritetna os 05	0	0	0
	Prioritetna os 06	54.059.521	92.324.735	13
	Prioritetna os 07	0	0	0
	Prioritetna os 08	12.247.378	16.333.589	5
	Prioritetna os 09	4.383.893	5.175.137	2
	Prioritetna os 10	2.489.992	2.929.403	2
	Prioritetna os 11	9.724.874	32.537.953	21
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		144.436.458	273.041.998	308

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Na području MŽ iako su izostala direktna ulaganja u PO 7, ista os bilježi ulaganja obzirom da se projekt sa područja Zagrebačke županije pod nazivom „Modernizacija i elektrifikacija željezničke pruge Zaprešić – Čakovec (R201) na dionici Zaprešić (isključivo) – Zabok (uključivo)“ djelomično provodi i na području MŽ. Iz Tablice 4.21. je vidljivo i da PO 3 bilježi najviše odobrenih projekata.

4.1.21. Ulaganja na području Grada Zagreba

Na području Grada Zagreba, kao glavnog i najvećeg grada Republike Hrvatske, u okviru OPKK 2014.-2020., uloženo je 2.421.472.598 eura bespovratnih sredstava, prikazano u Tablici 4.22.. Dodajući vlastiti udio korisnika po pojedinom projektu, ukupna ulaganja na području grada Zagreba dosežu iznos od 3.336.298.607 eura. Najveća ulaganja se bilježe u PO 1 - Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija, u iznosu od 620,24 mil eura, dok se najveći projekt nalazi u PO 7 - Povezanost i mobilnost, pod nazivom „Rekonstrukcija postojećeg i izgradnja drugog kolosijeka na dionici Hrvatski Leskovac-Karlovac na željezničkoj pruzi M202 Zagreb Gk–Rijeka“, ukupne vrijednosti 306,97 mil eura (ESIF_MIS; eFondovi; OPKK, 2014).

Tablica 4.22. Pregled ulaganja u Gradu Zagrebu, prema PO

Lokacija - Županija	Prioritetna Os	Bespovratna sredstva - ESIF sredstva EUR	Ukupni vrijednost ulaganja EUR	Broj projekata
Grad Zagreb	Prioritetna os 01	455.550.420	620.244.891	222
	Prioritetna os 02	176.351.157	209.823.804	19
	Prioritetna os 03	137.132.929	271.778.072	1.593
	Prioritetna os 04	120.589.386	208.280.023	141
	Prioritetna os 05	174.049.160	204.864.427	22
	Prioritetna os 06	168.593.161	219.198.465	34
	Prioritetna os 07	546.472.935	798.784.709	18
	Prioritetna os 08	189.878.930	213.268.131	27
	Prioritetna os 09	177.240.259	213.979.311	6
	Prioritetna os 10	248.852.665	292.767.919	22
	Prioritetna os 11	26.761.596	83.308.855	56
	Prioritetna os 12	0	0	0
Ukupno:		2.421.472.598	3.336.298.607	2.160

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

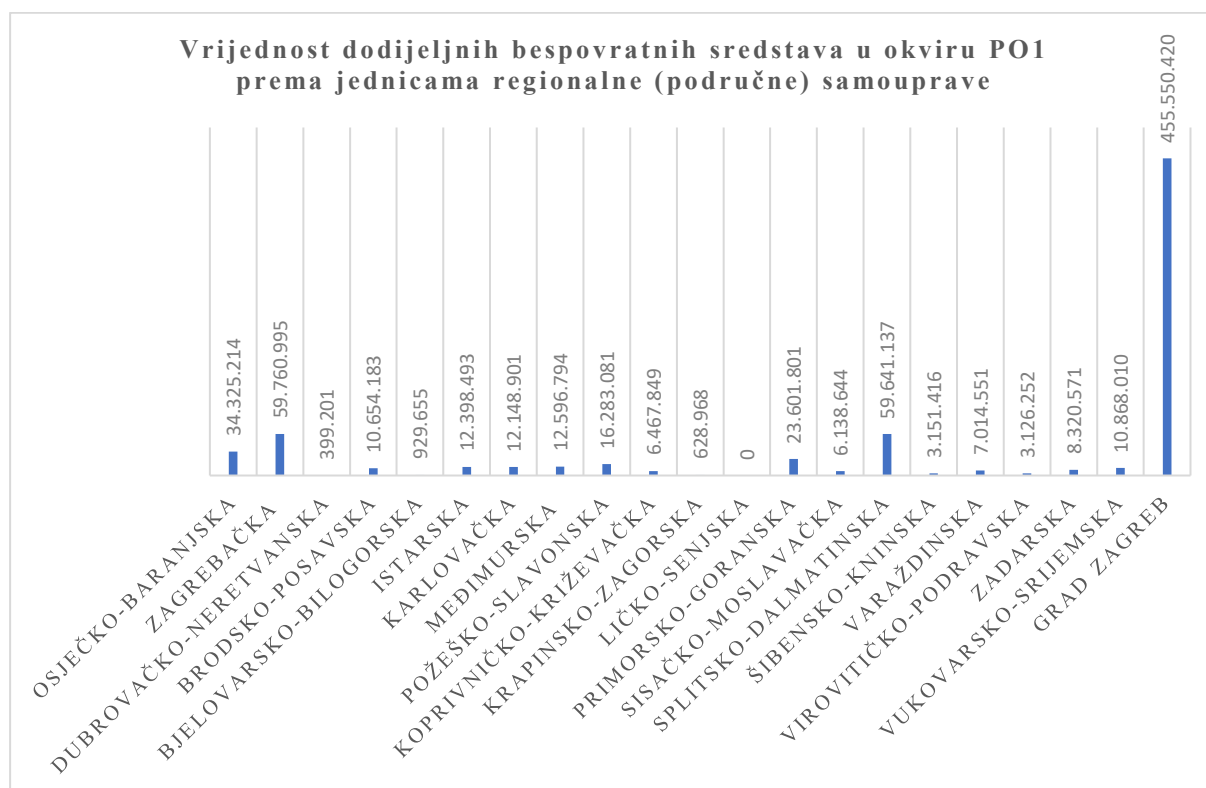
Područje grada Zagreba, iako pogođeno potresom nije zabilježilo ulaganja u okvirima Prioritetne osi 12 - Sanacija štete od potresa. Očekivano, područje grada Zagreba najveće po broju stanovnika te glavni grad Republike Hrvatske u kojem su sjedišta najvećih privatnih i državnih tvrtki, bilježi i najveći broj projekata u okvirima PO 3 - Poslovna konkurentnost.

4.2. Udio iskorištenosti PO OPKK prema području JP(R)S

4.2.1. Prioritetna os 1 - Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija

U PO 1, kroz 16 su poziva na dostavu projektnih prijedloga, osigurana sredstva za ulaganja u projekte poboljšanja infrastrukture i kapaciteta za istraživanje i inovacije. Usto, ulaganja se odnose i na razvoj uspješnosti istraživanja i inovacija te promoviranje centara za kompetencije, posebno onih od europskog interesa, potom promicanje poslovnih ulaganja u inovacijama i istraživanjima te razvoj veza i sinergija između poduzeća, istraživačkih centara i visokog obrazovanja (osobito razvoja proizvoda i usluga). Ulaganja su prihvatljiva za tehnološko povezivanje, socijalne i ekološke inovacije, kulturnu i kreativnu industriju te usluge javnog servisa. Zahtjevi za poticajima uključuju i umrežavanje, klastere i otvorene inovacije kroz pametnu specijalizaciju, tehnološko jačanje i primijenjeno istraživanje, kao i ulaganja u pilot linije, pred proizvodne provjere valjanosti, napredne proizvodne mogućnosti i početne proizvodnje, osobito u ključnim tehnologijama, koje potiču razvoj i inovacije i širenje tehnologija za opću namjenu (OPKK, 2014).

U navedenoj prioritetnoj osi u OPKK 2014.-2020. na raspolaganju je bilo 664.792.165,00 eura bespovratnih sredstava. Iskorištenost navedene osi prema pojedinoj jedinici područne (regionalne) samouprave prikazana je u Grafikonu 4.2. (OPKK, 2014).

Grafikon 4.2. Ulaganja PO 1 prema jedinica područne (regionalne) samouprave

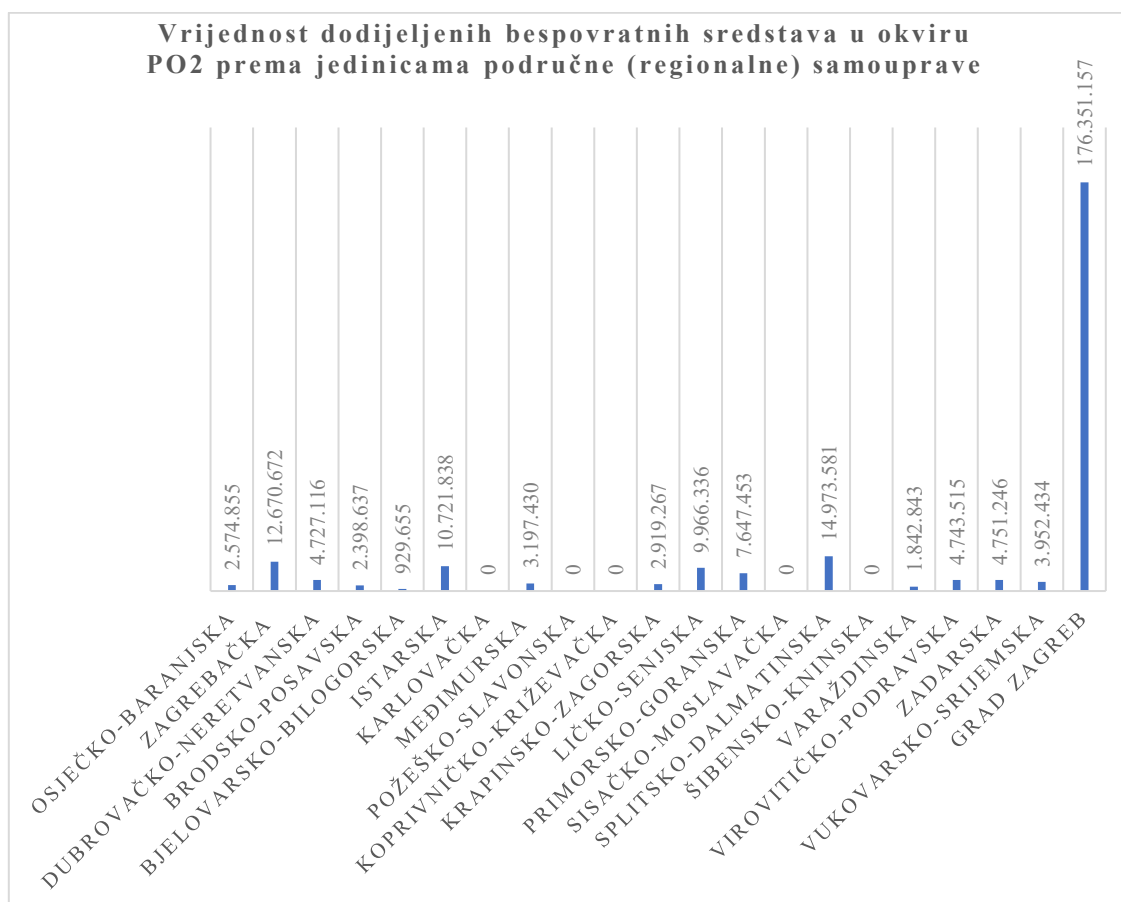
Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Grafikon 4.2 jasno pokazuje da je Zagreb, kao glavni grad Republike Hrvatske, apsorbirao najviše bespovratnih sredstava za ulaganja u PO 1. Razlog tomu leži u činjenici što su u Zagrebu registrirane najveće tvrtke kojima je predmet poslovanja istraživanje i razvoj, a grad im pruža sve potrebno za njihovo poslovanje (geografska pozicija, transportne mogućnosti, administracija i sl.).

4.2.2. Prioritetna os 2 - Korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije

U PO 2, kroz 4 su poziva na dostavu projektnih prijedloga osigurana sredstva za ulaganja, odnosno projekte čija će provedba dovesti do proširenja dostupnosti širokopojasnog pristupa i izgradnje mreža velikih brzina te podrške usvajanju novih tehnologija i mreža za digitalno gospodarstvo. Usto, ulaže se u jačanje aplikacija informacijskih i komunikacijskih tehnologija za e-vladu, e-učenje, e-uključenost, e-kulturu i e-zdravlje. U navedenoj prioritetnoj osi, u

okvirima OPKK 2014.-2020. na raspolaganju je bilo 307.952.676,00 eura bespovratnih sredstava. Iskorištenost navedene osi prema pojedinoj jedinici područne (regionalne) samouprave prikazana je u Grafikonu 4.3. (OPKK, 2014).

Grafikon 4.3. Ulaganja PO 2 prema jedinica područne (regionalne) samouprave

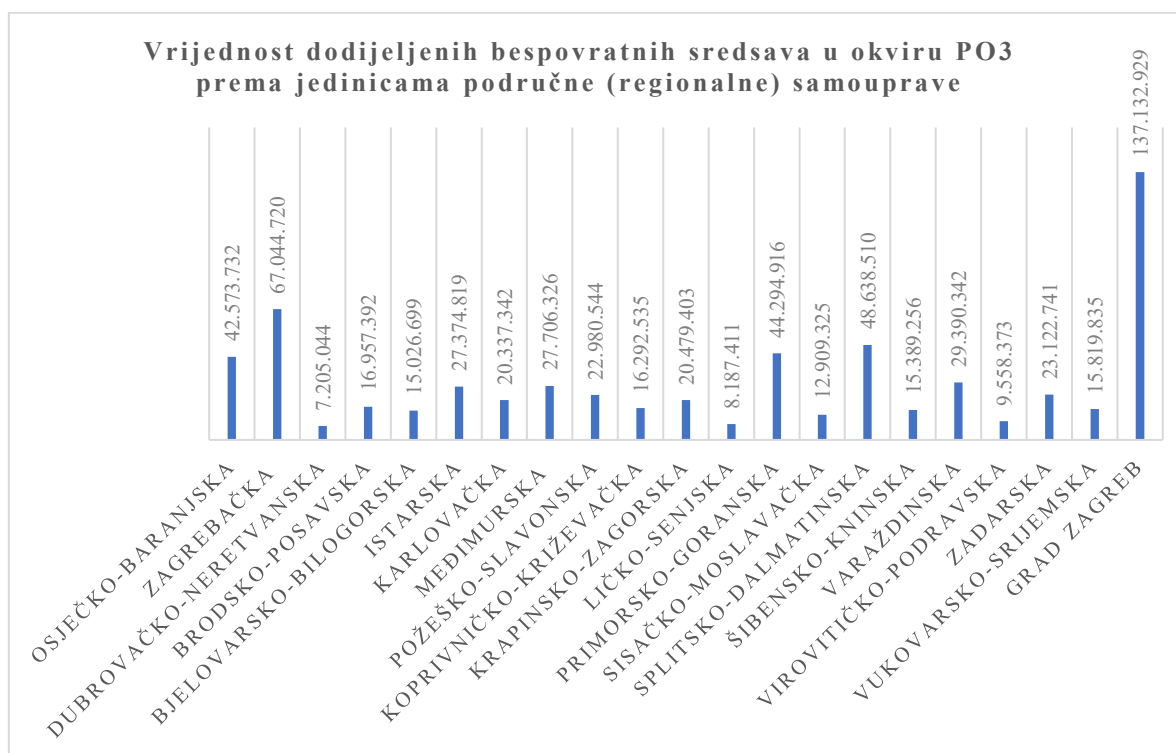
Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Kao i u slučaju prethodne PO, Zagreb kao glavni grad prednjači u povlačenju sredstava iz PO 2, i to daleko više od Splitsko-dalmatinske županije, koja je druga po redu po povlačenju sredstava iz PO 2.

4.2.3. Prioritetna os 3 - Poslovna konkurentnost

U PO 3, kroz 50 poziva na dostavu projektnih prijedloga, osigurana su sredstva za ulaganja u projekte čija će provedba dovesti do promicanja poduzetništva, posebno olakšavajući ekonomsko iskorištavanje novih ideja i poticanje stvaranja novih poduzeća, uključujući putem poslovnih inkubatora, kao i projekte vezane uz podupiranje kapaciteta MSP- ova za rast na regionalnom, nacionalnom i međunarodnom tržištu te angažiranost u inovacijskim procesima.

U navedenoj prioritetnoj osi, u okvirima OPKK 2014.-2020. na raspolaganju je bilo 970.000.000,00 eura bespovratnih sredstava. Iskorištenost navedene osi prema pojedinoj jedinici područne (regionalne) samouprave prikazana je u Grafikonu 4.4. (OPKK, 2014).

Grafikon 4.4. Ulaganja PO 3 prema jedinica područne (regionalne) samouprave

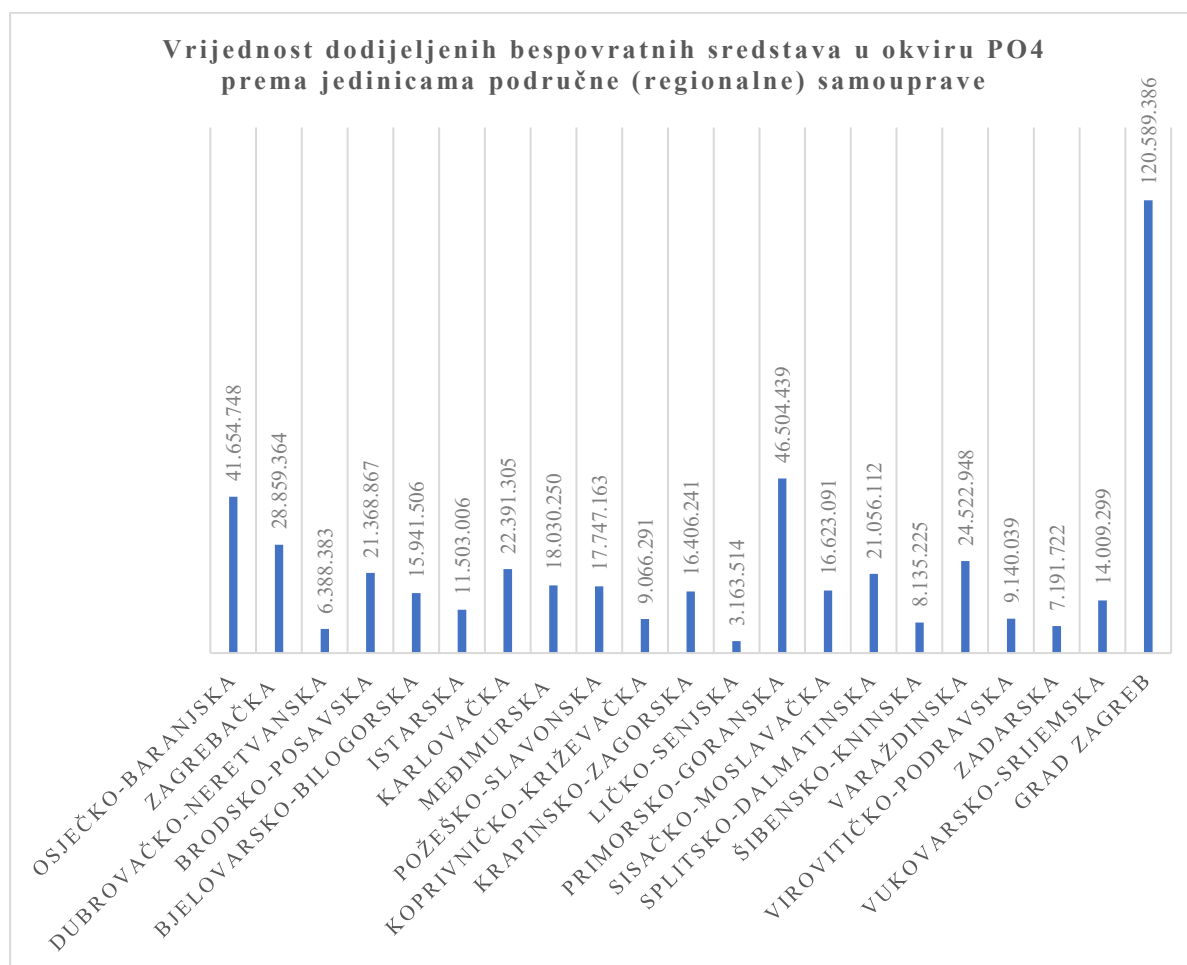
Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Iz Grafikona 4.4. je vidljivo kako grad Zagreb i Zagrebačka županija u ovoj PO prednjače u povlačenju sredstava Europske unije, pretpostavljajući iz razloga što je PO 3 vezana uz privatni sektor, i da su sve veće tvrtke koje su ostvarile značajna sredstva registrirana sa sjedištem u navedenim JP(R)S.

4.2.4. Prioritetna os 4 - Promicanje EnU i OIE

U PO 4, kroz 16 poziva na dostavu projektnih prijedloga, osigurana su sredstva za ulaganja odnosno projekte čija će provedba dovesti do promicanja energetske učinkovitosti (EnU) i korištenja obnovljivih izvora energije (OIE) u poduzećima, podupirati će se energetska učinkovitost i pametno upravljanje energijom, kao i korištenje OIE u javnoj infrastrukturi (uključujući javne zgrade i u stambenom sektoru) te razvoj i provedba pametnih sustava distribucije koji djeluju pri niskim i srednjim razinama napona.

U navedenoj prioritetnoj osi u OPKK 2014.-2020. na raspolaganju je bilo 531.810.805,00 eura. Iskorištenost sredstava navedene osi prema pojedinoj jedinici regionalne (područne) samouprave prikazana je u Grafikonu 4.5. (OPKK, 2014).

Grafikon 4.5. Ulaganja PO 4 prema jedinicama područne (regionalne) samouprave

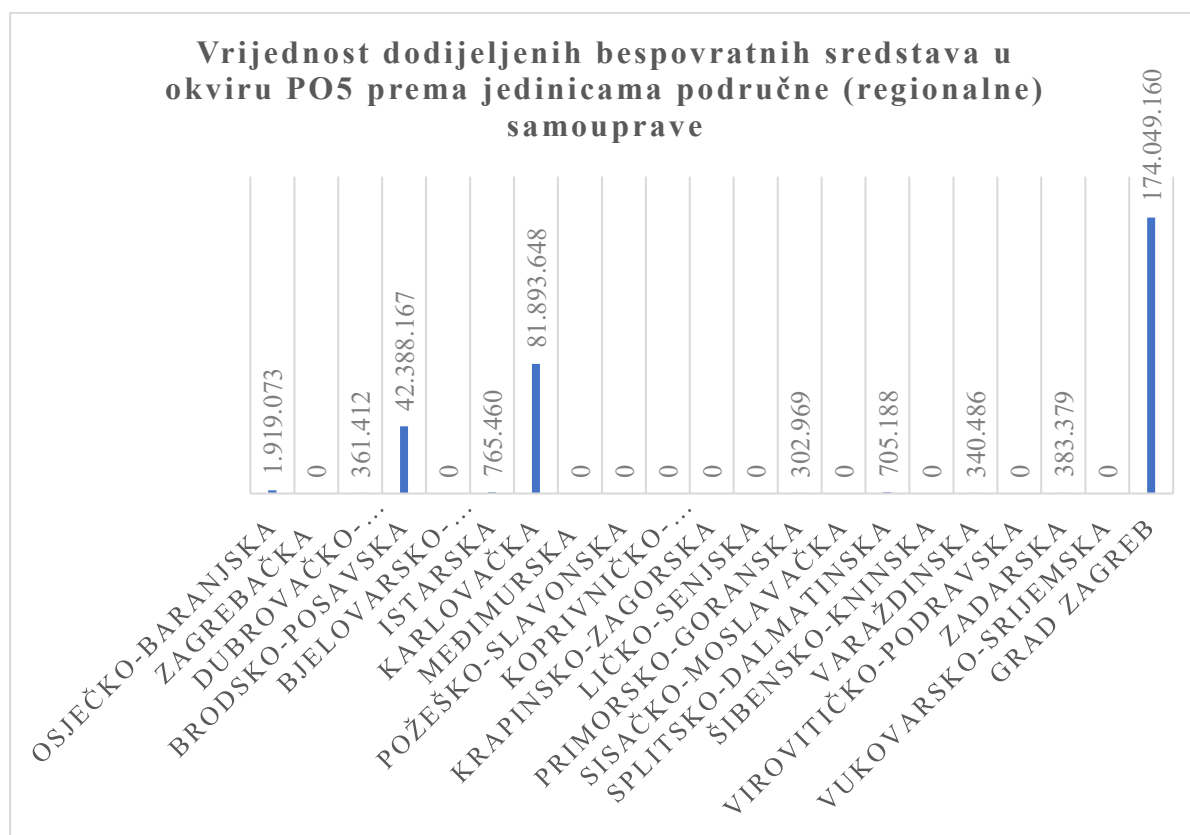
Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Grad Zagreb, kako je i vidljivo iz grafikona 4.5., i u ovoj Prioritetnoj osi prednjači po povlačenju sredstava.

4.2.5. Prioritetna os 5 - Klimatske promjene i upravljanje rizicima

U PO 5, kroz 15 poziva na dostavu projektnih prijedloga, osigurana su sredstva za ulaganja odnosno projekte čija će provedba dovesti do podupiranja ulaganja za prilagodbu na klimatske promjene, uključujući pristupe temeljene na ekosustavu, kao i promicanje ulaganja koja se odnose na posebne rizike, osiguranje otpornosti na katastrofe i razvoj sustava za upravljanje katastrofama.

U navedenoj prioritetnoj osi u OPKK 2014.-2020. na raspolaganju je bilo 245.396.147,00 eura. Iskorištenost navedene osi prema pojedinoj jedinici područne (regionalne) samouprave prikazana je u Grafikonu 4.6. (OPKK, 2014).

Grafikon 4.6. Ulaganja PO 5 prema jedinicama područne (regionalne) samouprave

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

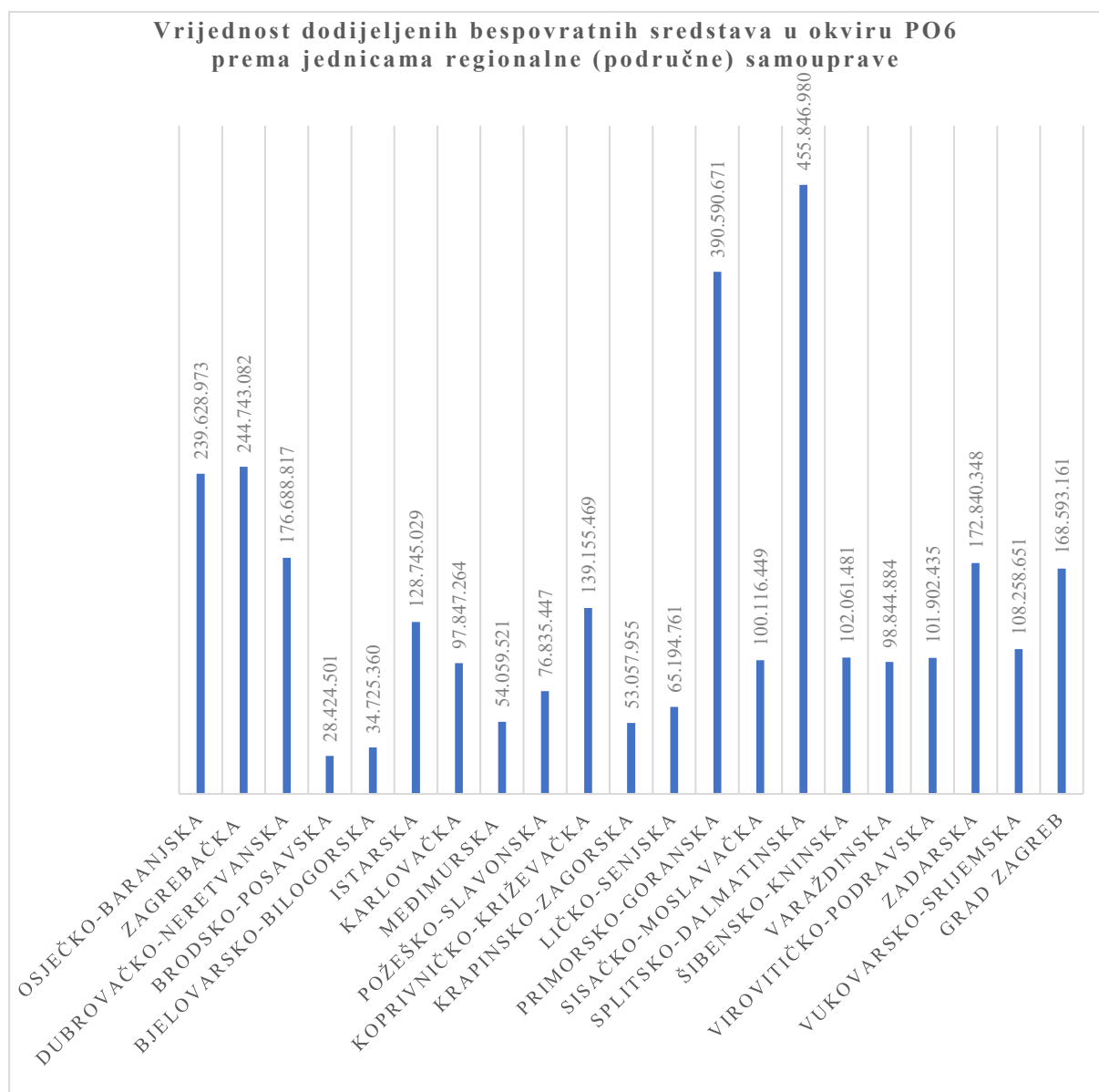
Kao i u prethodnim Prioritetnim osima, tako i u Prioritetnoj osi 5, Grad Zagreb vodeći je po povlačenju sredstava, međutim, ovoga puta se na drugom mjestu našla Karlovačka županija koja je u odnosu na Grad Zagreb imala više od 50% manje ulaganja u području PO5.

4.2.6. Prioritetna os 6 - Zaštita okoliša i održivost resursa

U PO 6, kroz 133 poziva na dostavu projektnih prijedloga, osigurana su sredstva za ulaganja odnosno projekte čija će provedba dovesti do očuvanja, zaštite, promicanja i razvoja prirodne i kulturne baštine, projekte čije aktivnosti poboljšavaju urbani okoliš, revitalizaciju gradova, obnovu i dekontaminaciju nekadašnjeg industrijskog zemljišta (uključujući prenamijenjena područja), smanjenje zagađenja zraka i promicanje mjera za smanjenje buke. Usto, ulagati će se i u sektor otpada, kako bi se ispunili zahtjevi pravne stečevine Unije u području okoliša i

zadovoljile potrebe koje su utvrdile države članice za ulaganjem koje nadilazi te zahtjeve, zatim u vodni sektor, kako bi se ispunili zahtjevi pravne stečevine Unije u području okoliša i zadovoljile potrebe koje su utvrdile države članice za ulaganjem koje nadilazi te zahtjeve te ulaganja u zaštitu i obnovu biološke raznolikosti i tla te promicanje eko usluga, uključujući NATURA 2000 i „zelenu“ infrastrukturu (OPKK, 2014).

U navedenoj prioritetnoj osi, u OPKK 2014.-2020. na raspolaganju je bilo 1.649.340.216,00 eura iz KF-a te 338.020.392,00 iz EFRR-a. Iskorištenost navedene osi prema pojedinoj jedinici područne (regionalne) samouprave prikazana je u Grafikonu 4.7. (OPKK, 2014).

Grafikon 4.7. Ulaganja PO 6 prema jedinica područne (regionalne) samouprave

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

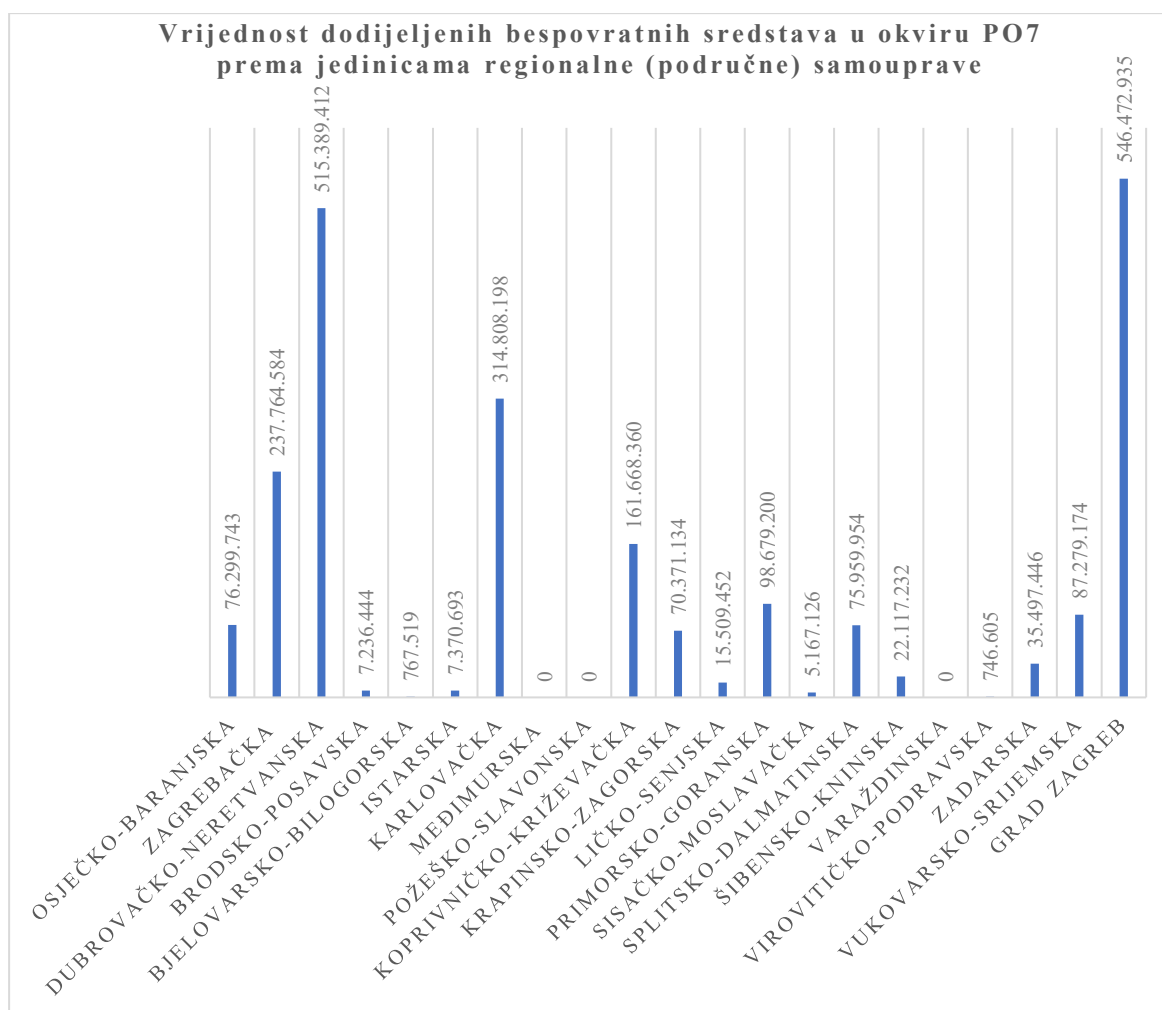
U Prioritetnoj osi 6, najviše ulaganja bilježi Splitsko-dalmatinska županija, čak 455,85 mil eura, dok je najmanja vrijednost ulaganja zabilježena u Brodsko-posavskoj županiji 28,42 mil eura.

4.2.7. Prioritetna os 7 - Povezanost i mobilnost

U PO 7, kroz 56 poziva na dostavu projektnih prijedloga, osigurana su sredstva za ulaganja odnosno projekte čija će provedba dovesti do podupiranja multimodalnog jedinstvenog europskog prometnog prostora ulaganjem u TEN-T, poboljšavanja regionalne mobilnosti povezivanjem sekundarnih i tercijarnih čvorišta s infrastrukturom TEN-T-a, uključujući multimodalna čvorišta te podupiranja multimodalnog jedinstvenog europskog prometnog prostora ulaganjem u TEN-T. Usto, sredstva su osiguranja i za razvoj i unapređenje prometnih sustava prihvatljivih za okoliš, i prometnih sustava s niskim emisijama CO₂, uključujući unutarnje plovne putove i pomorski prijevoz, luke, multimodalne veze i aerodromsku infrastrukturu, a radi promicanja održive regionalne i lokalne mobilnosti te razvoj i obnovu sveobuhvatnih, visokokvalitetnih i interoperabilnih željezničkih sustava te promicanje mjera za smanjenje buke (OPKK, 2014).

U navedenoj prioritetnoj osi, u OPKK 2014.-2020. na raspolaganju je bilo 860.415.428,00 eura iz KF-a te 400.000.000,00 eura iz EFRR-a.

Iskorištenost navedene osi prema pojedinoj jedinici područne (regionalne) samouprave prikazana je u Grafikonu 4.8. (OPKK, 2014).

Grafikon 4.8. Ulaganja PO 7 prema jedinica područne (regionalne) samouprave

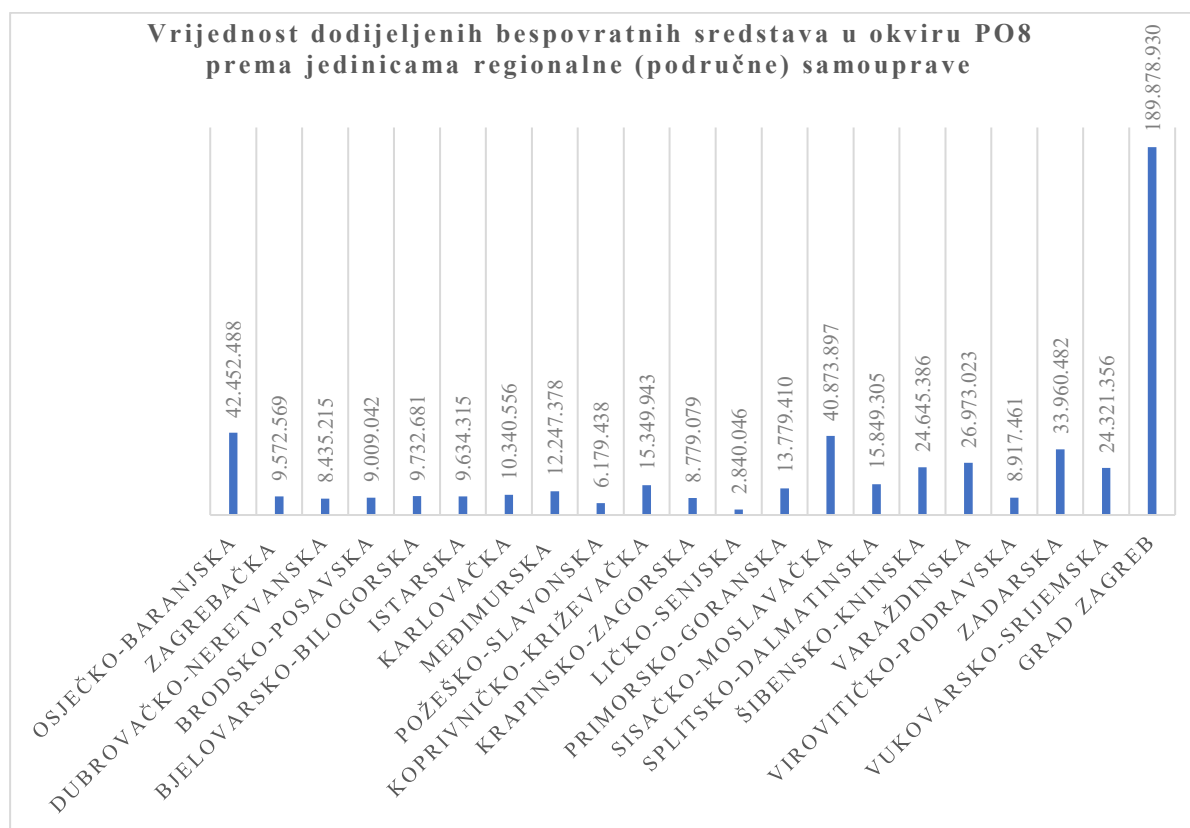
Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Najviši iznos ulaganja u okviru Prioritetne osi 7 ponovno bilježi Grad Zagreb, međutim vidljivo je i kako Međimurska, Požeško-slavonska i Varaždinska županija nemaju zabilježena ulaganja u navedenoj PO.

4.2.8. Prioritetna os 8 - Socijalno uključivanje i zdravlje

U PO8, kroz 26 poziva na dostavu projektnih prijedloga, osigurana su sredstva za ulaganje u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu što pridonosi nacionalnom, regionalnom i lokalnom razvoju, smanjujući nejednakosti u smislu zdravstvenog statusa, promičući socijalnu uključenost, kulturne i rekreativne usluge te prelazak s institucijske skrbi na skrb u zajednici, uz pružanje podrške fizičkoj, gospodarskoj i socijalnoj obnovi ugroženih zajednica u urbanim i ruralnim područjima.

U navedenoj prioritetnoj osi, u OPKK 2014.-2020. na raspolaganju je bilo 356.500.000,00 eura. Iskorištenost navedene osi prema pojedinoj jedinici područne (regionalne) samouprave prikazana je u Grafikonu 4.9. (OPKK, 2014).

Grafikon 4.9. Ulaganja PO 8 prema jedinica područne (regionalne) samouprave

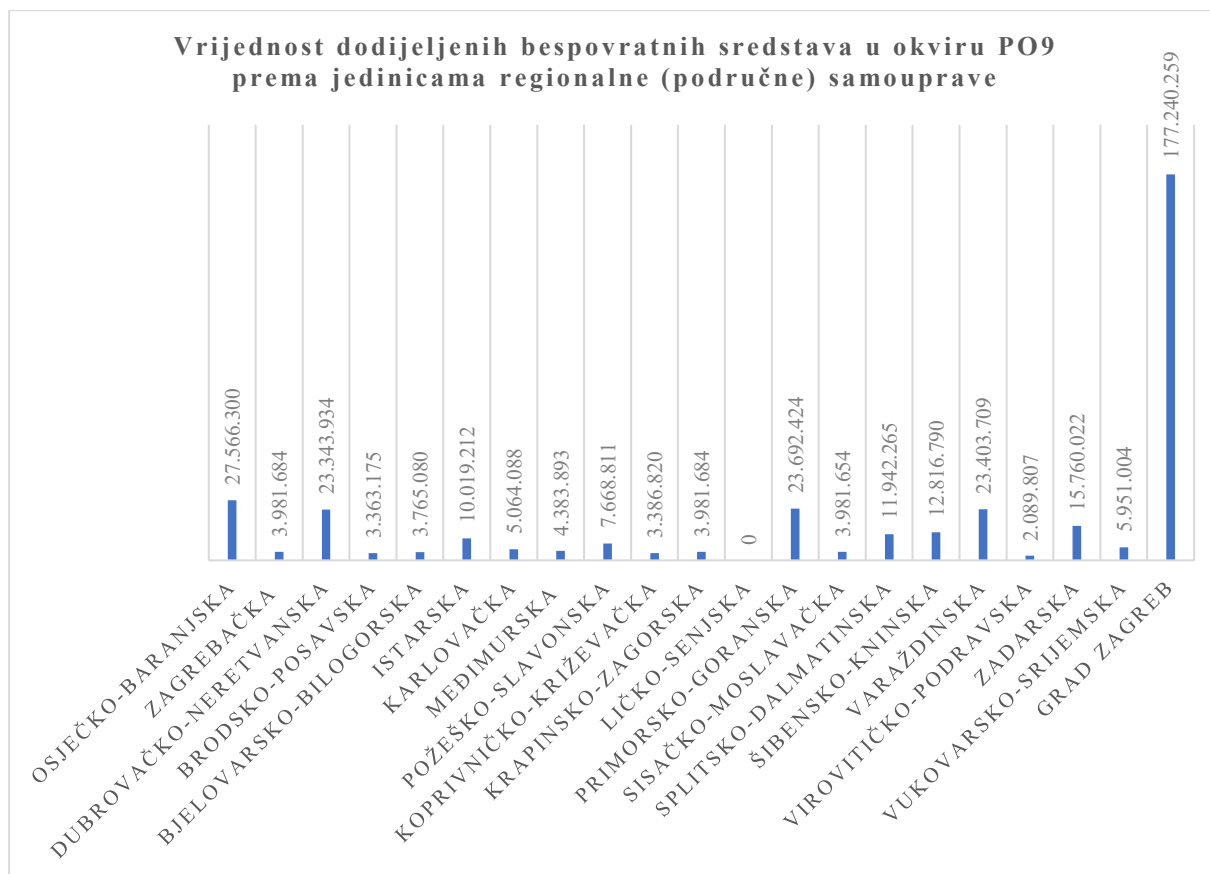
Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

U okvirima Prioritetne osi 8 sve JP(R)S bilježe ulaganja na svojim područjima, od kojih i ovoga puta prednjači Grad Zagreb

4.2.9. Prioritetna os 9 - Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje

U PO 9, kroz 4 poziva na dostavu projektnih prijedloga, osigurana su sredstva za ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje kroz razvoj infrastrukture za obrazovanje i osposobljavanje.

U navedenoj prioritetnoj osi, u OPKK 2014.-2020. na raspolaganju je bilo 356.500.000,00 eura. Iskorištenost navedene osi prema pojedinoj jedinici područne (regionalne) samouprave prikazana je u Grafikonu 4.10. (OPKK, 2014).

Grafikon 4.10. Ulaganja PO 9 prema jedinica područne (regionalne) samouprave

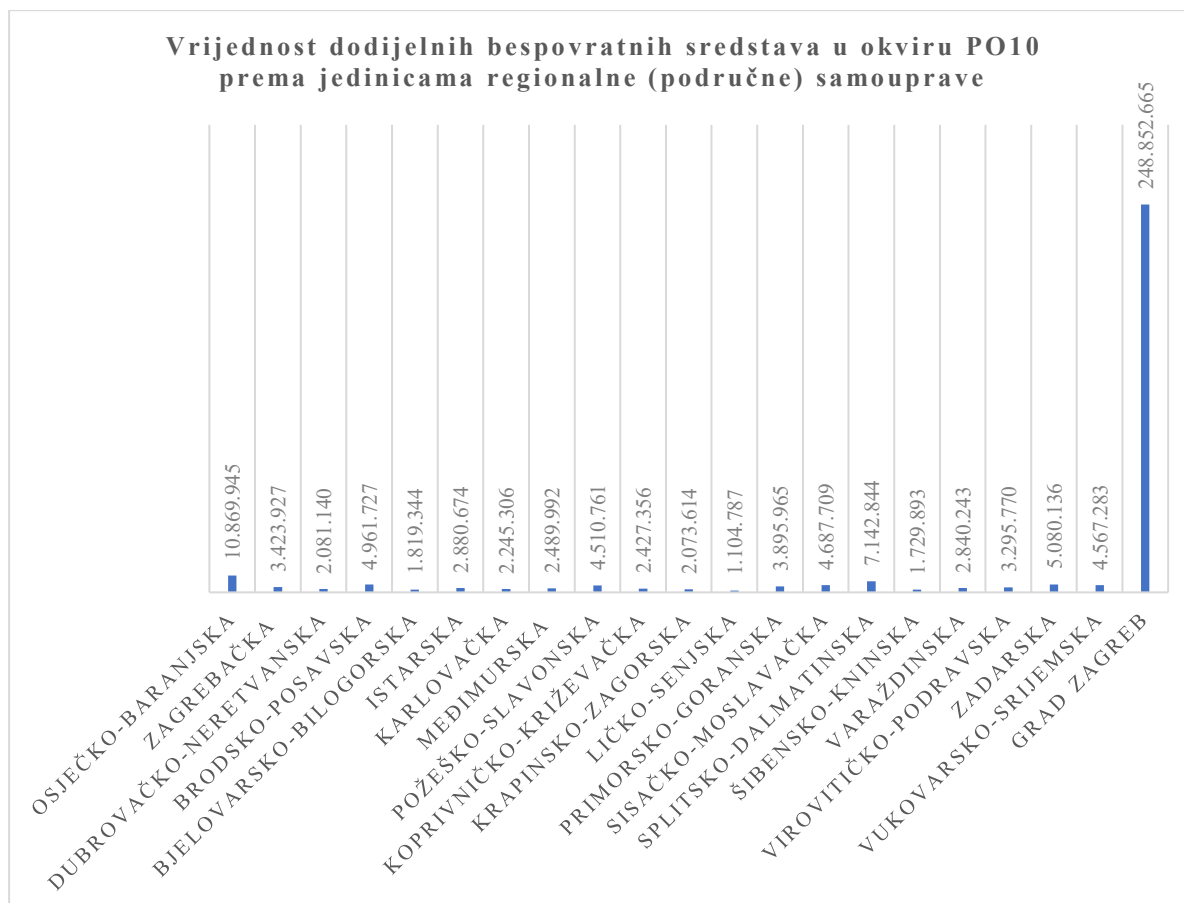
Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Kako je vidljivo iz grafikona 4.10., Ličko-senjska županija nema zabilježena ulaganja u okvirima PO9, dok Grad Zagreb kao i u većini slučajeva bilježi najveće iznose ulaganja.

4.2.10. Prioritetna os 10 - Tehnička pomoć

U PO 10, kroz 11 poziva na dostavu projektnih prijedloga, osigurana su sredstva za osiguranje odgovarajućih i učinkovitih ljudskih resursa za provedbu operativnih programa, podršku učinkovitoj provedbi, praćenju i evaluaciji programa te podršku informiranju javnosti, uz podizanje kapaciteta potencijalnih korisnika za pripremu projekata i njihovu provedbu.

U navedenoj prioritetnoj osi, u OPKK 2014.-2020. na raspolaganju je bilo 236.112.612,00 eura bespovratnih sredstava. Iskorištenost navedene osi prema pojedinoj jedinici područne (regionalne) samouprave prikazana je u Grafikonu 4.11. (OPKK, 2014).

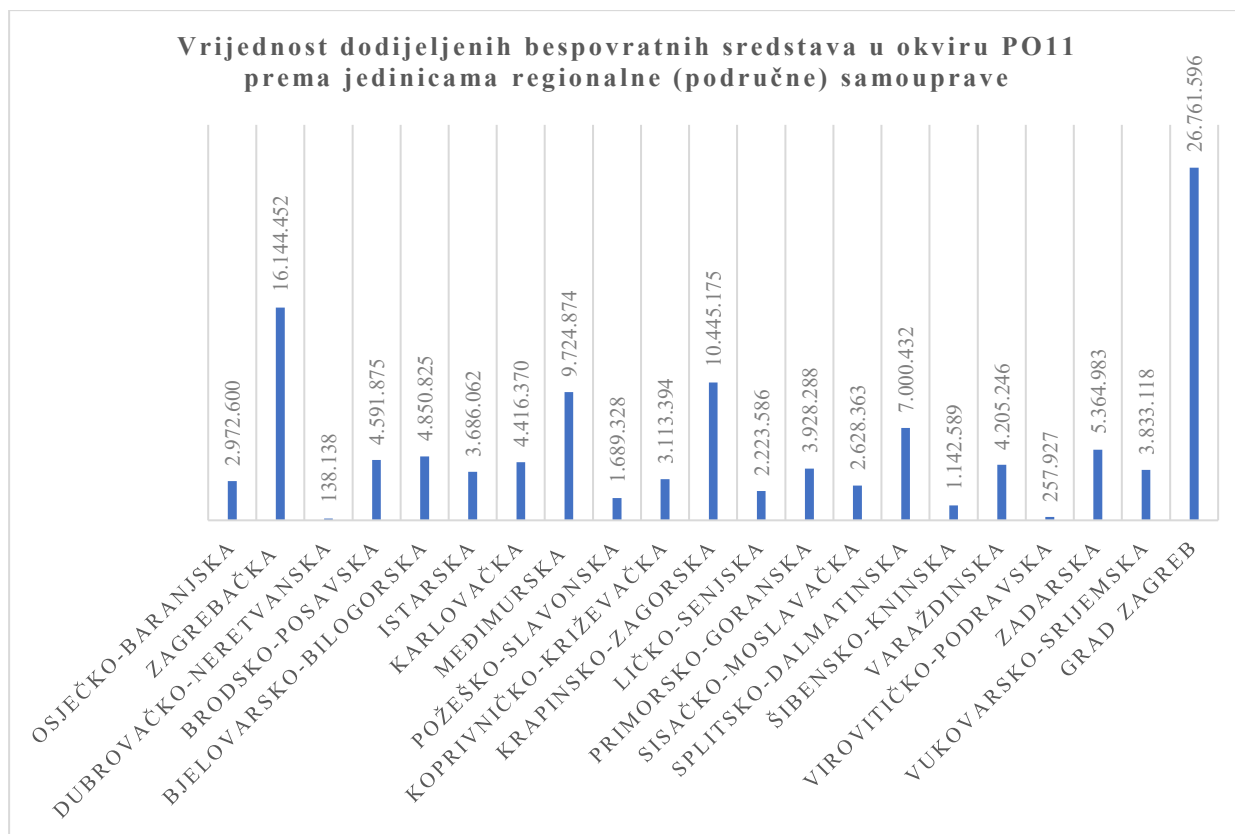
Grafikon 4.11. Ulaganja PO 10 prema jedinica područne (regionalne) samouprave

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

U okvirima PO 10, Tehnička pomoć sve JL(R)S bilježe ulaganja, od kojih najmanje Ličko-senjska županija.

4.2.11. Prioritetna os 11 - Jačanje oporavka od krize u kontekstu pandemije covid-19 i priprema za zeleni, digitalni i otporni oporavak gospodarstva

Pojavom pandemije Covid-19, koja je imala veliki negativan utjecaj na stanje u gospodarstvu, Republika Hrvatska je, po konzultacijama i odobrenju Europske Komisije, izmijenila OPKK 2014.-2020., uvođenjem nove prioritetne osi za jačanje oporavka od krize u kontekstu pandemije Covid-19 i pripreme za zeleni, digitalni i otporni oporavak gospodarstva. U okviru Prioritetne osi 11, realokacijama iz drugih prioritetnih osi, osigurano je 132.557.340,00 eura bespovratnih sredstava, koja su raspisana kroz posebni poziv na dostavu projektnih prijedloga. Iskorištenost navedene osi prema pojedinoj jedinici područne (regionalne) samouprave prikazana je u Grafikonu 4.12. (OPKK, 2014).

Grafikon 4.12. Ulaganja PO 11 prema jedinica područne (regionalne) samouprave

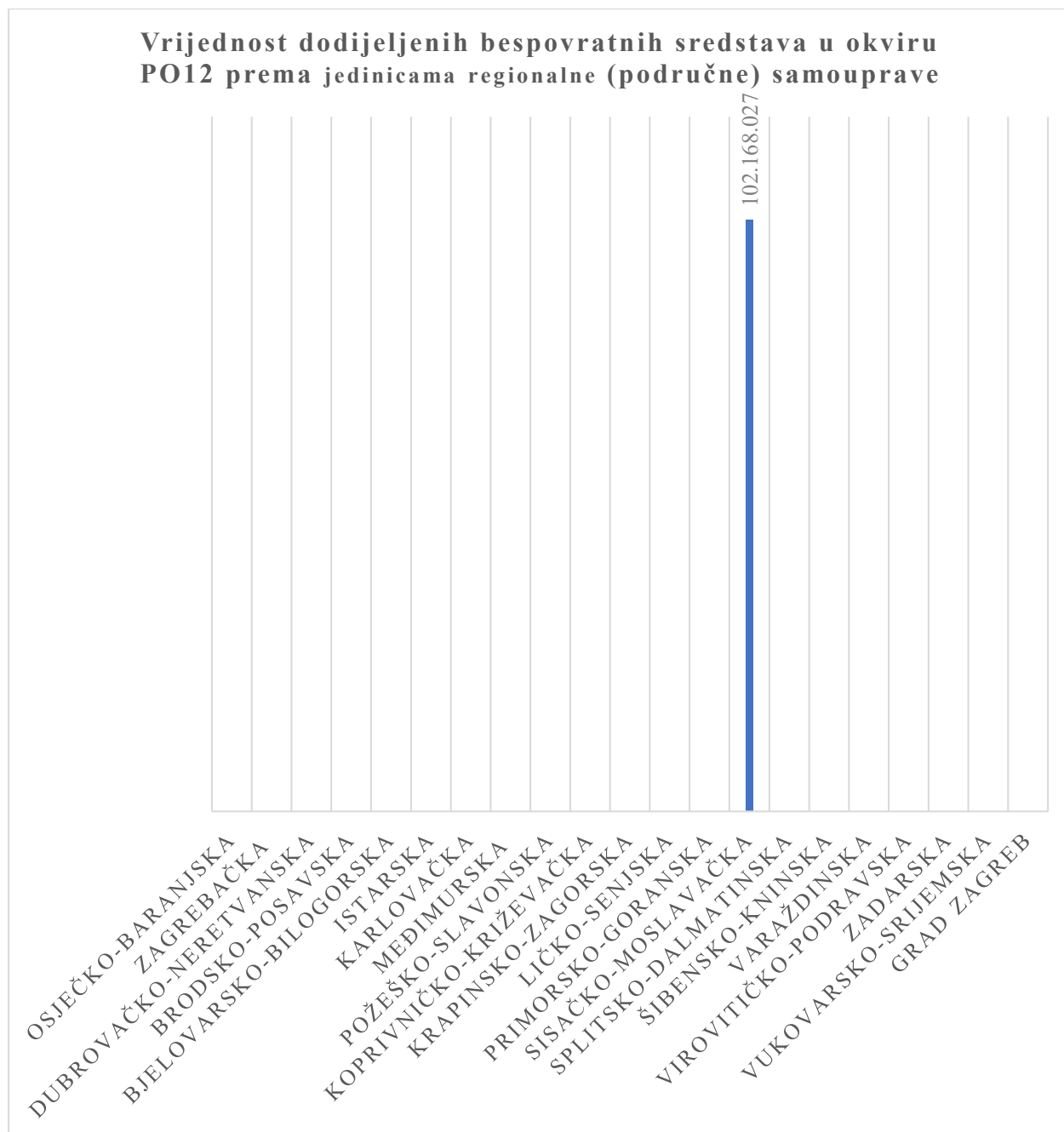
Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Kako je vidljivo iz grafikona 4.12., najmanji iznos ulaganja bilježi Dubrovačko-neretvanska županija, dok najviše ulaganja opet bilježi Grad Zagreb i Zagrebačka županija.

4.2.12. Prioritetna os 12 - Sanacija šteta od potresa

Prioritetna os 12 - Sanacija šteta od potresa uvedena je izmjenom OPKK 2014.-2020., kao i PO 11, nakon što se Republika Hrvatska suočila sa posljedicama potresa, po drugi puta u 2020. godini, a koji je pogodio najviše Sisačko-moslavačku županiju. Potreba za takvim ulaganjem komunicirana je i ekspresno odobrena od Europske komisije, a Republika Hrvatska je uvođenjem nove Prioritetne osi, realokacijama iz postojećih prioritetnih osi, osigurala za PO 12 inicijalnih 111.000.000,00 eura bespovratnih sredstava, koja su usmjerena u pružanje podrške fizičkoj, gospodarskoj i socijalnoj obnovi ugroženih zajednica u urbanim i ruralnim područjima kroz izgradnju novih/zamjenskih i obnovu (rekonstrukciju) postojećih stambenih jedinica u državnom vlasništvu na potresom stradalim područjima (OPKK, 2014).

Budući su sredstva bila namijenjena najviše za Sisačko-moslavačku županiju (i dio Karlovačke županije), ista nisu bila dostupna drugim jedinicama područne (regionalne) samouprave, a u Grafikonu 4.13. su stoga prikazana na Sisačko-moslavačkoj županiji zbog malog udjela za Karlovačku županiju (radi se o izgradnji 11 kuća ukupne vrijednosti 2,4 mil. eura s infrastrukturom).

Grafikon 4.13. Ulaganja PO 12 prema jedinica područne (regionalne) samouprave

Izvor: Sistematizacija autorice prema OPKK (2014)

Potres koji je pogodio Sisačko-moslavačko područje uzrok je kako su sva sredstva dostupna iz PO12 alocirana na područje Sisačko-moslavačke županije, što je vidljivo iz grafikona 4.13..

5. RASPRAVA

Analiza dostupnosti i korištenja financijskih sredstava na raspolaganju Republici Hrvatskoj kroz OPKK 2014.-2020. za sedmogodišnje financijsko razdoblje pokazala je u kojoj mjeri su hrvatske regije uspjele koristiti dostupna sredstva fondova Europske unije te na taj način transformirale svoju ekonomsku i opću društvenu osnovicu razvoja.

Provedena analiza pružila je odgovore na istraživačka pitanja: 1) Jesu li se sredstva koristila u skladu sa Kohezijskom politikom? 2) Jesu li i u kojoj mjeri te s kojim dosezima korištena sredstva kohezijske politike imala utjecaj na proračun JP(R)S? 3) Jesu li se ulaganjem razvijala nerazvijena, ruralna područja ili pak razvijena, urbana područja? 4) Je li se ulaganjima poboljšao životni standard stanovnika, uzimajući u obzir sektore u kojima su se provodili projekti na području JP(R)S? 5) Jesu li Republika Hrvatska i jedinice područne (regionalne) samouprave učinkovito koristile raspoloživa sredstva iz OPKK 2014.-2020. godine temeljena na odrednicama Kohezijske politike te u kakvoj su situaciji po pitanju raspoloživih sredstava u financijskom razdoblju 2021.-2027. godine?

Korištenje sredstava iz OPKK 2014.-2020. ključno je za razumijevanje postignuća u pogledu regionalnog razvoja i apsorpcije europskih fondova u Republici Hrvatskoj. Iako je financijski okvir bio dobro osmišljen i prilagođen strateškim ciljevima zemlje, analiza pokazuje značajne razlike u uspješnosti povlačenja i korištenja sredstava među jedinicama područne (regionalne) samouprave (županijama), kao i u prioritetnim osima na koja su sredstva bila usmjerena.

Analizirajući učinkovitost korištenja europskih fondova vidljivo je kako su financijski resursi značajno doprinijeli regionalnom razvoju i smanjenju socioekonomskih razlika među regijama Republike Hrvatske. Unutar raspodjele sredstava po prioritetnim osima, Prioritetne osi 6 ("Zaštita okoliša i održivost resursa") i 7 ("Povezanost i mobilnost") ističu se kao osovine s najvećim alokacijama, što potvrđuje strateški fokus na održivi razvoj i prometnu infrastrukturu.

Ovi rezultati naglašavaju važnost pravilnog planiranja i koordinacije pri korištenju fondova Europske Unije. Učinkovitost alokacije i apsorpcije sredstava pokazuje koliko je važno osigurati tehničku i stručnu potporu korisnicima na svim razinama. Republika Hrvatska je kroz razdoblje od 2014.-2020. godine pokazala napredak u apsorpciji fondova, ali je također istaknula potrebu za daljnjim jačanjem kapaciteta regionalnih jedinica kako bi se maksimalno iskoristile sve dostupne mogućnosti u narednom financijskom razdoblju 2021.-2027.

Kada se pogleda regionalnu preraspodjelu sredstava, podaci ukazuju na to da su Grad Zagreb i Splitsko-dalmatinska županija bile vodeće regije u apsorpciji financijskih sredstava. Grad Zagreb je bio najuspješniji korisnik, što je rezultat visoke koncentracije administrativnih, stručnih i tehničkih kapaciteta za pripremu i provedbu projekata. Također, visoka gustoća populacije i ekonomska aktivnost u Zagrebu prirodno su doprinijeli većem broju projekata. Splitsko-dalmatinska županija slijedi kao regija s uspješnom realizacijom projekata, osobito u kontekstu okoliša, mobilnosti i infrastrukture. Njihov uspjeh temelji se na kombinaciji urbanih i ruralnih inicijativa koje su odraz specifičnih potreba tih regija.

Ostale županije, pogotovo one s nižim indeksom razvijenosti, suočile su se s izazovima poput manjka stručnog osoblja, slabije infrastrukturne povezanosti i ograničenog pristupa informacijama o dostupnim sredstvima. To je rezultiralo nižom stopom iskorištenosti fondova u manje razvijenim regijama, što ukazuje na potrebu za dodatnom tehničkom podrškom i kapacitetima na regionalnoj razini.

Najviše sredstava povučeno je iz prioritetne osi 6, u zaštitu okoliša i održivost resursa te iz prioritetne osi 7, u prometnu povezanost i mobilnost. To odražava strateški fokus zemlje na razvoj održive infrastrukture i očuvanje okoliša. Ulaganja u ove osi omogućila su značajne infrastrukturne projekte koji imaju dugoročan utjecaj na gospodarstvo i kvalitetu života građana.

Analizirajući iskorištenost sredstava pojedinih prioritetnih osi, manji iznosi usmjereni na osi poput obrazovanja, socijalne inkluzije i inovacija ukazuju na potrebu za balansiranim pristupom kako bi se osigurali sveobuhvatni učinci razvoja. Obrazovanje i inovacije su ključni za dugoročni gospodarski rast i konkurentnost, a njihovo poticanje, korištenjem dostupnih sredstava iz fondova Europske unije pruža priliku za nastavak i intenziviranje razvojnih projekata, koja se trebaju intenzivirati u područjima prema zelenoj i digitalnoj tranziciji.

Nadalje, analiza ulaganja pokazuje da su sredstva iz OPKK-a bila usmjerena na oba tipa područja, nerazvijena, ruralna i razvijena, urbana područja. Međutim, veći dio sredstava povučen je u urbanim sredinama, posebno u Gradu Zagrebu i Splitsko-dalmatinskoj županiji, što ukazuje na potrebu za dodatnim naporima u ravnomjernijoj distribuciji sredstava prema ruralnim područjima.

Sredstva su korištena u skladu s ciljevima Kohezijske politike, usmjerena na smanjenje regionalnih razlika, poticanje održivog razvoja i jačanje konkurentnosti. Projekti financirani iz

OPKK obuhvaćali su širok spektar sektora, uključujući prometnu infrastrukturu, zaštitu okoliša, energetske učinkovitost i inovacije. No, udovoljavanje ciljevima ponekad je išlo do te razine rascjepkanosti da je možda bilo i na štetu nekih bitnijih akcija, ali to je pitanje prioritizacije, o kojem se isto progovara kroz same zaključke i preporuke pa ih je potrebno uzeti u obzir prilikom budućih planiranja.

Ipak, istraživanje pokazuje da su dodatna ulaganja kroz OPKK doprinijela poboljšanju životnog standarda stanovnika, posebno kroz unapređenje infrastrukture, povećanje dostupnosti javnih usluga i poticanje gospodarskih aktivnosti. Primjerice, ulaganja u prometnu infrastrukturu poboljšala su povezanost regija, dok su projekti energetske učinkovitosti smanjili troškove energije za kućanstva i poduzeća.

Korištenje sredstava Kohezijske politike imalo je pozitivan utjecaj na proračune JP(R)S-a. Sufinanciranje projekata iz fondova Europske unije omogućilo je realizaciju velikih investicija, bez značajnog opterećenja lokalnih proračuna, čime su oslobođena sredstva za druge prioritetne potrebe zajednica.

6. ZAKLJUČAK

Republika Hrvatska je ostvarila značajan napredak u apsorpciji sredstava Europske unije. S druge strane se uočava i potreba za rješavanjem određenog broja prepoznatih izazova s kojima će se trebati nastaviti baviti i u narednom razdoblju. Uočena je administrativna kompleksnost, vremenski zahtjevne procedure i neravnomjerna raspodjela sredstava kroz korištenje sredstava iz fondova Europske unije, kao i neusklađenost istih s nacionalnim planiranjem i natječajima iz nacionalnih sredstava. Isto dovodi do dodatnih kašnjenja u provedbi natječaja i smanjuje učinkovitost ionako nedostatnih ljudskih kapaciteta te postoje velike šanse za pogreške, koje onda mogu dovesti i do financijskih posljedica za korisnike, ali i za državni i lokalne proračune. Boljom koordinacijom i racionalnijim upravljanjem resursima te boljim planiranjem vremena može se u određenoj mjeri doskočiti samom nedostatku kapaciteta, a da se pritom ne rasipaju i pretjerano optereće postojeći. Pritom, manje razvijene županije i nadalje su u potrebi za dodatnom potporom u vidu dobivanja sredstava za tehničku pomoć, kroz koju bi mogle angažirati vanjske stručnjake za pripremu i još uvijek često i provedbu projekata, a kako bi mogle učinkovito iskoristiti raspoloživa sredstva. Usto je i nadalje potrebno raditi na pojednostavljenju procesa prijave i implementacije projekata, a na to su ukazale i studije analizirane u okviru ovoga rada (Markuz, 2022; IRMO; Maleković i sur., 2018).

Republika Hrvatska i njezine jedinice područne (regionalne) samouprave ostvarile su značajan napredak u korištenju sredstava iz OPKK za razdoblje od 2014.-2020. godine, temeljenog na odrednicama Kohezijske politike Europske unije. Prema dostupnim podacima MRRFEU, Republika Hrvatska je uspješno iskoristila sva dostupna sredstva, što je rezultiralo brojnim infrastrukturnim i drugim razvojnim projektima diljem zemlje.

Također, u razdoblju 2021.-2027. Republika Hrvatska ima još uvijek značajna sredstva, 5,203 mlrd. eura kroz PKK, od čega 4,020 milijardi eura iz EFRR te 1,182 milijardi eura iz Kohezijskog fonda (PKK, 2021). Ona mogu biti ujedno i prilika za ispravak prethodno uočenih nedostataka. Stoga bi bolje strateško planiranje, ravnomjernija raspodjela ljudskih resursa i financijskog kapitala te usmjerenost na podizanje kapaciteta slabije razvijenih regija mogli biti ključ daljnjeg rasta i razvoja.

Kroz analizu korištenja ukazuje se na postignute značajne rezultate u ispunjenju indikatora programa, kao i da je ukupna alokacija u potpunosti utrošena na ciljane i u okviru kohezijske politike predviđene akcije. No, isto tako vidljivo je da postoji još uvijek i prostora za daljnje

unaprjeđenje, budući da je program doživio četrnaest izmjena. Sve su one bile u cilju potpunog iskorištenja sredstava, ali su ujedno dale i naznaku nedovoljno dobrog programiranja. Također, izmjene mogu upućivati da je gotovo desetogodišnje razdoblje, od kada se kreće s novim programskim razdobljem pa do kraja provedbe, u ova izazovna vremena s puno turbulencija, ipak predugo razdoblje, a da se ne bi moralo intervenirati u prvotno programirane akcije. Međutim sve izmjene rađene su sa ciljem što svrsishodnije potrošnje sredstava i boljih, bržih i većih učinaka na život stanovništva. Stoga autorica, u okviru istraživanja, a u odnosu na moguća poboljšanja u upravljanju sustavom, daje preporuke za bolje i svrsishodnije upravljanje fondovima Europske unije, koje bi, u konačnici, mogle polučiti više koristi u razvoju samih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Preporuke se odnose posebice na:

- ravnomjerniju distribuciju sredstava prema manje razvijenim područjima i sektorima koji su u dvije prethodne perspektive bili manje zastupljeni, a mogli bi u budućnosti biti važni za opstanak ruralnih područja, smanjenje depopulacije, kao i prilike za nova naseljavanja, ukoliko mjere budu dovoljno privlačne;
- izazove urbanih područja, na koje će se trebati odgovoriti u budućnosti, poput zastarjele tehnologije, koja zagađuje zrak i izravno utječe na život i zdravlje ljudi, nedostatnih zelenih površina i njihovog planiranja, koje su „pluća grada“, zapuštenog postojećeg te nedostatnog stambenog fonda za buduće generacije, nedovoljno brze tranzicije na obnovljive izvore energije u transportu te niza drugih izazova na koje bi fondovi Europske unije mogli i trebali još bolje i ciljanije odgovoriti kroz kvalitetnije planiranje na centralnoj i lokalnoj razini.
- kontinuirani rad na privlačenju stručnjaka iz svih sektora za rad u državnoj i lokalnoj administraciji, uz stalno jačanje postojećih kapaciteta kroz edukaciju
- osiguranje dostatnih sredstava tehničke pomoći za pripremu projekata za apliciranje na natječaje Europske unije
- bolju koordinaciju objave natječaja iz fondova Europske unije i nacionalnih poziva
- bolju i usklađeniju komunikaciju lokalne, regionalne i nacionalne razine u pripremi i provedbi projekata.

U tom se kontekstu, iako je bilo izazova, zaključuje da je OPKK utjecao na fiskalne kapacitete JP(R)S i time omogućio veće javno i privatno financiranje te jasnije strateško pozicioniranje JP(R)S-a kao ključnog nositelja regionalnoga razvoja, da su sredstva OPKK utrošena u skladu

sa Kohezijskom politikom, a učinkovito je korištenje sredstava OPKK u takvome okviru više doprinijelo razvoju nerazvijenih i ruralnih područja od razvijenih i urbanih područja, koja su više u fokusu financijske perspektive 2021.-2027. U narednom će se razdoblju isto moći provjeriti i kroz primjenu indeksa razvijenosti, prilikom novog razvrstavanja, kada bi analiza mogla utvrditi kako su, s kojom učinkovitošću i kroz koje sektore svoj razvoj podigle područne (regionalne) jedinice, uglavnom potpomognuto izdašnim sredstvima fondova Europske unije, a posebice iz OPKK-a.

LITERATURA

1. Belić, M. (2010). *EU fondovi: Vodič kroz europske fondove 2008.-2013.* Zagreb: Folpa.
2. Brigljević K. (2015). *Hrvatska na putu u Europsku uniju: od kandidature do članstva.* 7. izd., Ministarstvo vanjskih i europskih poslova.
3. Brlečić Valčić, S. and Markuz, A. (2024). Exploring the interconnected dynamics of energy efficiency and socioeconomic factors in European economic development using SOM // *Journal of infrastructure, policy and development*, 8(2024), 9; 6682-6701. doi: 10.24294/jipd.v8i9.6682 (pristupljeno: 5.2.2025.).
4. Denona, N., Drezgić, S. and Cegar, S. (2021). *Development issues of mountain areas in the Republic of Croatia.* In book: *Contemporary Economic and Business Issues, Edition 1st, Chapter: 6.* Publisher: University of Rijeka, Faculty of Economics and Business. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/351061599_Development_issues_of_mountains_in_areas_in_the_Republic_of_Croatia.
5. Frajman-Jakšić, A. and Drvenkar, N. (2010). Problems in Croatia's regional development: how to proceed? *Conference: 5th International conference of the school of economics and business (ICES2010), Proceedings.* Sarajevo, BiH. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/263654522_Problems_in_Croatia's_regional_development_how_to_proceed.
6. Ileš, M. (2020). The impact of fiscal autonomy on regional development in the Republic of Croatia. *Conference: 60th International Scientific Conference on Economic and Social Development. Proceedings.* Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/356186962_THE_IMPACT_OF_FISCAL_AUTONOMY_ON_REGIONAL_DEVELOPMENT_IN_THE_REPUBLIC_OF_CROATIA.
7. Kohezijska politika 2014.-2020. Ulaganja u rast i radna mjesta (2011). Bruxelles: Europska komisija, Opća uprava za regionalnu politiku. Dostupno na: http://europa.eu/sites/default/files/dokumenti/Kohezijska_politika_2014_2020.pdf
8. Kohezijski paket za 2021.-2027. (2021). *Official Journal of the European Union*, 231, 2021. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/>

9. Koprić I. (1997). Lokalni poslovi hrvatskih županija u svjetlu različitih europskih tradicija [Local public affairs of Croatian counties in the light of various European traditions]. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 47(5), 497–559.
10. Lozina, D. and Juras, D. (2019). Teorijski pristupi o područnoj (regionalnoj) samoupravi u Republici Hrvatskoj. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 56(2). doi: 10.31141/zrpf.2019.56.132.423.
11. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije ESIF MIS 2014-2020. (ESIF MIS). Dostupno na: <https://esif-wf.mrrfeu.hr>.
12. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (ESI fondovi 2014.-2020.). Dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/> (pristupljeno: 25.4.2024.)
13. Maleković, S., Puljiz, J. and Keser, I. (2018). *Utjecaj kohezijske politike na regionalnu politiku i razvoj Hrvatske // Izazovi provedbe europskih politika u Hrvatskoj / The challenges of European policies implementation in Croatia / Samardžija, Višnja* (ur.). Zagreb: Institut za razvoj i međunarodne odnose (IRMO), 113-142.
14. Marković, B. and Matić, B. (2006). *Problems of financing local and regional self-government*. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/24112378_Problems_of_financing_local_and_regional_self-government (pristupljeno: 3.11.2024.).
15. Markuz, A. (2022). *Upravljanje mjerama energetske učinkovitosti i obnovljivim izvorima energije u kontekstu održivog gospodarskog rasta i razvoja Hrvatske* (doktorska disertacija). Zadar : Zagreb, 2022. Dostupno na: <https://www.croris.hr/crosbi/searchByContext/2/43590> (pristupljeno: 10.1.2025.).
16. Maletić I. (2016). *EU projekti – od ideje do realizacije*. Zagreb: Tim4pin
17. Mintas-Hodak, Lj. (2011). *Europska unija*. Zagreb: Mate
18. Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Porezna uprava. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/porezna_konkurentnost_bi/Stranice/Stope-porez-na-dohodak.aspx (pristupljeno: 2.2.2025.)
19. Ministarstvo regionalnoga razvoja (2024). *Regionalni razvoj u Hrvatskoj*. Drvenkar, N. (ur.). Zagreb: Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. Dostupno na: <https://eufondovi.gov.hr/konferencija-dani-regionalnoga-razvoja-i-eu-fondova-2024/> (pristupljeno 10.2.2025.).

20. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva (2005). *Vodič kroz fondove Europske unije: pristup najvećem europskom donatoru*. Zagreb: Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva.
21. Omejec J. (2008). *Vijeće Europe i Europska unija: institucionalni i pravni okvir*. Zagreb: Novi informator
22. Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (NN 3/2024).
23. Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. (2014) (OPKK, 2014.). Dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-konkurentnost-i-kohezija/>.
24. Ott K. (2003). *Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji*. Zagreb: Institut za javne financije, Zaklada Friedrich Ebert.
25. Perišić, A. and Wagner, V. (2015). *Development index: analysis of the basic instrument of Croatian regional Policy, Financial Theory and Practice*, 39(2), 205.-236. Dostupno na: http://www.fintp.hr/upload/files/ftp/2015/3/perisic_wagner.pdf (pristupljeno: 7.1.2025.)
26. Perović, A., Bosna, J., and Vištica, D. (2022). The Impact of European Union Funds on The GDP Of the Republic of Croatia: An Overview by Counties. *Conference: 39th International Business Information Management Association*. Granada, Spain. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/362945478_The_Impact_of_European_Union_Funds_on_The_GDP_Of_the_Republic_of_Croatia_An_Overview_by_Counties.
27. Program konkurentnost i kohezija 2021.-2027. Dostupno na: <https://eufondovi.gov.hr/eu-fondovi/program-konkurentnost-i-kohezija-2021-2027/>.
28. Rašić, I. and Starc, N. (2003). Nevolje s regionalnom politikom. *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 95, 48-86.
29. Službene internetske stranice Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. Dostupno na: www.razvoj.gov.hr.
30. Službene stranice Europske komisije. Dostupno na: www.commission.europa.eu.
31. Službene stranice Ministarstva vanjskih poslova. Dostupno na: www.mvep.gov.hr
32. Službene stranice Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije. Dostupno na: www.mpudt.gov.hr.
33. Strategija regionalnoga razvoja Republike Hrvatske. Dostupna na: razvoj.gov.hr.

34. Strukturni fondovi. www.strukturnifondovi.hr i www.eufondovi.gov.hr.
35. Škarica. M. (2024). *Disputes About Regionalisation and Regional Self-Government in Croatia*. In book: *Regionalism and Regional Self-Government in South-East Europe*. DOI: 10.1007/978-3-031-68945-1_3.
36. Tišma S., Samaržija V. and Jurlin K. (2012). *Hrvatska i Europska unija: prednosti i izazovi članstva*. Zagreb: Institut za razvoj i međunarodne odnose.
37. Tufekčić M. (2013). *EU politike i fondovi 2014-2020*. Zagreb: Plavi partner, 1. izdanje.
38. Ugovor o Europskoj uniji. Dostupno na: www.eur-lex.europa.eu.
39. Ugovor o funkcioniranju Europske unije. Dostupno na: www.eur-lex.europa.eu.
40. Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju. Dostupno na: www.eur-lex.europa.eu.
41. Uredbom Komisije br. 1319/2013 o izmjeni priloga Uredbi (EZ) br. 1059/2003 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. svibnja 2003. o uspostavi zajedničke klasifikacije prostornih jedinica za statistiku (NUTS).
42. Uredba (EU) br. 1303/2013 Europskog parlamenta i Vijeća. Dostupno na: www.europa.eu.
43. Uredbu o indeksu razvijenosti (NN 131/17).
44. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi. (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20).
45. Zakon o proračunu (NN 144/21).
46. Zakon o područjima posebne državne skrbi, NN 44/1996, NN 88/2002).
47. Zakon o otocima (NN 34/1999),.
48. Zakon o brdsko-planinskim područjima (NN 12/2002).
49. Zakon o obnovi i razvoju grada Vukovara (NN 44/2001).
50. Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 127/17, 138/20, 151/22, 114/23).
51. Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, 123/17, 118/18).
52. Zakon o lokalnim porezima (NN 115/16, 101/17, 114/22, 114/23, 152/24).

POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

Popis slika

Slika 2.1. Teritorijalni ustroj Republike Hrvatske.....	10
Slika 2.2. NUTS regije u Republici Hrvatskoj.....	12
Slika 3.1. Širenje Europske unije i BREXIT.....	27
Slika 3.2. Prikaz donošenja proračuna Europske unije	32
Slika 3.3. Izvori prihoda proračuna Europske unije,.....	33
Slika 3.4. Prikaz rashoda proračuna Europske unije	35
Slika 3.5. Prijedlog dugoročnog proračuna za razdoblje 2021.-2027.	35

Popis tablica

Tablica 2.1. Prikaz jedinica područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj	11
Tablica 2.2. Stope sufinanciranja EFRR/ESF za 2014.-2020. i 2021.-2027. Error! Bookmark not defined.	
Tablica 2.3. Propisane granice visine poreznih stopa godišnjeg poreza na dohodak za 2025.	16
Tablica 2.4. Vrijednost indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti na županijskoj razini (razdoblje 2020.-2022.)	24
Tablica 3.1. Raspodjela sredstava EU-a po prioritetnim osima, nakon izmjena OPKK	43
Tablica 3.2. Prikaz prioritetnih osi i specifičnih ciljeva OPKK 2014.-2020.....	45
Tablica 3.3. Raspodjela sredstava prema prioritetima u okviru Programa Konkurentnost i kohezija 2021.-2027.	53
Tablica 4.1. Broj postupaka dodjele i vrijednosti pokrenutih postupaka, prema PO	58
Tablica 4.2. Pregled ulaganja u Osječko-baranjskoj županiji, prema PO	59
Tablica 4.3. Pregled ulaganja u Zagrebačkoj županiji, prema PO	60
Tablica 4.4. Pregled ulaganja u Krapinsko-zagorskoj županiji, prema PO	61

Tablica 4.5. Pregled ulaganja u Sisačko-moslavačkoj županiji, prema PO	62
Tablica 4.6. Pregled ulaganja u karlovačkoj županiji prema PO.....	63
Tablica 4.7. Pregled ulaganja u Varaždinskoj županiji, prema PO.....	64
Tablica 4.8. Pregled ulaganja u Koprivničko-križevačko županijij, prema PO	65
Tablica 4.9. Pregled ulaganja u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, prema PO	66
Tablica 4.10. Pregled ulaganja u Primorsko-goranskoj županiji, prema PO.....	67
Tablica 4.11. Pregled ulaganja u Ličko-senjskoj županiji, prema PO.....	68
Tablica 4.12. Pregled ulaganja u Virovitičko-podravskoj županiji, prema PO	69
Tablica 4.13. Pregled ulaganja u Požeško-slavonskoj županiji, prema PO.....	70
Tablica 4.14. Pregled ulaganja u Brodsko-posavskoj županiji, prema PO	71
Tablica 4.15. Pregled ulaganja u Zadarskoj županiji, prema PO	72
Tablica 4.16. Pregled ulaganja u Šibensko-kninskoj županiji, prema PO.....	73
Tablica 4.17. Pregled ulaganja u Vukovarsko-srijemskoj županiji, prema PO	74
Tablica 4.18. Pregled ulaganja u Splitsko- dalmatinskoj županiji, prema PO	75
Tablica 4.19. Pregled ulaganja u Istarskoj županiji, prema PO.....	76
Tablica 4.20. Pregled ulaganja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, prema PO.....	77
Tablica 4.21. Pregled ulaganja u Međimurskoj županiji, prema PO	78
Tablica 4.22. Pregled ulaganja u Gradu Zagrebu, prema PO	79

Popis grafikona

Grafikon 2.1. Usporedba poreznog opterećenja dohotka nižom stopom 2025. u odnosu na 2024.	16
Grafikon 2.2. Usporedba poreznog opterećenja dohotka višom stopom 2025. u odnosu na 2024.	17
Grafikon 4.1. Omjer broja pokrenutih postupaka dodjele bespovratnih sredstava, prema PO OPKK.....	58

Grafikon 4.2. Ulaganja PO 1 prema jedinica područne (regionalne) samouprave	80
Grafikon 4.3. Ulaganja PO 2 prema jedinica područne (regionalne) samouprave	81
Grafikon 4.4. Ulaganja PO 3 prema jedinica područne (regionalne) samouprave	82
Grafikon 4.5. Ulaganja PO 4 prema jedinica područne (regionalne) samouprave	83
Grafikon 4.6. Ulaganja PO 5 prema jedinica područne (regionalne) samouprave	84
Grafikon 4.7. Ulaganja PO 6 prema jedinica područne (regionalne) samouprave	85
Grafikon 4.8. Ulaganja PO 7 prema jedinica područne (regionalne) samouprave	87
Grafikon 4.9. Ulaganja PO 8 prema jedinica područne (regionalne) samouprave	88
Grafikon 4.10. Ulaganja PO 9 prema jedinica područne (regionalne) samouprave	89
Grafikon 4.11. Ulaganja PO 10 prema jedinica područne (regionalne) samouprave.....	90
Grafikon 4.12. Ulaganja PO 11 prema jedinica područne (regionalne) samouprave.....	91
Grafikon 4.13. Ulaganja PO 12 prema jedinica područne (regionalne) samouprave	92